

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

13. 10.

39-40

1934.

XVI AASTAKÄIK

Sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“

Nr. 39/40 — 1934.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Ho.</i> : Rahva jõud	997	<i>Ho.</i> : Les forces de la Nation	997
<i>F. T—ts.</i> : Kõrgema Sõjakooli õppetöö avamine 1. okt. 1934	1000	<i>F. T—ts.</i> : Ouverture de la période d'instruction à l'École supérieure de Guerre	1000
<i>A.</i> : Ltn. J. Kuperjanovi (†) 40 aasta sünnipäeva puhul	1002	<i>A.</i> : Lt. J. Kuperjanov (†) 40-me anniversaire de la naissance	1002
<i>V-ltn. J. Sandbank</i> : Vastuseks major V. Posti kirjutisele „Lennuk ranna- ja merekaitse relvana“	1003	<i>Lt. de vaisseau J. Sandbank</i> : Réponse à l'article du commandant V. Post „L'avion-arme de défense de la côte et de la mer“	1003
<i>E. R—s.</i> : Mõnda õhukihtide uurimistest	1006	<i>E. R—s.</i> : Exploration des couches d'air	1006
<i>Kpt. J. Aksel</i> : Veega varustamine välioludes ja Nortonkaevude ehitus	1010	<i>Capitaine J. Aksel</i> : Approvisionnement en eau en campagne. Construction de puits Norton	1010
<i>Kpt. E. Lätte</i> : Rahvusvahelised turistlennukite võistlused	1014	<i>Capitaine E. Lätte</i> : Concours international d'avions de tourisme	1014
SÕJATEHNIKA ALALT:		TECHNIQUE MILITAIRE:	
<i>Kpt. O. Kåbala</i> : Relvade kaitsmine sõjagaasi vastu	1015	<i>Capitaine O. Kåbala</i> : Protection des armes contre les gaz	1015
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>H. Haljaspõld</i> : Dogger-Banki eksimus Vene-Jaapani sõjas. Prantsuse suursaadiku Maurice Paléologue'i päevikust	1016	— <i>H. Haljaspõld</i> : L'accident de Dogger-Bank pendant la guerre entre la Russie et le Japon. Extrait du journal de l'Ambassadeur de France à St-Petersbourg, M. M. Paléologue	1016
— <i>Kk.</i> : Sõjavägi ja korporatiivne kord. „Esercito e Nazione“, mai, 1934	1019	— <i>Kk.</i> : L'armée et le régime corporatif. „Esercito e Nazione“, mai, 1934	1019
— <i>Kk.</i> : Kui suured jõud võiks koondada Kaugesse Idasse N.-Venemaa. „The Army Quarterly“, juuli, 1934	1022	— <i>Kk.</i> : Les forces militaires que l'U.R.S.S. peut concentrer en l'Extrême Orient. „The Army Quarterly“, juillet, 1934	1022
— <i>Kk.</i> : Saksa sõjapolitika alused. K. Hierl. Grundlagen einer deutschen Wehrpolitik	1023	— <i>Kk.</i> : Principes de la politique militaire allemande. K. Hierl. Grundlagen einer deutschen Wehrpolitik	1023
— <i>J. V.</i> : Laskuripataljoni tagala kaitselahingus. „Vojennõi Vestnik“ nr. 5, 1932	1024	— <i>J. V.</i> : Organisation du service d'arrière d'un bataillon de chasseurs en défensive. „Voïennyi Vestnik“ No. 5, 1932	1024
— <i>A. J.</i> : Mõtteid lennuväest. „Bulletin Belge“, juuni, 1934	1027	— <i>A. J.</i> : De l'aviation. „Bulletin Belge“, juin, 1934	1027
— <i>Leedu</i> : „Musu Zinyas“ nr. 112	1029	— <i>Lithuanie</i> : „Musu Zinyas“ No.112	1029
— <i>Inglismaa</i> : „The Army Quarterly“, juuli, 1934	1030	— <i>Angleterre</i> : „The Army Quarterly“, juillet, 1934	1030
— <i>Rootsi</i> : „Ny Militär Tidskrift“ nr. 17, 18	1031	— <i>Suede</i> : „Ny Militär Tidskrift“ No. 17, 18	1031
— <i>Ungari</i> : „Magyar Katonai Szemle“ nr. 8 — 1934	1033	— <i>Hongrie</i> : „Magyar Katonai Szemle“ No. 8, 1934	1033
KAITSEVÄE ELU:	1035	VIE MILITAIRE:	1035
Ametlik osa	1036	Partie officielle	1036
Sport, perekondlikke teateid, male	1037	Sports, informations familiales, échecs	1037

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
Kõnetr. Kaitseväe nr. 40

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7
Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.
Veerandaastas 2 kr. 20 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 39/40

XVI aastakäik

13.10.34.

RAHVA JÕUD.

Kõneledes hiljuti spordi tähtsusest rahva kasvatuses toonitas Mussolini, et Rooma riik hukkus, kui rahvas hellis, muutus loiuks ja lõdvaks ning ei suutnud enam tahta täita oma kohust. Põhjapoolt tungisid üle maa piiride sisse karmid ja karastatud barbarid, roomlased aga olid heas elus juba nii nõrgestunud, peamiselt moraalselt, et ei astunud sissetungijaile ise vastu, vaid katsusid pealetungi tagasi tõrjuda palgaliste abil, mis muidugi ei õnnestunud.

Kuid mitte ainult roomlasi ei tabanud selline saatus, vaid ka paljuid teisi, varem tugevaid ja elujõulisi rahvaid. Nõnda nõrgenesid ja hellisid aja kestes needsamad sõjakad ja tugevad gootlased, kes said Roomale saatuslikuks ja hiljem Pürenee oli nende endisest pealekäämisest ja jõulikkusest säilinud vaid kaunis nõrgad avaldused, mis väljendusid hidalgode vägitegudes ja seiklustes.

Võiks tuua terve rea kujukaid näiteid, kuidas rahvad hukkusid ja orjastusid elumõnustusete läbi nõrgestunult, kuid selle kaunis üldiselt tuntud tõe kordamine võib siin jääda kõrvale. Tahaks vaid märkida ära, et selle nähte alusel on tekkinud isegi pessimistlik sotsioloogiline koolkond, mis eitab progressi inimsoo elus. Ei ole mingit progressi, vaid muutub ainult kuju. Kui rahvas jõuab oma kultuurilises arengus teatud kõrgusele, siis tuleb mõni vähem kultuurne, barbarlik, kuid karm ja vähenõudlik rahvas ja teeb elumõnustusete läbi nõrgestatud rahva iseseisvusele ja omapärale lõpu. Üldiselt muutub inimene küll targemaks, eriti rohkem tehniliselt alal, aga õnnelikumaks ei saa ta seepärast mitte.

Kui ka arvata, et säärane pessimistlik vaade inimsoo arengule kannatab veidi ühekülgsuse all, siis ühte joont ei saa

siin ometi mitte maha salata. Nimelt rahvad on oma enamuses kaotanud oma vabaduse ja iseseisvuse, sageli isegi hukkunud, mitte nii palju ründaja erilise tugevuse kui oma enda erilise nõrkuse tõttu.

Kui rahvas on kõva nagu raud, nii hästi need, kes rindel, kui ka need, kes tagalas, siis ei saa vastane temast nii hõlpsasti jagu. See rahva kõvadus peab aga ilmema iga üksiku isiku elujõulikkuses ja ka ühiskondlikus organisatsioonis. Kui ka kõik rahva liikmed on üksikult, endaette füüsiliselt ja moraalselt tugevad, puudub aga nende vahel kooskõlaline töötamine, on ühiskondlik korraldus kehv, siis on see rahvas väljapoole ometi nõrk ja alistub võrdlemisi kergesti mõnele välisvõimule, kellel tuleb himu sellist rahvast rünnata.

Oleme uhked oma vabadusvõitlusele ja iseseisvuse saavutamisele ning seda mitte ilma aluseta. Kui eesti rahvas suutis ilmutada nois erakordselt raskeis oludes nii palju elujõudu, nii hästi ühiskondlikku kui ka isikulist, siis on see kindlaks tõenduseks, et meie rahval on täiel määral olemas riigiloome võimed. Aga rahvusvaheliste vahetõrgete ja ka nende elementide, üksikute rahvaste, areng ja kujunemine ei seisa paigal, vaid muutub järjest ning seab seepärast meilegi uusi nõudmisi ette, kui tahame jääda püsima.

Meie rahva keskel tuleb ilmsiks terve rida mitmekesiseid puudusi ja nõrkusi, mille kaotamine on hädavajalik, et rahvas saaks kogu oma tervikus võimalikult tugev ja jõuline, nii hästi füüsiliselt kui ka vaimliselt. Viimane nõue on esimesest tähtsamgi, sest temast oleneb rahvale saatuslikul hetkel enam kui millestki muust — kõik.

Eesti rahva üheks suuremaks puuduseks

on liiga nõrk rahvuslik iseteadvus ja rahvuslik uhkus. Eelistatakse ja peetakse paremaks sageli kõike, mis on võõras, välismaalt, kuna oma alahinnatakse. Oleme oma hingeelult ses suhtes alles samal tasemel, mida arvestas vene provintsi kaupmees Gogoli „Surnud hingedes“, kes pani oma kaupluse ukse kohale sildi: „Väljamaalane Ivan Petrov“.

Muidugi, rämps jääb rämpsuks ja ta ei saa seepärast paremaks, et ta on kodumaine ja rahvuslik. Aga viga seisab selles, et meil juhtub mitte harva, kus välismaa rämpsu peetakse enamaks eesti väärtuslikust asjast, ainult seepärast, et ta on välismaalt.

Nõnda on lugu sageli kaupade ja tarbeainetega, nõnda ka kunstitoodete ja teostega. Eestis valmistatakse neil aladel tihti juba mõndagi, mis oma väärtuselt ja hinnalt ei jää maha välismaa omast, on vahel paremgi. Aga inimestel on ometi kaldumus anda eesõigus välismaa omale, sest nähtavasti puudub nendel usk omamaa tooteisse, kuigi selline kahtlus ja umbusaldus ei ole sageli millegagi asjalikult põhjendatud, vaid seisab ainult palja eelarvamise alusel: mis võib Eestist tulla head?

Säärane põhjendamatu alaväärtuse tunne mõjub masendavalt ja jõudu halvavalt igas suhtes ning nõrgendab rahva vastupanuvõimet kõikjal. Ta on aga tingimata põhjendamatu, sest kui meil leitakse, et meil ei ole midagi ja meie ise ei ole midagi, siis on selline mõtlemisviis hoopis ekslik. Kui rahval puuduvad mõningad omadused, siis ei saa seda veel pida rahva väheväärtuslikkuse tunnuseks.

Inglastel ei ole mitte ühte suurt muusikameest. Ometi tuleb seda rahvast täieõigusega lugeda maailma tugevamate hulka.

Samuti puuduvad rootslastel suured kirjanikud ja muusikamehed, aga sellest hoolimata on Rootsi nimel kogu maailmas hea kõla.

Kui meie ei suudaks mitte midagi muud teha, kui vaid hästi harida põldu, kasvatada karja, sõita merel ja vajaduse korral hästi sõida — seda kõike aga suudame kindlasti — ka siis ei seisaks meie oma väärtuselt madalamal teistest elujõulisist rahvaist. Kuid oleme suutnud näidata oma võimeid veel muulgi alal, peale majandusliku, ja seda enam on meil põhjust omada rahvuslikku iseteadvust ja uhkust ning öelda: oleme küll väike rahvas, aga oma seemise väärtuse poolest suurtest rahvaist mitte halvem.

On teada, et mitmed Euroopa väikerahvad on tõusnud kultuuriliselt tasapinnale, mis ei jää maha suurte omast. Need väikerahvad on sageli saanud palju korda teaduse ja kunsti alal, mil on juba väärtus ka üldinimsuse seisukohalt. Ei ole vähe matki põhjust olemas, mis takistab eesti väikerahvast töötamast ja arenemast samas suunas.

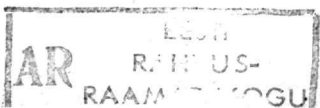
Oleme elanud oma iseseisvat elu nii lühikest aega — endine, võõra valitsuse aeg ei tule ses mõttes arvesse — et selle kestes ei võinudki meie teostada veel mingil alal erilist suurt. Kuid seegi, mis tehtud, väärrib küllalt tähelepanu ja head hinnangut. Aga tööd tuleks jätkata ja eeskätt kasvatada rahva keskel usaldust oma jõusse.

Nähtavasti hakatakse meil füüsilise kasvatuse väärtust nüüd enam hindama, sest sport tahetakse teha võimalikult üldasjaks, riiklikul juhtimisel, ja panna enam rõhkuka õppiva noorsoo sõjaväelisele kasvatusele. See on ülesanne, mille suur tähtsus rahva jõu tõstmise mõttes seisab väljaspool iga kahtlust. Kuid ühtlasi on selge, et sellest vahendist ükski ei jätku sihi saavutamiseks — rahva jõu arendamiseks ülemmäärani. Kahjuks ei vasta täiesti ja alati tõele ütetus, et terve kehas on terve vaim. Ka füüsiliselt väga tugev inimene võib omada nõrga tahtejõu ja väikese algatusvõime ning eluhimu. Tugev keheline tervis ei takista veel inimest raskuste all moraalselt kokkuvaremast.

On ju õige, et ka sport arendab inimeses aktiivsust ja valmisolekut, samuti ka vastupidavuse vaimu. Kuid spordist ükski, isegi kui ta saaks rahvuslikuks üldasjaks, on ses suhtes ometi liiga vähe. Tarvis on hakata, rahva tugevuse suurendamiseks, kavakindlalt kasvatama rahvuslikku iseteadvust ja inimese isikuhkust ning tahtejõudu.

Kui on suudetud viia need omadused inimeses kõrgele arengule, siis võib olla kindel, et tulevikus ei astu meie aspirantidest sõjakooli enam tervelt ükskõlmanidik, vaid palju väiksem arv noormehi sihiga, „et pääseda rügementi saatmisest ja teenistus mööda saata võimalikult viisakamalt ja kergemalt.“ Siis ei jookse ka üliõpilased, tihti tuntud seltskonnategelaste pojad, ahastades ringining otsi abinõusid kaitseväeteenistusest üldse pääsemiseks, nagu on lugu nüüd mitte nii väga harva.

Nii hellinud, nii nõrgenenud oleme

juba nüüd, et see lühiajaline, võrdlemisi kerge kaitseväeteenistus, mida nüüdisaja noored peavad läbi tegema, ajab isegi nende, kes peaksid seisma rahva eesrinnas — haritlasile — hirmu peale! Ja ometi nõuab elujõulise väikerahva seisukord, et igamees, kõigepealt küll haritlane, peaks kaitseväeteenistust au- ja uhkuse asjaks. Kuid meie jõuame veel nii kaugemale, et pääseb üldiselt valitsema selline õige mõtlemisviis. Tarvis on ainult noorsoo kasvatus ümber korraldada, et kujundada noortest isamaaliselt mõtlejaid, tugevaid inimesi, kes ei asu enam seisukohal, et meil ei ole midagi ja meie ei ole ise midagi, vaid kes ütlevad samasuguse seismise uhkusega: „olen eestlane“, nagu ütles roomlane: „*civis romanus sum*“.

Peame kord jõudma üldiselt arusaamisele, et mitte rahva arv, suurlinnad, pilvelõhkujad ja dreadnoughtid ei tee rahvast suureks — kuigi need asjad on teatud tingimusil suuruse väljendajaks, vaid rahva seesmine jõud, mis võib avaldada mitmel viisil, vastavalt oludele.

Noorsoo kasvatamine teostub peamiselt kodus ja koolis. Kahjuks on meie kodu kaugelt suuremas enamuses alles selline, et ta mõjutab noort inimest kasvatavalt ainult üldiselt, nagu inimest, palju vähem aga nagu kodanikku. Isegi sellise puhtinimliku omaduse, nagu tahtejõu, kasvatamine ei leia kodus alati vajalist hooldust ja tähelepanu. Last õpetatakse küll korrale ja ausale käitumisele, ei püüta aga — sageli — arendada temas endausaldust, vanukmata tahet ning vastupanu ja paindumatust suurimaski eluraskuses.

Veel vähem tegeleb eesti kodu harilikult isamaalise vaimu ja rahvusliku iseteadvuse arendamisega noortes. Ennem võib teatud kordadel näha, kuigi vahest mitte nii sageli, rahvusliku sallimatuse vaimu, mis noored toovad kodunt kaasa, milline omadus ei seisa mingis ühenduses rahvusliku iseteadvusega ja millise peaks väikerahvas heitma endast tingimata kõrvale.

Selle ülesande, mida ei suuda meie kodu nüüd rahuldavalt täita, peaks võtma enda peale eeskätt kool. Kool ei ole ainult teadmiste õpetamiseks, vaid ühtlasi kasvatamiseks. Ja ei saa öelda, et kooliõpetaja õppetöö on juba muidugi nii koorimav, et tal ei jää enam jõudu noorte mõjutamiseks kasvatavalt. Õige õpetaja juures sünnib see iseendast, ühenduses õppetööga. Ta peab aga kõigepealt ise

uskuma Eestisse ja olema jõuline inimene, siis suudab ta ka noortes äratada huvi ja armastust oma maa vastu ning arendada nendes kindlat tahet heale ja kasulikule tööle ja paindumatust eluraskuses.

Muidugi oleneb inimese iseloom tähtsal määral pärivusest. Siiski ei jää kahtlust, et kasvatamise teel võidakse iseloomu arenemist omajagu mõjutada ja halva kasvatamisega ka sündinud head omadused rikuda. Kui noortesse suudetakse istutada tulist armastust oma kodumaa vastu, siis on see juba põhjaks, millel võidakse kasvatavalt arendada tahtejõudu ja kohusetunnet. Kus need omadused on rahva keskel tugevasti arenenud, see rahvas on saavutanud maksimaalse riikliku julgeolu alused.

Nii mõneski elukutses pannakse rõhku sellele, kas on inimesel, kes valib endale teatud kutse, ka olemas vastavad omadused. Eriti vali peaks see nõue olema kooliõpetaja te kohta. Mitte igaüks, olgugi tubli inimene, ei sobi noorte õpetajaks ja kasvatajaks. Selleks vajatakse erilisi võimeid, kui tahetakse saada häid tulemusi. Riik, kes on võtnud hariduse andmise ja kasvatamise enda peale, peab püüdma saada ses suhtes parimaid võimalikke tulemusi. Ta on õigustatud ja kohustatud ka vastavalt sellele nõudele panema noorsoo kasvatajaks inimesi, kes on isiklikult tugevad, elujõulised ja humoorikad ning suudavad arendada neid omadusi ka oma õpilasis.

Ei ole midagi kurvemat ja kahjulikummat, kui näiteks, õpilane tuleb koolist koju — nagu oli hiljuti kuskil juhtum — ja ütleb õpetaja kohta: „Selle inimese masendus ja süngus võtab lihtsalt eluhimu!“

Ja kindlasti ei ole mitte vähesel määral just kool selles süüdi, kui „Postimees“ saab võimaluse kinnitada ühe vana raamatukaupmehe sõnade põhjal, et nii raamatupõlgajat noorsugu ei olevat ta oma 40 aastase tegevuse kestes näinud kui on nüüdne. Üliõpilasi huvitavat vaid alastikultuur ja erootika, need raamatud leidvat alati ostjaid, samuti ka konspektid. Kuid ometi olid vana ajal nimelt üliõpilased, kes kõige enam, väga palju, lugesid ja selleks ka keskkooli õpilasi õhutasid, olgugi enamasti teatud suunas.

Kahjuks oleme peaaegu kõik, mis oli tol ajal head, palju rütem unustanud kui selle, mis oli halba, kuigi vahest mõistetavat. Näiteks leidub meil veel küllaldaselt mõtteviisi, mis peab eduliseks ja liberaalseks suhtuda

riigivõimusse põhimõtteliselt eitavalt. Vene ajal oli sarnane mõtteviis meie seisukohalt loomulik, nüüd aga on ta rahvuslikult kuritegu.

Kui kool pannakse tööle mitte üksi teadmiste andmiste asutusena, vaid samal määral ka paigana, kus noores inimeses arendatakse tahtjõudu, hoogsust ja elurõõmu ning sisendatakse temale tugev armastus oma maa vastu, kui selles töös toetab kooli võimalust mööda ka kodu ja teadlik seltskond — muu seas ka üliõpilaskond — siis

kasvab meil lähemate aastate kestes u s r a h v a p õ l v, mis on oma rahvuslikus iseteadvuses ja isiklikes iseloomu omadusis nii tugev, et kujuneb selline riikliku julgeolu määr, mis meil oma enda jõududega on üldse saavutatav. Esitsa ei ole me veel ammugi mitte jõudnud säärasele tasele, vaid meie rahva sees on veel palju äratamata jõudu puhkamas, mis seisab praegu kasutult ja teeb meid nõrgemaks kui oleme t õ e p o o l e s t.

Ho.

Kõrgema Sõjakooli õppetöö avamine

1. oktoobril 1934. a.

1. oktoobril k. a. algas Kõrgema Sõjakooli juhtimise ja staabiteenistuse ala VII lennu ja sõjamajanduse ala I lennu õppetöö.

Kell 0830 Kõrgema Sõjakooli 34-liikmeline kuulajaskond kogus K. S. üldauditoorium, kus teda tervitas Kõrgema Sõjakooli ülem kolonel A. J a a k s o n.

Oma kõnes Kõrgema Sõjakooli ülem selgitas lühidalt neid eesmärke, mida taotleb õppetöö Kõrgemas Sõjakoolis, tõi esile olukorra, missuguses see õppetöö toimub ning lõpuks andis terve rea praktilisi näpunäiteid, mis võimaldavad õpilastele kergemini orienteeruda eelseisvates raskustes ja neist paremini üle saada.

Kõrgema Sõjakooli ülem eriti kriipsutas alla õpilaste omavahelise läbisaamise tähtsust. Omavaheline hea läbisaamine on alati tarvilik seal, kus on kokku tulnud teenistuseastmetelt, vanuselt, elukogemustelt jne. erinevaid inimesi. Õpilaste omavaheline hea läbisaamine moodustab aluse, millel baseerub suurel määral õppetöö edukus Kõrgemas Sõjakoolis.

Kell 1000 Kõrgema Sõjakooli ruumides toimus ametlik aktus, millele ilmusid Kaitseväge Ülemjuhataja, Kaitseminister ja rida Kõrgema Sõjakooli õppejõude.

Aktuse avas Kõrgema Sõjakooli ülem, ludeges ette Kaitseväge Ülemjuhataja käsikirja, missugusega määratakse kindlaks Kõrgema Sõjakooli juhtimise ja staabiteenistuse ala VII lennu ja sõjamajanduse ala I lennu isiklik koosseis.

Järgnevalt Kõrgema Sõjakooli ülem valgustas neid takistusi, mis tuli kõrvaldada, enne kui Kõrgem Sõjakool võis jätkata oma tööd meie kaitseväge juhtkonna ettevalmistamisel raskeks ja vastutusrikkaks riigikaitsetööks. Neist takistustest saadi

üle tänu heatahtlikkusele, millega Kaitseväge Ülemjuhataja alati on suhtunud kõrgema sõjalise hariduse levitamise vajadusse kaitseväge juhtkonnas.

Lõpuks Kõrgema Sõjakooli ülem pöördub Kaitseväge Ülemjuhataja poole ja enda, lektorite ning õpilaste nimel annab lubaduse kõik teha selleks, et eelseisev õppetöö annaks võimalikult paremaid tulemusi.

Kõrgema Sõjakooli avakõne peab Kaitseväge Ülemjuhataja, mille sisu on kokkuvõttelikult järgmine:

„Pole mingit kahtlust, et kaitseväge juhtkonna hariduslik tasapind on üks neid kaaluvaid tegureid, mis määrab kindlaks kaitseväge sisemise väärtuse.

Vähe sellest. Neist suurtest väejuhtidest, kes on jätnud sügavaid jälgi ajalukku, meie ei leia peaaegu ühtki, kelle hariduslik tasapind poleks olnud väga kõrge. Meie teame, et Aleksander Suure, selle noore printsipi õpetajaks oli Aristhoteles. Aristhoteles, see nimi ise juba ütleb midagi. Caesar oli omaaja harituim inimene. Napoleon pidi väga palju õppima, enne kui tema täht hakkas hiilgama Euroopa taevas. Nii-suguseid näiteid oleks tuua palju.

Kui see kõik nii on olnud minevikus, siis seda enam väejuht vajab vastavat ettevalmistust, vajab vastavat haridust olevikus ja tulevikus.

Sõda ja kõik, mis temaga on seotud, muutub kordkorralt komplitseeritumaks. Nõrga ettevalmistuse ja kitsa silmaringiga väejuht ei suuda tänapäeva sõjanähetes orienteeruda tarvilisel määral. Vastava ettevalmistuseta väejuht ei suuda toime tulla juhtimise tehniliste raskustega, mis lõpmatus reas tema ees üles kerkivad.

Veel enam on aga kõrgem sõjaline haridus tähtis just meile. Meie kaitseväge on

väike ja seepärast meie juhtkond, eriti kõrgem juhtkond, peab olema kvalifitseeritud. Peame püüdma selle poole, et kõik pataljoniülemad, grupiülemad, osakondade ja jaoskondade ülemad staapides ja valitsustes oleksid Kõrgema Sõjakooli haridusega.

Tänavu oleme jõudnud niikaugemale, et meie Kõrgem Sõjakool hakkab inimesi ette valmistama ka sõjamajanduse alal.

Kui nüüd küsida, kumb neist on tähtsam, kas juhtimise ja staabiteenistuse või sõjamajanduse ala, siis peab vastama, et mõlemate tähtsus on täiesti võrdne. Kui ma vaatan tagasi oma tegevusele Vabadussõjas, siis võin konstateerida, et puhtoperatiivne juhtimine võttis vaid 20% minu ajast, 30% võttis igasuguste varustamisküsimuste lahendamine ja 50% võtsid poliitilised ja muud küsimused.

Operatiivne juhtimine võttis vaid 20% minu ajast ja see oli olukorras, kus vilunud ja vastavalt ettevalmistatud kaastöölised puudusel minul tuli isegi lihtsamaid käske, korraldusi jne. redigeerida isiklikult. Juhtimisküsimustega ei tulnud tegeleda igapäev, küll aga tuli igapäev tegemist teha varustamisprobleemidega.

Kõrgema Sõjakooli eesmärgiks on anda ohvitserile teatav ettevalmistus. Eksib see, kes arvab, et koolis omandatud teaduslik pagas on küllaldane selleks, et koolist väljudes enam mitte midagi teha ei tule oma teadmiste täiendamiseks ja värskendamiseks. Koolis omandatud teadmised ununevad ja vananevad ning neid peab alalõpmata täiendama ja omandama uusi.

Järelilikult Kõrgema Sõjakooli teiseks tähtsamaks eesmärgiks on teadusliku töömeetodi kättejihatamine sõjaliste probleemide iseseisvaks käsitlemiseks.

Kõrgema Sõjakooli kolmandaks põhipanevaks eesmärgiks on ühise doktriini loomine ja selle arendamine kaitseväes.

Doktriini loomisest peame väljuma endiste sõdade kogemustest. Peame endisi sõdu uurima ja võtma sealt seda, mis osutub õigeks ka tänapäeva oludes, eriti aga meie oludes.

Kõige rohkem peame aga pöörama tähelepanu Vabadussõja uurimisele. Mitte ainult seepärast, et see on sõda, mida oleme ise pidanud, vaid ka seepärast, et see on sõda, mis on peetud pärast Maailmasõda ja kus juba osaliselt on kasutatud ära Maailmasõjas omandatud kogemusi.

Neid riike on vähe, kes selles suhtes on asetatud samasse soodsasse olukodra. Võib ütelda, et neid riike, kes on Maailmasõja tegelikult läbi teinud ja pärast Maailma-

sõda on veel kord intensiivselt sõdinud, Euroopas on üldse vaid kolm: Eesti, Poola ja N.-Vene.

Meie doktriini põhilauseks on see, et meie kaitseme end kõige paremini ise pealetungides!

Pealetung ei ole mitte tugevama eesõigus. Ei, just nõrgem pool peab kasutama eeskätt pealetungi. Pealetungides, olles äärmiselt aktiivne, andes ise lööke ja mitte oodates, kuni löök tabab ennast, võib nõrgem pool saavutada positiivseid tulemusi.

Peame oma kaitseväge kasvatama aktiivses vaimus. Kui Vabadussõjas olime sunnitud oma kodumaad kaitsma kandes väerinde piiri taha, siis ka tulevikus peame seda sama tegema kui see osutub vajalikuks.

Meie järeltulijad peavad võtma meist eeskujuna ja käima meie jälgedes. Tõsi küll, Vabadussõjas sõdisime käsikäes teistega, kuid keegi ei või ütelda, et analoogiline olukord ei kordu ka tulevikus.

Peame kasvatama oma kaitseväge aktiivses vaimus, aga samas peame tundma kaitset ja taandumislahingut. Kui tarvis on, siis taandume. Ent oma maa-ala loovutamine vastasele ei või muutuda „kontseptsiooniks a priori“, mis halvaks meie operatiivset loomingut ja kammitseks meie operatiivset mõtlemisviisi.

Ei taandumine ega passiivne kaitse milgil viisil ei tohi kujuneda meie doktriiniks.

Edasi. Korraldades oma riigikaitset, meie ei pea oma pilke suunama ainult ja üksinda itta. Vabadussõjas meile tungiti ootamatult kallale lõunast. Vabadussõjas meid teatud viisil ähvardas oht läänest Saaremaa mässi näol. Keegi ei või ütelda, kust vastane meile tulevikus peale tungib. Ta võib tulla idast, aga ta võib tulla ka lõunast, läänest ja lõpuks vastane oma desandiga võib meile kallale tungida ka põhjast.

Kui see nii on, siis peame seda juba rahuajal arvestama. Kui saabub saatulik hetk, siis peame olema valmis võimsaks ja mõjuvaks vastulöögiks sinna, kuhu see olukorrast tingituna osutub vajalikuks.“

Lõpuks Ülemjuhataja soovib Kõrgema Sõjakooli õpilastele edu ja õnne algavaks õppetööks.

Veel jäävad külalised mõneks hetkeks Kõrgemas Sõjakooli, siis kostab signaalkell, mis kutsub õpilasi auditooriumi.

Algas Kõrgema Sõjakooli juhtimise ja staabiteenistuse ala VII lennu ja sõjamajanduse ala I lennu igapäevane töö. F. T-ts.

Leitnant Julius Kuperjanovi (†) 40 aasta sünnipäeva puhul.

Ajul, kui rahvaste arengus ja edukäigus pööratakse suuri ning võimsaid lehekülgi, kerkivad tundmatuse põuest üles mehed, kelledele tulevased põlvned võlgnevad palju tänu. Üks selliseid on nüüdiseesti suurimaid mehi ja tulisemaid patrioote üldse — leitnant Julius Kuperjanov, kes esmakordselt nägi maailmavalgust miiklipäeval 40 aasta eest (uue k. j. 11. oktoobril). See mälestuspäev tekitab õilsaid mälestusi sellest tulihingelisest rahvussangarist, kelle teod meie vabadusvõitluses on kirjutatud vere, kuulsuse ja vahvusega.

Leitnant Kuperjanovi elust ja tegudest on kirjutatud palju. Seepärast pole tarvidust jutustada, mis Kuperjanov kõik ära tegi; olgu ülestähendatud vaid üks lookene, mida kirjeldab Kuperjanov ise omas kirjas*) abikaasale. Sellest piisab, et veel kord kinnitada selle surmaläheduse suurusega kroonitud väejuhi vaprust ja tulist vaimu temanimelises pataljonis:

„... Lahing oli joovastav: tegime 35 versta võideldes maha, võtsime 7 suurtükki ja 3 kuulipritsi ning palju laskemoona ja varustust. Kaotusi oli — 2 surnut ja 10 haavatut, ohvitserid on kõik terved. Olen õige väsinud, ei suuda palju kirjutada... Maalin Sulle väikse pildi: metsast sõidab 3 ratsanikku välja, liginevad sammu 50 peale, küsivad: kakaja rota? kakoi polk? Vastan: svoii. Tulevad lähemale sammu 10 peale, küsin — kakoi tsasti? Vastatakse — 1. mortirnoi batarei. Annan kahele kummagile kuuli, kolmas põgeneb, lasen hobuse maha, 500 sammu nende taga tuleb batarei täie vooriga, 5-minutilise lahingu järele on ta meie, veel 10 minutit ja ühtegi vaenlast ei

ole enam näha. Mehed on kui purjus, karjuvad hurraa, kiigutavad mind kaua kätel ja karjuvad elagu. Pärast teevad sedasama teiste ohvitseridega. Läheb mitu minutit, enne kui mehed toibuvad ja suurtükke hakkavad kraavidest välja kiskuma. Praegu on asjad head — vaenlane on jäljeta kadunud.“

*

„Vist ep olnud õnneks antud, õnneks antud, palgaks pandud,“ et meie vapramaid isamaakaitsejaid oleks näinud lõplikult teostatuna oma palavamat südamesoovi — vaba Eestit. Kui helmekuu viimane päev näitas 14-dat tundi, haavati surmavalt leitnant Julius Kuperjanov Paju lahingus...

Olgu siin toodud kaks Kaitsevägede Ülemjuhataja telegrammi ltn. Kuperjanovi haavata-saamise ja surma puhul:

Leitnant Kuperjanovile ja Kuperjanovi partisani pataljonile Valka.

Tervitan vahva Kuperjanovi partisani-pataljoni tema tubli töö eest Valga sihil ja Valga all. Loodan, et vahva pataljoni vapper ja tubli ülem Kuperjanov raske haava üle elab ja jälle varsti oma pataljoni etteotsa astub, kui üks tublimatest ja vahvamatest Eesti sõjameestest.

Kindral-major Laidoner.

1. 2. 1919. Nr. 434.

Kuperjanovi pataljoni adjutantidele. Operatiiv-staabist.

Väga kahju ühest kõige paremast Eesti ohvitserist. Leitnant Kuperjanovi surm on suureks kaotuseks meie noorele Eesti sõjaväele. Palun minu sõige suuremat kaastundmust avaldada leitnant Kuperjanovi abikaasale.

Kindral-major Laidoner.

31. 2. 1919. Nr. 469.

Leitnant Kuperjanovi langemise kaja kostis üle vaba Eesti, jääb kostma aastajandeid, -tuhandeid, kostma kuni elab vaba

Leitnant J. Kuperjanov †

*) Kirjaviis muutmata. Kiri käsitleb Rõngu ja Puka vallutamist 25. 01 19.

Eesti. Tema langemise teade lõikas sügavaid haavu hinge, sünnitades meeletu tundeid, kui jääks seisma temalt algatud hiiglatöö. Ent uued sangarid astusid ette ning juhitud langenud pealiku vaimust, jätkasid tema väärilisena poolelijäänud tööd.

Nüüd puhkab see suur sangar 15 aastat vabastatud kodumaa mullas, kuid tema — vaenlasile talumatut hirmu peale ajav — partisanivaim elab temanimeselises pataljonis edasi.
A.

Vastuseks major V. Posti kirjutisele „Lennuk ranna- ja merekaitse relvana“.*)

Vanemleitnant J. Sandbank.

Et õhujõududel pole võimalust olnud omi praeguseid võimeid tõendada sõjalolukorras, siis on loomulik, et õhujõududest huvitatud hindavad uusi õhusõja vahendeid ja nende võimeid toetudes rahuaegsetele harjutustele ja isiklikele arvamustele. Kallu lugupeetud major V. Post püüab oma kirjutisega „Lennuk ranna- ja merekaitse relvana“ lugejat veenda lennukite suurtes võimetes. Kirjutisega võiks leppida, kui lugupeetud autor piirduks ainult õhujõudude võimete allakriipsutamise ja lähedase kaugemale ja seab oma kirjutise lõppeesmärgiks merejõudude üldise alahindamise õhujõudude kõrval, tehes sellest järelduse, et on vajalik revideerimisele võtta meie mereväe läiendamise kava.

Ei taha sugugi alahinnata õhujõudude võimeid; tahan siin ainult tähelepanu juhtida neile puudustele ja ebatäpsustele, mis sugused esinevad lgp. major Posti kirjutises ja missugused võivad asjasse mittepuhendatud lugejas luua tähendatud küsimuses ebaõige pildi.

Lugupeetud major V. Post omas kirjutises toetub peamiselt läinud sügisel Šoti rannikul peetud mere- ja lennukivaheliste harjutustele. Kuid autor jätab miskipärast selgitamata harjutuste tegeliku olukorra, mainides ainult kahe sõnaga ebasõjalikke kitsendusi, isegi mitte äratähendades kummale poolele need kitsendused olid tehtud. Kui harjutuste kirjeldust lugeda mitte päevalehtedest vaid sõjalistest ajakirjadest (Naval & Military Record 5, 12. ja 19. okt. 1933; Journal Royal United Service Institution nr. 512 ja teised) siis saame järgmise pildi.

Sinise poolele oli teada punase poole laevastiku kallaletungi aeg, koht ja jõudude koosseis. Punase poole laevastik viibis si-

nise poole lennukivahelise tegevusulatuses 2 päeva ja 1 öö, selle asemel et pimeduse kätte all tungida umbes 6 tunni jooksul tegevuskohale. Punase poole laevastiku kiirus oli määratud 12 sõlme, võimaliku 25 ja 31 asemel. Punase poole laevadele oli keelatud ettenähtud kursi muutmine, väljaarvatud lahingristleja „Renown“, missugune ei saanud ka ühtegi tabet.

Kui nüüd veel arvesse võtta, et sinise poole lennukitele ei olnud tehtud mingisuguseid kitsendusi ja et punase pool loomulikult ei saanud kasutada ka oma õhukaitse relvi, siis on küll selge, et see mis sündis Šoti rannikul 22. ja 23. septembril 1933. a. ei olnud mitte „suurejooneline mere- ja lennukivaheline manööver“, vaid oli laiaulatuslik ettevalmistatud olukorraga lennukivahelise harjutuse.

Selle lennukivahelise harjutuse kohta andsid Inglise Admiraliteet ja Ohuministerium ühiselt järgmise selgituse:

„Kuna mõnedes ajalehtedes on hiljutiste harjutuste kohta, millest võtsid osa mere- ja õhujõud, tehtud taktikalisi kokkuvõtteid, leitakse tarvilik olevat teatavaks teha harjutuse iseloom.“

„See (harjutus) oli elementaarse iseloomuga, mõeldud kaldale baseeruvate õhujõudude tegevuse harjutamiseks merel kontaktis merejõududega ja samuti ka laevade õhukaitse harjutamiseks. Merejõudude liikumised ja paigutus olid järjestatud ainult selle eesmärgiga. Ei olnud kavatsust proovida nende väeliikide suhtelist võimet kalda ründamises ega kaitstes. Sel põhjusel ei võtnud harjutustest osa ka rannakaitse.“ (vaata Journal

*) Vt. „Sõdur“ nr. 35/36 s. a.

Royal United Service Institution
nr. 512 lhk. 843/844).

Seega siis on ka ametlikult tõendatud, et see harjutus oli tõesti ühepoolne harjutus mitte aga suurejooneline kahepoolne manööver. On aga selge, et ühepoolsetest harjutustest ei saa teha väeliikide võimete võrdlus-kokkuvõtteid, sest sääraselt hinnates sama hästi võiks ebaõiglaselt alahinnata lennuväe võimeid, kuna mitmetel harjutustel on selgunud, et ühe lennuki allatoomiseks on vaja Inglismaal ainult 7 mürsku, Ameerikas natuke üle 10 mürsu ja Rootsis alla 10 mürsu (vaata Marine Rundschau nr. nr. 2 ja 3 — 1934.).

Ei hakka siin puudutama ebatäpsusi, mis esinevad lgp. major Posti kirjutise pommitustehnilises ja lennutehnilises osas. Ühest asjaolust ei saa siiski täiesti vaikides mööda minna.

Kirjutises ütleb autor, et suurtükkide juures on maksev reegel, et 1" kaliibrist läbib 1" soomust. Ja siis on toodud mürsu ja pommi võrdlev momentum ja selgitus, et pomm läbib soomuse, kui selle keha omab vastava tugevuse. Edasi aga ütleb autor, et pommis on lõhkeainet 50% kalust. Viimane on muidugi õige fugassommide kohta, kuid kas jääb see ka nii, kui pomm muuta soomustlähbistajaks? Igatahes suurtükialal ei ole, vaatamata kogu maailma relvatööstuste pingutustele, suudetud valmistada soomusmürske, millede lõhkeaine kaal oleks suurem, kui 10% mürsu kaalust, ja sama peaks umbkaudu maksvaks jääma ka lennupommide kohta. Nii siis ei ole pommid, mis suudavad läbistada soomust, mitte säärased tugevajõulised, nagu sellest jääb mulje kirjutisest; fugassommid, mis küll tugeva purustusvõimega, ei suuda aga läbistada kuigi tugevat soomust. Peale selle peab pomm pihtamise momendil omama vajaliku lõpukiiruse, mida võib saavutada aga ainult siis, kui kukutada pomm märksa kõrgemalt, kui seda soovib autor. Kukutades pommi ainult 700 m kõrguselt, evib ta lõpukiiruse 210 m/s, mis on liiga väike kirjutises toodud paksuse (6") soomuse läbistamiseks.

Edasi võrdleb autor lennukite ja laevade võimeid. Võrdlemisel annab lgp. autor määrava tähtsuse kiirusele. Kiirus on küll väga tähtis rünnakul, kuid tuleb silmaspidada, et üle 99% kõigest meresõjategevusest on mitterünnak, ja on osalt säärane tegevus, kus suur pidurdamata kiirus ei ole enam voorus, vaid on pahe. Kui kauaks jätkub ühest lennudivisjonist juhul, kui on tarvis ühel kohal vahetpidamata valvata nädalaid ehk kuid? Tundes lennu-

materjali töö- ja tegutsemiseiga, näeme, et see aeg on õige lühike. Võrrelda aga lennuki ja allveelaeva kiirust, on sama hea kui näiteks võrrelda lennuki ja allveelaeva veealust tegevusevõimalust. Allveelaeva kiirus on rünnakul kindlalt piiratud ja on 2 ja rohkem kordi väiksem, kui kiirus, mida allveelaev võiks arendada, sest allveelaev püüab rünnaku positsioonile tungida kasutades mitte kiirust, vaid nägematust. Nii siis jääb täiesti arusaamatuks autori poolt allveelaeva väikese kiiruse kui negatiivse külje rõhutamine.

Lgp. autor ütleb ka veel täiesti õigustult, et nägemise piirkonna ulatus lennukilt on mitu korda suurem kui laevalt, jätab aga juurde lisamata, et see on maksev ainult täiesti selge ilmaga. Harilikult on aga nii, et laevalt nägemist ei takista merel mitte silmapiiri ulatus, vaid õhu halb läbipaistvus seal leiduva vee auru tõttu. Nii siis saab lennuk õige harva ärakasutada oma suurt teoreetilist nägemise piirkonna ulatust. Öösi ja udus on aga lennuk täiesti „pime“, kuna laeval halva nähtavuse puudust saab kõrvaldada hüdrofoonide ja teiste kuulamisvõimeliste abil. Nii on siis autori väide lennuki suurest nägemise piirkonnast õige vaid osaliselt.

Tahaksin peatuda ka veel lühidalt kirjutises toodud torpeedo-pommituslennukite divisjoni hinnatabeli juures. Tabelis toodud lennukite ja torpeedode hinnad näivad olevat liiga väikesed, kui arvestada autori poolt toodud pikeerimisvõimelisi torpeedolennukeid. Autor jätab ka täitsa välja vajaliste tagavara mootorite ja tagavara osade hinnad. Peaasi on aga, et autor ei arvesta sugugi lennukite eluiga, kuna see on ometi tegur, mis võrdleva hinnaga peab lahutamatuks kaasas käima. Kõiki neid asjaolusid arvesse võttes, tuleb igatahes ühe lennudivisjoni ja ühe allveelaeva hindade suhe hoopis teine. Muuseas võiks mainida, et mujal maailmas loetakse lennukite nende suurte amortisatsioonikulude tõttu kõige kallimaks relvaks. Prantslased võrdlesid mõned aastad tagasi lennukite nende suure kuluvuse tõttu koguni suurtüki mürskudega.

Kirjutises on veel palju kohti, mis tunduvad ebatäpsetena ja osaltki segavad arusaamast, mida autor on tahtnud öelda, nagu: allveelaeva rünnak suitsu katte all; allveelaeva tule all viibimise aeg enne rünnakut; mereväe-torpeedo kasutamise lennukilt; torpeedo omaduste parandamine; lahtede sulgemine lennukite abil; laeva uputamiseks vajalise torpeedoarvu tabel; mootor-torpeedopaatide ootamatu rünnaku võimatus

Pilte Kaitseliidu manöövreilt Rakvere ja Tapa vahel 6. ja 7. oktoobril s. a.

—isegi öösi ja palju muud. On ka kohti, kus autor ütleb oma arvamuse, ilma seda täiendavalt selgitamata, ka siis, kui see arvamus läheb diametraalselt lahku põhjendatud ja üle maailma tunnustatud vaadetega. Kõikide nende küsimuste juures võiks peatuda mõni teine kord.

Lõpuks olukorra tõeliseks selgitamiseks olgu toodud ka viimaste meremanöövrite kokkuvõtted.

Inglise käesoleva aastastest meremanöövritest võttis osa 3 lennukite emalaeva üle 80 lennukiga pluss veel lahingulaevade ja ristlajate lennukid. Manöövrid algasid 10. märtsil ja kestsid 5 päeva. Selle hulga lennukite tegevuse kohta 5 päeva jooksul on manöövrite kokkuvõttes ainult üks lause: „Õnnetuseks oli ilmastiku seisukord halb, nii et ei saadud üldse lennukeid kasutada.“ (Journal Royal United Service Institution nr. 514; Naval & Military Record ja Marine Rundschau — juuli 1934).

Prantsuse käesoleva aasta meremanöövritest oleks järgmised kokkuvõtted:

1. 19. kuni 21. aprillini oli ettenähtud kallaletung Bizerta vastu. Tegevuses olid

peale laevade lennukite ka Tuniisi kalda-rajooni lennukid ja õhueskaadrid õhusadamatest Berre ja Palyvestre. Halva ilma tõttu ei saadud üldse õhujõude, kellele kaitse peamiselt toetus, kasutada ja kallaletungija poole dessandi esisalgad maandusid tähelepanematult Bizertas (Marine Rundschau — juuli 1934).

2. 2. kuni 19. maini oli ettenähtud manöövrite peaosas, kus tegevusest pidi osa võtma 400 lennuki ümber, nende hulgas ka suured lennukid nagu „Croix du Sud“. Manöövritel pidi sinine pool takistama punase poole kolme lahusoleva üksuse ühinemist. Ehkki ilmastik sel ajajärgul oli väga hea, tekkis 16. mai hommikul kerge udü, mis takistas lennukite tegevust. Kuna algasid kerged sajuhood ja nähtavus halvenes, siis oli lennukite määratud täiesti tegevusetusele ja sinine pool, kelle luure koosseis peajasjalikult lennukitest, pidi nüüd toetuma ainult allveelaevade luureteadetele, missugused oma väikese arvu peale vaatamata leidsid kontakti vaenlasega. (Marine Rundschau — juuli 1934).

3. 28. mai ja 2. juuni vahel oli ettenähtud punase poole maandumine Sarzeau's

Quiberon'i lahes. Kuna sinisel poolel oli kasutada kalda- ja õhujõud, siis kujunes manööver prooviks takistada kalda- ja õhujõududega vaenlase maandumist. Punase poole laevastik tungis Quiberon'i lahte öösi kell 0100 vastu 1. juunit. Kuna varajastel hommikutundidel, nagu seda juhtub väga tihti, oli merepinnal udu või aur, siis olid õhujõud sunnitud tegevusetusele ja sinine pool sai punase poole dessandi maandumisest teada alles pärast seda, kui see oli kaldal 4 tundi takistamatult tegutsenud (M. Rundschau — juuli 1934).

Prantsuse manöövrite iseäralduseks oli suurejooneline õhujõudude kasutamise kavatsus; tegelikult sai ka manöövri aladele koondatud suured hulgad lennukeid. Kuid,

nagu näitasid manöövrid, samuti ka Inglise manöövrid, on õhujõud, juhul kui ei ole tegemist ettevalmistatud olukorras harjutustega, siiski kaunis juhuslik relv, missugune võibolla just kõige kriitilisemal silmapilgul peab tegevusetult sündmuste arenemist pealt vaatama. Et aga vaenlane püüab igati oma ettevõtteid teostada just siis kui hädaoht talle on kõige väiksem, siis tuleb ikkagi omada ka relv, mis suudaks tegutseda mitte ainult hea ilmaga, vaid igas olukorras. Kui aga olukord lubab, siis ei võiks küll lennukite heade omaduste ärakasutamise vastu kellelgi midagi olla.

Lgp. major Posti kirjutises toodud väited on küll huvitavad, kuid autorilt soovitatud õpiste saamiseks tuleks küsimust valgustada igakülgelt, mitte aga ühekülgelt.

Mõnda õhukihtide uurimistest.

Niipea kui esimesed julged meremehed hakkasid vallutama lõpmatuid veekogusid, algasid ka nende algatusel nimetatud veekogude uurimised, merekaartide kokkuseadmised jne., kuni jõuti võrdlemisi täiuslikkude saavutusteni.

Analoogilist pilti näeme õhkkonna uurimisel. Vaevalt olid esimesed õhuvallutajad sangarid jõudnud „hüppelt“ lennuni, algasid ka kohe uurimised, katsed ja tähelepanekud õhu koosseisu ja tema muutuste üle.

Maakera ümber olev õhukiht kujutab enesest füüsilist gaaside segu, milles üksikud gaasid oma olemasolu hulgalt on muutlikud ja seda nimelt vastavalt kõrgusele. Samuti pole ühtlane ka õhurõhumine. Ülevaate nimetatud muutustest annab meile kõrvalolev tabel (nr. 1):

Õhukihi või n. n. atmosfääri uurimuste tulemusena on selgunud, et osa atmosfäärist on mõjutatud maakera lähedusest, ning mida enam eemale maakerast, seda „rippumatumaks“ muutub õhukiht.

Seega on maakera ümber olev atmosfäär jagatud kahte kihti: alumine kiht — nimetatud troposfääriks ja ülemine kiht — stratosfääriks.

Alumine kiht kujutab enesest õhukihti, milline maakera lähedusest tingitult on alaliselt muutuv. See maakera mõju troposfäärile ilmneb selles, et päike soojendab maapinda, milline omakord kiirgab soojust ning soojendab enese lähedal olevat alumist õhukihti. Viimane muutub soojuse mõjul

kergemaks, hakkab tõusma ning moodustab seega tõusvaid õhuvoole. Tõusev õhuvool kõrgemates kihtides hakkab jahtuma ning kaasa viidud veeaurud hakkavad kondenseeruma, moodustades pilved, millised tihenedes muutuvad kas vihmaks või lumeks, olenevalt temperatuurist.

Selles alumises õhukihis (troposfääris) valmibki meie n. n. ilm (ilus ilm, pilves ilm jne.). Selle järele, kuidas tõusvad voolud niiskust kaasa viivad, oleneb ka meil ilm, s. t. kestab tõusev vool kauemat aega ning viib niiskust üles suuremal

Tabel nr. 1.

Kõrgus km	Õhu rõhmine mm	G a a s i d					
		Hapnik	Lämmasti	Vesinik	Sõehappegaas	Helium	Muud gaasid ja veeaurud
0	760,00	20,75	77,08	0,01	0,04	—	2,13
5	406,00	20,95	77,80	0,01	0,03	—	1,12
10	108,00	20,89	78,02	0,01	0,03	—	0,95
15	89,66	19,66	79,52	0,02	0,02	—	0,78
20	40,99	18,10	81,24	0,04	0,01	—	0,61
30	8,63	15,18	84,26	0,16	0,01	0,01	0,38
40	1,84	12,61	86,42	0,67	—	0,02	0,28
50	0,403	10,17	86,78	2,76	—	0,07	0,20
60	0,094	7,69	81,22	10,68	—	0,24	0,18
70	0,027	4,72	61,83	34,61	—	0,61	0,23
80	0,012	2,85	32,18	64,70	—	1,10	0,17
90	0,008	0,49	9,78	88,28	—	1,36	0,10
100	0,006	0,11	2,95	95,58	—	1,21	0,05
110	0,005	0,02	0,64	93,10	—	1,19	0,02
120	0,005	—	0,19	98,74	—	1,07	—
130	0,004	—	0,04	99,00	—	0,96	—
140	0,004	—	0,01	99,15	—	0,84	—

määral, kusjuures õhk alumises kihis muutub hõredamaks, niiskus moodustab üleval katte — pilved, ning tagajärge näeme selles, et baromeeter langeb ja ilm muutub halvaks. Kui aga ülemised õhukihi liiguvad kiiremini kui alumised ja viivad ära tõusvate vooludega üles läinud niiskuse, jääb ilm meil edasi ilusaks.

Maakera läheduse mõju õhukihi peale avaldub umbes kuni 12.000 m kõrguseni, milline kõrgus on ka üldiselt võetud troposfääri ülemiseks piiriks ning kust peale hakatakse lugema stratosfääri.

Kui vaadata praegusaja lennukite lennu tehnilisi andmeid, siis näeme, et paljudel neist on lagi peaaegu troposfääri ülemisel piiril, kusjuures lennukil saavutatud rekordkõrgus prantslase Lemoine poolt 28. sept. 1935. a. ulatub isegi kuni 13.661 meetrini. Sellest järeldame, et troposfäär seisab oma mõötudes inimese võimuses ning igasugused kestvad meteoroloogiliste nähete jälgimised troposfääri piirides on täiesti võimalikud mille tõttu meil ka troposfääris esinevad meteoroloogilised muutused ja ilmutused ning nende põhjused on selgitatud. Mis puutub aga troposfääri peal asetseva õhukihi — stratosfääri uurimise võimalustesse, siis pörkame juba kokku raskustega. Peamine raskus, mille ületamine ei nõua mitte üksi inimese tahet, vaid ka võimeid, on kõrgus.

Stratosfäär on õhukiht, mis asetseb maakera mõjust niivõrd eemal, et siin paljusid maakera mõjust tingitud — troposfääris esinevaid meteoroloogilisi nähteid üldse ette ei tule ning kus meteoroloogiliste elementide muutused sünnivad kindla korra järele.

Esimesed täielikumad püüded stratosfääri seisukorra ja õhu koosseisu selgitamiseks tehti üleslastavate pilootpallidega, sest inimese saatmine säärasele kõrgusele osutus tehniliselt läbiviimatuks. Nimetatud pallid lasti üles varustatult meteorograafidega, kust siis palli lõhkedes meteorograaf automaatselt avaneva langevarjuga alla laskus. Et pall aga mitte vertikaalselt üles ei tõusnud, vaid õhuvooludest edasi kanti, siis jäi teadmataks, missugusel kohal (geograafiliselt) oli teatud meteorograafi seis. Selle asjaolu lahendamiseks hakati palli jälgima maast kahest punktist, märkides ära kindlal kellaajal, mis kraadi all pall nähtud vertikaalselt kui ka horisontaaltasapinnas. Sellega saadi kätte palli liikumise tee maapinna kohal ning pärast meteorogrammit lugedes vastavaid andmeid, saadi ära järele välja arvata, milline oli meteorograafi seis teatud ajal.

Palli jälgimine osutub vahest võimatuks,

et aga siiski teatud ajal andmeid saada õhu seisukorrast, milles liigub üleslastatud pall, varustatakse pallid vahest automaatsete lühilaineliste raadiosaatjatega. Üks sarnane raadiosaatjaga meteorograaf laskus alla 1932. a. sügisel Laura alevi juures (oli üles lastud Venemaal).

Pilootpallidega on jälgitud õhukihti kuni 30 km kõrguseni. Siit edasi sünnivad atmosfääri uurimised juba enam teoreetilisel alusel. Kõigepealt, mis meid huvitab sellel kõrgusel, on õhu koosseis, mida selgitatakse valgusspektrumite abil, sest omab ju iga gaas oma iseloomustavad spektrumvärvid. Nimetatud viis on seni olnud põhjapanema stratosfääri uurimisel.

Kui vaadelda katsete varal kokkuseatud tabelit (tabel nr. 2) temperatuuri muutuste kohta vastaval kõrgusel (andmed on Kesk-Euroopa kohta), siis näeme, et tõustes kõrgemale, temperatuur kogu aeg, nii suvel kui talvel, langeb ühtlaselt ja see sünnib kuni 12 km, kust peale märkame väikest temperatuuri tõusu, mis kestab omakord kuni 20 km kõrguseni. Siit peale temperatuur enam ei muutu kõrguse suurenedes.

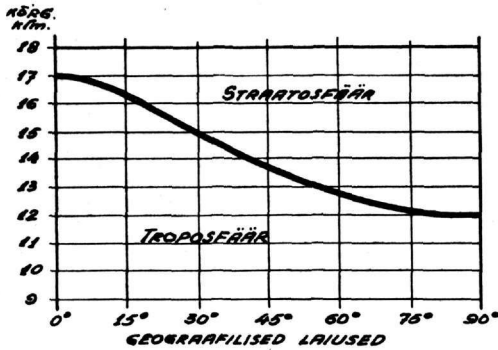
Tabel nr 2.

Kõrgus merepinnast (km)	Temperatuur suvel	Temperatuur talvel
0,0	+14,7	+ 1,7
1,0	+11,8	+ 0,8
2,0	+ 6,2	- 4,1
3,0	+ 1,0	- 9,1
5,0	- 9,9	-22,2
8,0	-33,7	-43,6
10,0	-44,8	-54,3
11,0	-50,0	-55,8
12,0	-52,8	-57,2
13,0	-52,7	-56,3
14,0	-52,3	-56,5
15,0	-51,9	-57,1
16,0	-51,5	-57,3
17,0	-51,0	-57,6
18,0	-50,1	-57,6
20,0	-49,8	-57,9

Kui eespool nimetasin, et stratosfääris paljud meteoroloogilised nähted jäävad püsivateks, siis seda ei saa eespool nimetatud põhjusel mitte öelda temperatuuri kohta. Et see temperatuuri muutus aga niivõrd väike on, jäetakse ta tähele panemata ning arvestatakse stratosfääri alumiseks piiriks kõrgus, kust peale temperatuur peale järjekindlat langust, avaldab tõusu tendentsi.

Põhja poolkeral ettevõetud mõõtmised aga näitasid, et see temperatuuri muutumine pole mitte igal laiuse kraadil ühel kõrgusel, vaid on ekvaatori juures palju kõrgemal.

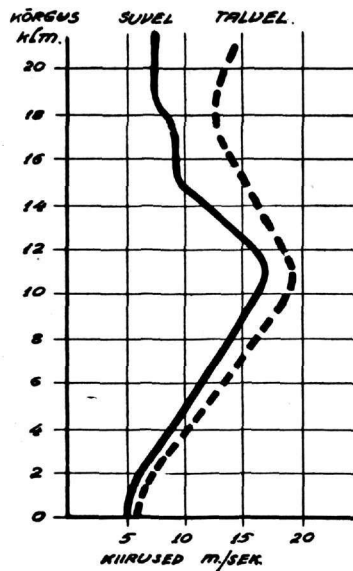
Kokku seades saadud andmed vastaval laiusel, saame järgmise kõveriku (tabel nr. 3), mis oleks siis põhja poolkeral ekvaatorist kuni pooluseni tropo-stratosfääri piiriks.

Tabel nr. 3.

Tuule kohta stratosfääris, nii tema sihis kui ka kiiruses, on võrdlemisi täpsed andmed, mis saadud vaatluse teel, jälgides üles lastud pilootpalle. Palju vaatlusi selle kohta on tehtud eriti Saksamaal, kus tuule kiiruses on tuldud järgmiste resultaatideni:

- tuule kiirus tõuseb kuni stratosfääri alumise piirini, s. t. 12 km kõrguseni;
- sealt peale hakkab ta raugema, mis kestab kuni 18—20 km,
- 20 km peale tuule kiirus avaldab endiselt aeglast tõusu (tabel nr. 4).

Tabel nr. 4.

Tuule sihti on mõõdetud Kesk-Euroopas kuni 16 km kõrguseni, kusjuures on saadud järgmised püsivamad suunad (vt. tabel nr. 5).

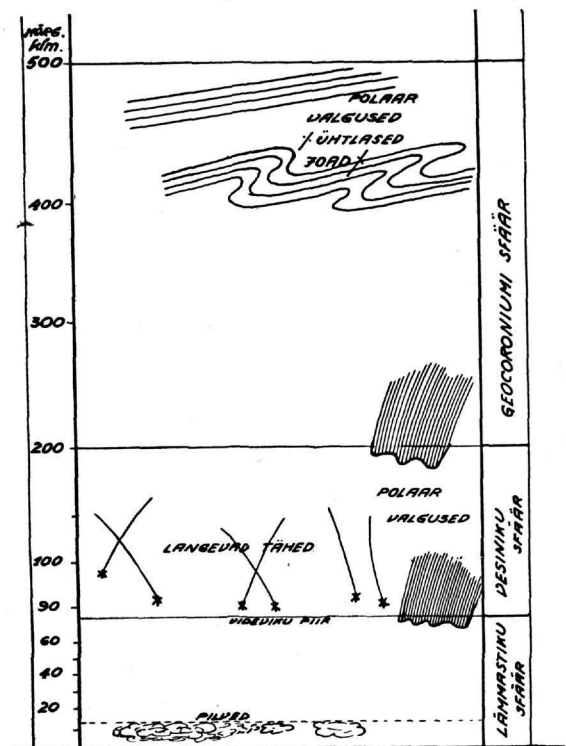
Nagu juba eespool nimetatud, verti-

Tabel nr. 5.

Põhja laiused	Kõrgus km	Püsivamad tuule suunad
60°—50°	8—16	Lääne
55°—50°	8—16	Loode
50°—45°	8—16	Loode

kaalsed õhuvoolud ulatavad kuni 12 km kõrguseni, mille tõttu stratosfääris puuduvad veeaurud, millega on seletatav stratosfääris pilvede puudumine. Kõige selle peale vaatamata nähakse viimaseid vahest suurtel kõrgustel just päikese tõusu ja loojenemise ajal, omades erilise läike. Nende eriliste pilvede koosseisu ja tekkimise põhjusi pole loodus inimesel veel seni lasknud selgitada. Norras, kus nimetatud pilvi tihti näha oli, fotografeeriti neid prof. Schtormer'i poolt jaanuarikuul 1929. a. kahest punktist, ja tehti kindlaks, et nimetatud pilvede kõrgus on 25—26 km. Nende tekkimise kohta on aga mitmed oletused: 1. arvatakse, et nad tekkivad vesiniku ja hapniku ühinemisel kõrgetes õhukihtides oleva elektrilise jõu mõjul, 2. arvatakse, et nad on kõrgetesse õhukihtidesse tõusnud vulkaanide väljaheidetud tolm jne.

Tehtud katsete ja vaatluste tulemustena on prof. Vegener'i poolt kokku seatud järgmine atmosfääri jaotus (vt. tabel nr. 6).

Tabel nr. 6.

Prof. Vegard aga ei tahtnud leppida Vegeneri hüpoteesiga, et ülemine kiht on n. n. Geocronium*), millise nime viimane pani polaarvalguse spektrumis domineeriva rohelise värvi järele, sest selle olemasolu ta ei saanud omastada ühelegi maapeal olevale gaasile. Vegard aga uuris lämmastiku spektrumi, ja leidis, et saladuslik roheline joon kuulub siia. Sellepärast tema ülemist kihti nimetab „double“ lämmastiku sfääriks, jättes kõik muu endiseks.

Kõik need oletused ja hüpoteesid on kokku seatud maapeal toimetatud vaatluste põhjal. Et aga kõrgus on niivõrd suur, pole vaatluse toimetamine kuigi lihtne, ega saa ka tulemustes kinnitada absoluutset tõelikkust. Nimetatud asjaolu põhjuseks ongi mitmesugused lahkumised uurimiste tulemustes ja vaidlused nende üle.

Inimene elab aga alaliselt püsivas, raugemata tahtes vallutada looduse jõude ning tungida tema salapärasustesse, sellepärast vaadates kõrguslendude ajalugu näeme, et juba 19. sajandi lõpul alatakse kõrguste vallutamistega. Algul sündis see õhupallidega, lahtistes korvgondlites, kusjuures 1900. aastal prof. Süring ja Berson saavutasid 10.800 m ning 27 aastat hiljem (1927. a.) ameeriklane Gray 12.872 m.

Inimese organism on võrdlemisi õrn, olnedes muidugi palju individuaalsetest omadustest. Keskmiselt inimene võib tõusta kuni 6000 m, kust peale hakkab end avaldama kõrguse mõju, mis avaldub südame tegevuse kiirenemises, vererõhu suurenemises, võib tekkida verejooks ninast, inimene hakkab hingeldama — tuleb õhupuudus. Viimane nähe — hingeldamine, pole tingitud mitte absoluutselt õhu puudusest, vaid kõrguse tõttu õhurõhu vähenemise mõju halvab üldist lihaste tegevust ning hingamise tsentrumit. See kõik on põhjuseks, miks inimene ei suutnud minna kõrgemale.

Tõsisemad stratosfääri vallutamised algasid alles 1931. a., mil belglane Piccard ühes

*) Maakera ümber oleva õhukihi kroon (kõrgeim õhukiht).

Pilte tagala korraldamise õppustest.

Kipffer'iga Augsburgist õhku tõusid. Need kasutasid korvgondli asemel juba õhukindlat suletavat kuulgondlit ning saavutasid 15.781 m kõrgust, kuid mingisuguseid teaduslikke vaatlusi toimetada ei saanud, sest tõusu ajal nende gondel paisati vastu maad ja tähtsamad instrumendid purunesid. Teist korda tõusis Piccard stratosfääri 17. aug. 1932. a. Cosyns'i seltsis, kusjuures nad saavutasid kõrgust 16.770 m.

Siis haaras aga ootamatult venelasi kõrguse vallutamise püüe ja möödunud aastal 30. sept. venelased Prokofjev, Birnbaum ja Godunov saavutasid oma stratostaadiga, tõustes Moskvast, 19.900 m. Mõned kuud hiljem, 30. jaan. s. a., võtsid venelased Fjedosejenko, Vasenko ja Usöschkin ette uue stratosfäärilennu, millise kestel nad olid maa-ga raadioühenduses, ning teatasid kogu aeg maha oma seisukorrast ja kõrgusest, mis pidi olema ligi 22.000 m. Nimetatud kõrgust ei saa võtta aga ametlikult, sest nagu teada, lõppes viimane lend kurvvalt, nimelt laskumise juures gondel rebiti (arvatavasti jäätumisel tekkinud raskuse tõttu) palli küljest lahti, kusjuures kaasas olnud aparaadid kukkumisel purunesid. Lendurid said kõik surma.

See oleks lühike ülevaade stratosfääri lendude ajaloost. Nagu näeme, on juba mitmed korrad tungitud stratosfääri, kuid suur protsent neist lendudest on ebaõnnestunud. Ka pole need kordaläinud lennud seni stratosfääri uurimiste kohta andnud põhjapanevamaid tulemusi, milliste põhjal oleks võimalik teha kindlaid otsusi.

Kuigi inimesel enesel on olnud võimalus viibida stratosfääris ja toimetada seal vaatlusi, on tulemuste hankimisel palju takistusi. Suurimaks takistuseks on see, et vaatlusi

tuleb toimetada ruumi sees, kuna instrumendid on väljas, pealegi pole veel selge, missugune mõju on gondlil, tema kiirgamisel jne. vaatluse tagajärgedele suurtel kõrgustel, kus õhukoosesis ja omadused on täiesti erinevad maapinnal olevast.

Kui heita praegu pilku atmosfääri uurijate tegevusse, siis näeme, et vaatamata mõningaile ebaõnnestumistele, tehakse kõikjal uusi ettevalmistusi stratosfäärilennuks ning kindlasti ei jäta inimene enne, kui kõrguste saladused on avastatud.

E. R—s.

Veega varustamine välioludes ja Nortonkaevude ehitus.*)

Kapten J. Aksel.

Üldised märkused.

a) Kui rammimisel torude edasitungimine maapinda läheb aeglasemaks, mis tunnistab, et alumise jätku ots lõhestab savi või kruusakihti, on kasulik maapinna pehendamiseks torudesse veidi vett valada.

b) Ilmtingimata tuleb rammimist katkestada, kui 2—3 rammilööki ei anna mingit tagajärge. See tunnistab maapinnas ette tulnud tõsistest takistustest (kõva kiht, kivi jne.) ja sisserammitud torud tuleb välja tõmmata.

d) Toru lülide ühendamisel muhvidega on kasulik, ja juhul, kui muhvid kergesti käega keeratavad, koguni tarvilik peale vintide määrdega sisse määrimist katta neid õhukese taku korruga pikuti vintidele.

Eriti põhjalikult peab seda toimima pumba torude ühenduskohal, sest õhu juurepääs pumba klapi alla takistab ja koguni katkestab vee ülestõusu.

e) Kui maapinda on juba 2 pika toru lüli sisserammitud ja keskmine toru niivõrd süvendatud, et selle ots kolmjala kere avause ni ulatab, toimetatakse edaspidine rammimine erilise ettevaatusega, sest toru pealmine ots, vabanedes kolmjala avausest, ei anna torule enam endist püsivust. Toru paindumise ärahoidmiseks peab siis rammitõstekõrgus olema võimalikult lühike ja löögid sagedad.

f) Torusid peab rammima täiesti püstloodis.

g) Asendades teraotsaga alumine jätkvindi otsaga, võib pehme liivase maapinna puhul rammimise asemel torud maapinda süvendada torukeeraja abil torusid keerates.

h) Tööedu Nortonkaevu ehitustöödel on järgmine: töö juures 2 vahetusega, kui vahetuses 6 töölit ja 1 juhataja, liivase maapinna puhul, maapuurimiseks ning kaevu ülesseadmiseks kaevu 3,6 m sügavusel on tarvis umbes 3—4 tundi, kaevu 7 m sügavusel — 7 tundi.

i) Pumba kaal on 16 kg; raskemal tüübil 20 kg.

Kaevu komplekt nr. 1 kaalub (netto kaal) umbes 54 kg.

Kaevu komplekt nr. 2 kaalub (netto kaal) umbes 59 kg.

Kaevu ehitusabinõude komplekt nr. 1 kaalub (netto kaal) umbes 130 kg.

Kaevu ehitusabinõude komplekt nr. 2 kaalub (netto kaal) umbes 133 kg.

*

Oma kirjutuse viimases osas peatun veel lühidalt veekogude korrashoiul, vee puhastamisel ja filtreerimisel.

Peab tähendama, et ükskõik missuguste veekogude kasutamisel eksimused puhtuse ja korrashoiu vastu on möödapääsematud, kui juhtide poolt ei ole tarvitusele võetud kõik abinõud nende kõrvaldamiseks. Ainult kindla korra ja alalise järevalvega võib kindlustada veekogude korrashoidu ja julgeolekut sel alal.

*) Vt. „Sõdur” nr. 37/38 s. a.

Pinna- või põhjavee ammutamiseks ehitatud kaevude korrastamine ja korrashoid nõuab kinnipidamist järgmistest nõuetest:

a) Kaevude juures ei tohi olla, vähemalt 25 m kaugusel, mingit prügi-, sõnniku-, mustuse- ega solgikogumise kohta.

b) Kaevude lähedal ei lubata väljavala- da või lahtiste kraavide kaudu juhtida sää- rast raiskvett, nagu köögisolki, saunadest, duššidest, pesuköökidest jne. musta vett; toi- mida pesu loputamist ning nõude jne. pese- mist.

d) Enne joogiveena vee kasutamist peab kaevust välja tõstma ehk välja pumpama mõnikümmend ämbrit; juhul, kui võib ole- tada veemürgitust vaenlase poolt, peab vett ilmtingimata analüüsima.

e) Lahtised kaevud peavad rakkega ehk betoonrõngaga maapinda ületama vähemalt 0,70 m kõrguselt ja kaitstud olema tolmu ja prügi eest tiheda kaanega.

f) Vihma- ning mahavalatud vee kiireks ärajuhtimiseks, enne kui see läbi pealmise maakihi kaevu nõrgub, tõstetakse kaevu otsesel lähedusel olev maapind 0,30—0,40 m võrra kõrgemale ümbrusest ja võimalust mööda sillutatakse kividega.

g) Oma anumaga ei lubata kellelgi vett võtta. Veevõtmiseks kasutatakse ainult kae- vu juures olevat üldist pange.

h) Kui kaevust vett võetakse vähemal arvul, on tarvilik seda perioodiliselt värs- kendada, vähendades veepinda vee välja- pumpamisega.

i) Hobuste ja kariloomade jootmist võib lubada mitte alla 25 m kaugusel kae- vust. Vett jootmise künalesse antakse kae- vust poolpalkidest väljatahutud rennide kaudu. Jootmise koht sillutatakse kividega ja kantakse hoolt mahaajatud vee ärajuhti- mise eest.

k) Kaevude pumbad seatakse nii üles, et pumpamisel ei oleks vajadust seista jal- gadega kaevu kaanel.

l) Lahtised kaevud vaadatakse aegajalt üle, kas ei ole sinna juhuslikult sattunud loomad: kassid, rotid, linnud jne. Selleks juhitakse kõrvaliste esemete olemasolu kind- lakstegemiseks päikesepaistelisel päeval val- gusekiired peegli abil kaevu sügavusse.

m) Kaevu voodri mustaks muutumisel puhastatakse see peale desinfitseerimist traatharjadega.

n) Kui vesi kaevus hakkab mädane- ma, tõstetakse ehk pumbatakse see täielikult välja; puhastatud kaev desinfitseeritakse selle järele 20% lubjaveega.

o) Vee mädanemist mõnel juhul põh- justab kaevu põhja kogunenud kõnts. Selle ärahoidmiseks ehk kõrvaldamiseks roogi- takse kõnts kaevu põhjast välja, kaev ise desinfitseeritakse lubjaveega, põhja raputa- takse kustutatud lupja, pumbatakse vesi uuesti välja ja selle järele kaevu kogunenud vesi katsetatakse selle tarvitamiseks kõlvu- likkuse kindlakstegemiseks.

p) Kaevu kaitsepiirkonna kindlaksmää- ramiseks ning kaitseks kariloomade ja ho- buste juurepääsu eest on soovitav kaevu ümbrus piirata okastraadist aiaga.

Kui vesi ei vasta nõuetele, missugused seatakse üles heale joogiveele, tuleb see enne tarvitamist eriliste abinõudega ehk sissesea- detega puhastada, s. o. kõrvaldada need lisa- ained, mis vee kahjulikuks ehk kõlbmatuks teevad.

Vee põhjalik puhastamine, s. o. kõikide nende lisanduste kõrvaldamine, mis inime- se organismile kahjulikud võiksid olla, on üldiselt raskelt läbiviidav ja nõuab erilisi sisseseadeid ning abinõusid, missuguseid kaitseväge harilikult enda jõul ja välioludes läbiviia ei suuda. Enamalt tuleb piirduda esialgse vee puhastamisega lihtsamal kujul.

Üks kõige lihtsam ja kindlam abinõu vee kahjutuks muutmiseks on selle läbikheet- mine.

Seda viisi kasutatakse kaitseväs kõige sagedamini, keetes vett teekannudes, kanta- vates katlakestes ehk köögikateldes ja vee- keedunõudes. Vee keetmisega hävinevad kõik haigusi tekitavad ollused, kuid mürk- ained võivad jääda.

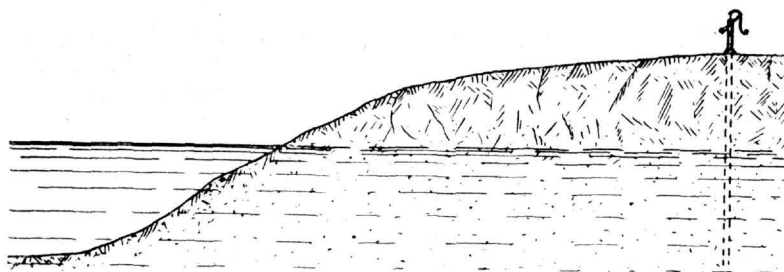
Jahtunud keedetud vesi ei ole eriti mait- sev, selle tõttu, et tema sisaldab vähe õhku. Maitse muutub paremaks, kui vesi lüüa läbi puhta kuivadest vitsadest vihaga, millest vesi jälle õhuga küllastub.

Keedetud vett ei ole soovitav hoida alal üle ühe ööpäeva.

Suurema hulga vee keetmise teel kahju- tuks muutmine on seotud suurte raskustega või koguni võimatu. Sel juhul tuleb tarvi- tusele võtta vee väljaseismist ja filtratsiooni.

Vee väljaseismine on üks abinõudest vee esialgseks puhastamiseks. Vee väljaseismise ülesandeks on vee vabastamine kaaluvatest ollustest, missugused vee vähese voolu juu- res põhja sadestuvad. Välioludes võib vee väljaseismisel olla laialdane tarvitus.

Voolu kiirus väljaseismise veekogudes on enamasti 1 kuni 2 mm sekundis väljasei- mise basseini läbistamisel 6—8 tunni jook- sul. Väga sogase vee juures ning neil juh- tudel kui peale väljaseismist edaspidi vee

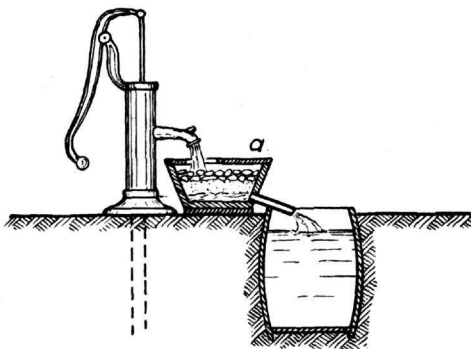
Joon. 5.

puhastamist ei toimita, pikendatakse väljaseismise aega mõnel juhul koguni 24 tunni.

Välioludes veega varustamisel peab väljaseismise basseini oma konstruktsioonilt olema väga lihtne: enamasti on need lame-date muldseintega lahtised basseinid, mis-sugused kanali ehk kraa-
vi abil jõega ühendatakse; paremal juhul vooderdatakse põhi ja küljed sambla alusel kivivoodriga või teo-postidele kinnitatud lauda-dest puuvoodriga või pal-kidest rakkega.

Basseine valmistatakse vähemalt kaks niisuguse arvustusega, et sel ajal kui üks bassein töötab, on teine puhastamisel. Basseini normaalseks sügavuseks võib lugeda 2,00 m.

Filtratsiooniga vabastatakse vesi täielikult nähta-
vast sogast ja vähendatakse tunduvalt toores vees lei-
duvate bakterite arvu. See-
ga ollakse filtreeritud vee
tarvitamisel haigestumisest

Anumas *a* kolm kihti: alumine-hagu, keskmine -peenike puusüsi, ülemine-kruus ehk kivikillustik.

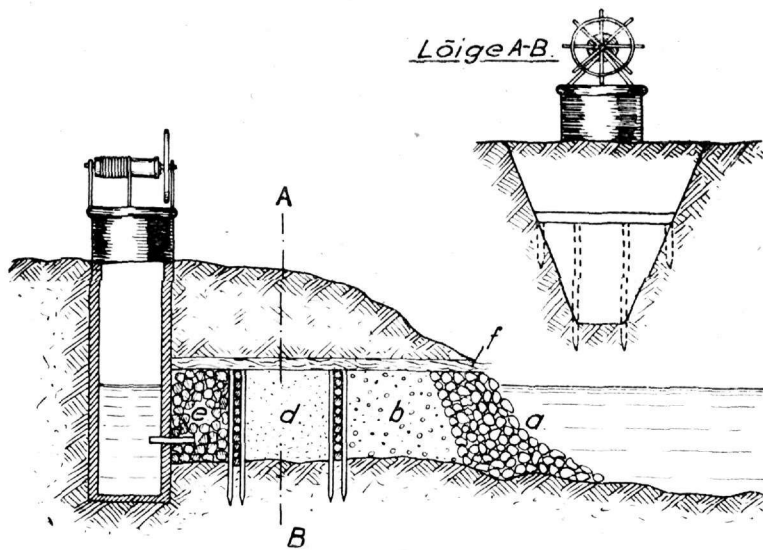
Joon. 6.

rohkem kindlustatud kui toore vee kasutamisel.

Juhul, kui vesi on läh-tistes veekogudes, järvedes või jõgedes, sogane ja kal-dad on vett läbilaskva maa-pinnaga, toimetatakse vee esialgset puhastamist sel viisil, et vett ei võeta vahe-tult veekogust, vaid kalda-äärsetest kaevudest, kasuta-des ära maapinna filt-

reerimise omadust. Joon. 5 on toodud näide säärasest filterkaevust, kus kaldale asetatud Nortonkaevuga ammutatud jõevesi on filt-reerunud läbi kalda maakihi.

Joon. 6 on toodud näide sogase kaevuvee puhastamisest. Anumas *a* on kolm filtreerimiskihti: alumine hao, keskmine — pee-

Joon. 7.

nekstaotud puusöe, pealmine — kruusa ehk kivikillustikukiht.

Joon. 7. selgitab filterkaevu ehitust veevarustuse loomisel savise kaldaga jõest, järvest, tiigist jne.

Sellise filterkaevu ehitus on üldiselt järgmine:

Lahtisest veekogust 6—8 m kaugusele kaevatakse kaev, mille sügavus 1,5—2 m alla veekogu põhja. Selle järele ühendatakse veekogu ja kaev kraaviga, sügavusega alla maapinna külmamise kihti, et vee kogumist kaevu ka talvisel ajal kindlustada.

Kraav on läbilõikes trapeetsikujuline 0,3—0,7 m põhja laiusega.

Kraav täidetakse mitmesuguste filtreerivate ainetega järgmises järjekorras: alates veekogule lähemast osast kuhjatakse mu-

nakivid (a), siis kruus (b), liiv (d) ning kaevu enda juures puusüsi (e).

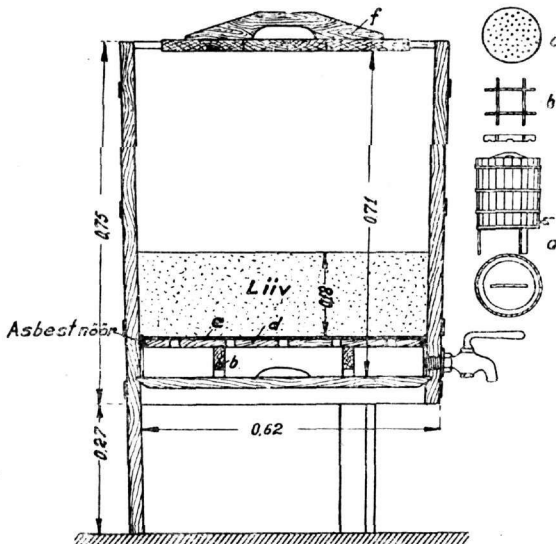
Liivakiht on eraldatud kõrvalasetsevatest materjalidest 12 sm läbimõõduga lattidest vaheseintega. Sütega täidetav kraavi osa on külgedelt vooderdatud laudadega. Peale filtri täitmist kaetakse see pealt õlekorruga (f), siis savi ja lõpuks mullakihiga. Vesi imbub veekogust, filtrikihtidest ning viimast sütega täidetud osast toru kaudu kaevu.

Väiksema veehulga filtreerimiseks on otstarbekohane kasutada nn. koduseid filtreid.

Nende süsteemid, ehitusviisid ja filtreerimiseks kasutatavad ained on väga mitmekesised.

Käesoleva artikli ulatus ei võimalda selles üksikasjaliselt peatuda.

Näitena toon ühe lihtsamat tüüpi liivafiltri (joon. 8), missugust väeosad, kui nad ei ole varustatud spetsiaalfiltritega, enda jõul ehitada ja oma elamisruumes joogivee puhastamiseks kasutada võivad.

Joon. 8.

Filter koosneb kraanidega puuaamist (a), puurestist (b), aukudega põhjast (d), vaskvõrgust (e) ja kaanest (f).

Aami maht on 180 l. Filtri täitmiseks on tarvis 42 l liiva.

Filtri läbilaske võime on 0,100 m filtrerimise kiiruse juures — 24 liitrit tunnis.

Piirdudes ainult üksikute näidetega mehaanilise veepuhastamise lihtsamatest sisseadetest, pean tähendama, et teistes riikides, eriti aga Inglismaal ja P. A. Ühendriikides, on peale Maailmasõja suurt tähelepanu pöördud veevarustuse küsimusele ja nende sõjaväed on rikkalikult varustatud moodsate kerge- ja rasketüübiliste abinõudega vee mehaaniliseks kui ka keemiliseks puhastamiseks. Nende sõjavägede koosseisudes on eriteadlased, kes veepuhastamise küsimustes küllalt teadlikud ja vilunud. Sõjaväe vee- ja varustamine on rajatud kindlale alusele ja selle laiemas ulatuses organiseerimine on teatud eriväliliikide ülesandeks. Sõjavägi kasvatatakse selle juures säärases vaimus, et sõjapidamisel, eriti vaenlase maaalal, tuleb arvestada alati ainult kas keemiliselt ehk bakterioloogiliselt mürgitatud vett.

Kahjuks käesoleva artikli piirid ei luba peatuda pikemalt moodsamatel veepuhastamise viisidel, lääneriikide armeeades tarvitatavatel kantavatel ja veetavatel välitüüpi filtritel ja nende üksikutel tüüpidel. Jätan selle eriküsimusena teiseks korra.

„VEEGA VARUSTAMINE VÄLIOLUDES“

kokkuseadmisel on kasutatud järgmisi allikaid:

1. Kv. Tehnilise Varustuse Lao andmed.
2. Mäetööstuse oskussõnad. Eesti inseneride ühingu mäeseksiooni väljaanne 1927. a.
3. Tööde normid. Ametlik väljaanne 1930.
4. Military engineering. (Vol. VI). Water supply.
5. Instruction provisoire sur l'organisation du terrain. II partie. 1927.
6. Architekt Ludvig Klasen. Gebäude für militärische Zwecke.
7. Voenn. inž. N. Medinski. Polevõe neboroniteljnõe postroi. 1929.
8. Gen.-leitn. Beltčenko. Rukovodstvo po priemu i hraneniju inženernago imuštšestva. 1908.
9. M. A. Sangailo. Tipõ i normõ sanitarnotehničeskijh sooruženi dlja nadobnostei voennago vremeni. 1916.
10. Nastavl. dlja inženern. voisk. „Lagernõja i bivačnõja postroi.“ 1916.
11. Nastavl. po voiskovomu inženern. delu dlja pehotõ RKKK. 1927.
12. Inž. A. Papengut. Kolodtsõ. Rukovodstvo po ustroistvu obõknovennõh šahtnõh i trubnõh kolodtsev. 1906.

Joonised on osalt algupärased, osalt p. 7 tähendatud allikast võetud. Mitteilalgupärased joonised on täiendatud ja täiesti muudetud.

Rahvusvahelised turistlennukite võistlused.

Kapten E. Läte.

Käesoleval aastal 28. aug. — 16. sept. tuleb Poolas korraldamisele neljas järjekorraline Rahvusvaheline Turistlennukite Võistlus 1934. a. (Challenge de Tourisme International 1934) lühendatult „Challenge 1934“.

Korraldamine ja eesmärk.

Challenge'ide korraldamise mõte sai alguse 1928. a. Prantsuse aeroklubilt (l'Aéro Club de France). Padronaadiks on rahvusvaheline Lennuühing. (Fédération Aéronautique Internationale). Võistlusest osa võtta võivad aeroklubid, millised kuuluvad FAI koosseisu. Praegu maksva põhimääruse kohaselt peetakse võistlused iga kahe aasta tagant, kus juures järgmise võistluse korraldab võitja riigi aeroklubi.

Challenge'i võistlusreeglid ei ole kindlakujulised, vaid on järkjärgult muudetud ja täiendatud vastavalt lennutehnilise arenemisele ja uudistele.

Eriti tähelepanuväärt olid muudatused eelviimasel võistlusel (1932. a.), kus esmakordselt hindamisele kuulusid lennuki lennujulgeoleku ja mugavuse omadused ning minimaal ja maksimaal kiirused.

„Challenge 1934.“

Nagu juba nimetatud, võistluste põhimääruste kohaselt „Challenge 1934“ tuleb pidamisele Poola Riigi Aeroklubi korraldusel Varssavis.

Võistluste avamine on 28. aug. kell 12 päeval s. a. Tehnilised katsed kestavad 29. aug. — 7. sept. Ringlend 8.—15. septembrini. Suurima kiiruse katse ja võistluste lõpp on 16. septembril.

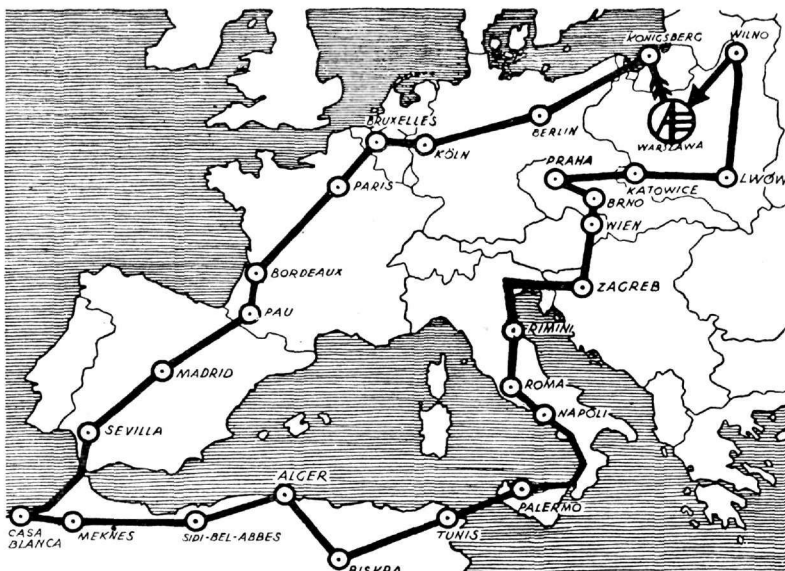
Analoogiliselt eelmistele võistlustele, võistlusaladeks on:

1. Minimaal lennukiiiruse katse. Hinnatakse lennukiiirust maa suhtes, mis on väiksem kui 75 km/t.
2. Stardi ja maandumise katse.

Lennukil tuleb 8 m kõrgusest takistusjoonest risti üle lennata. Hinnatakse lühimat horisontaalulatust takistusest kuni lennuki seisukohani. See ulatus ei tohi olla üle 250 m.

3. Kütteaine kulu katse keskmisel lennukiirusel. Tuleb lennata 600 km. Lennukiiruse on seoses ringlennukiirusega. Hinnatakse väikseimat kütteaine kulu, kusjuures see ei tohi olla üle 200 kg 100 km lennu kohta.
4. Lennuki mootori käsitamise katse. Hinnatakse käivitusseadise moodust ja käivituskiirust. Üks käivituskestvus ei tohi olla üle 10 minuti. Käivitatakse ükskord külma, teinekord sooja mootorit.
5. Kandepindade klappimise katse. Kokkuklapitud lennuki kabariit ei tohi ületada 3,5 m kõrgust ja 4,5 m laiust. Hinnatakse klappimise moodust ja kiirust. Kokku- ja lahtiklappimise üldae ei tohi olla üle 10 minuti.
6. Lennuki konstruktsioonilise külje hinne.

Hindamise alla kuuluvad: väljavaade lenduri ja kaaslaste istmetest, lennuki julgeoleku kindlustus, tasakaalu reguleerimine, kontrollkaitseabinõude moodsus ja paigutus, konstruktsiooni

„Challenge 1934“ ringlend.

materjal, mugavused (liikuvad istmed, seljapadjad, polstrid jne.), kaaslendajate istmete arv ja öövalgustus.

7. Ringlend (vaata skeem).

Ringlennu pikkus on 9.400 km ja haarab esmakordselt peale Euroopa mandri ka põhja Aafrikat. Hinnatakse lennu korrapärasust ja lennukiirust. Kiiruseks on 140—210 km/t, kuid see ei tohi olla küttaealine kulu katsel näidatud kiirusest suurem kui 15 km/t.

8. Maksimaal-lennukiiruse katse.

Hinnatakse lennukiirust mis on üle 210 km/t.

Võistlustingimustest ilmneb, et võidu võimalusi on kõige rohkem selle lennukiga, mis on varustatud kõige uuema aja lennutehniliste uuendustega nagu seda on pidurid,

kandepinnad pilude ja klappidega, reguleeritav propeller, kandepindade moodne klappivõlv, mootor varustatud automaatkäivitajaga. Tellikud sissetõmmatavad jne.

Edasi pannakse sel võistlusel eriti suurt rõhku lennuki üldisele otstarbekohasusele, reisija mugavusele ja konstruktsiooni lihtsusele, puhtusele ning ilule.

Ka lendurilt nõuab see võistlus suurt vastupidavust ja vastupidavust, kuna lennutee osutub pikemaks ja raskemaks kui eelmistel võistlustel.

Käesolevad võistlused evivad arvatavasti suurima pinevuse, kuna osa võtavad peamiselt kõik kuulsad, suurte kogemustega endised võistlejad. Ka hinnaline karikas on lõpulikul võitmata.

Sõjatehnika alalt.

Relvade kaitsmine sõjagaaside vastu.

Kapten O. Kåbala.

Ei ole kahtlust, et tulevikusõjas sõjagaas veel suuremas ulatuses tarvitusele võetakse kui Maailmasõjas. Seepärast tuleks pöörda tähelepanu ja uurida, missugust mõju avaldab sõjagaas relvadele. Gaasitatud relvade remont, nende kaitsmine gaasi vastu ja puhastamine pärast gaasitamist vajab erilist korraldamist, vastavaid töömeetodeid, vahendeid ja teadmisi.

Meie idanaaber on sellele aktuaalsele küsimusele pühendanud suurt tähelepanu ja seda uurinud põhjalikult.

Ei ole huvituset ka meie relvatehnikutel ja relvurohvitseridel tutvuda abinõudega, mida meie naaber relvade, eriti aga kuulipildujate hoidmiseks gaasirünnaku puhul oma relvatehnikutelt nõuab.

On vääramatu tõde, et sõjagaasid mõjuvad relvade metallosadele korrodeerivalt, s. o. panevad nad kiirelt roostetama. Nii on katsetel pandud tähele, et relvaosad roostetavad gaasi mõjul kiirelt ja kattuvad äärmiselt paksu roostekorruga. See roostekord tekib lühikese aja jooksul ja on niivõrd paks, et näiteks, kuulipilduja koostõttavad osad üksteise külge kinni kleepuvad. See kleepumine on nii tugev, et kuulipilduja lakkab töötamast.

Näib, et nende katsete alusel ongi relvatehnikutele antud alamaltõudud juhtnõidid,

kuidas toimida gaasirünnakute puhul relvadega.

1. Vaenlase gaasirünnaku tundemärkide selgumisel tuleb kõik kuulipilduja metall-osad paksult vaseliiniga või õliga määrada, et takistada sõjagaasi tungimist metallipinnani. Eriti tähtis on hoida just koostõttavaid osi. Samuti tuleb määrada ka kõik kuulipildujate juurde kuuluvad abinõud.

2. Gaasirünnaku ajal tuleb vahetevahel lasta kuulipildujaist üksikuid valanguid. See tagab gaaside mõjul juba tekkinud rooste mahakulumist kuulipildujate osade hõõrdumise tõttu. Seega aeglustatakse ühtlasi gaaside mõjul tekkiva rooste arenemist kuulipilduja osadel.

3. Pärast gaasirünnakut tuleb esimesel võimalusel lahutada gaasimõju all olnud kuulipildujad ja kõik osad puhtaks pesta bensiinis või petrooleumis. Nende ainete puudumisel võivad esijärgus asuvad osad seks otstarbeks tarvitada ka kuuma vett. Pärast osade pesemist tuleb need kuivatada ja uuesti määrada neutraalõliga.

4. Sõjagaaside mõjul kattuvad ka kuulipildujate padrunid paksu rohelise vaseoksiidi korruga. Seepärast tuleb ka padruneid hoolega kaitsta gaasirünnaku puhul. Pärast gaasirünnakut tuleb padrunid karpidest, kk magasinidest, rk lintidest jne. kohe välja võtta, rohelisest vaseoksiidist

puhastada ja esimesel võimalusel kuulipildujaist välja lasta.

5. Tuleb meeles pidada, et sõjagaas on oma mõju suhtes metallile sarnane püssirohugaasidele, s. t. jätkab oma korrodeerivat tööd veel mitu päeva pärast gaasirünnakut ja relva puhastamist. Seepärast tuleb sõjagaasi all olnud relvi järjekindlalt puhastada mitte ainult gaasirünnaku järele, vaid ka mõned päevad pärast seda.

6. On soovitatav, et gaasitatud relvi puhastataks tingimata gaasimaskides ja vastavates gaasikindlates kinnastes, sest

vastasel korral oleks karta relvpuhastajate gaasimürgitust.

Need on üldjoontes meie idanaabri nõuded gaasitatud relvade hoidmise ja puhastamise kohta.

Kahjuks on meil vähe uuritud sõjagaaside mõju relvadele, eriti kuulipildujatele. Puuduvad põhjalikud katsed sel alal. Oleks soovitatav, et seda võrdlemisi aktuaalset küsimust valgustataks kõigekülgselt, sest juhul, kui meie selle küsimuse uurimise sööti jätame, võib tulevikusõjas gaasirünnaku puhul mõni vaenlase gaasimürsk sundida vaikima meie käsirelvad.

Bibliograafia.

Dogger Banki eksimus Vene-Jaapani sõjas.

Prantsuse suursaadiku Maurice Palioloque'i päevikust.

Toimetuse märkus. — 1904. Vene-Jaapani sõda on täies hoos. Jaapanlased on juba hävitanud Vene Port-Arturi ja Vladivostoki laevastikud. Avaliku arvamuse surve, keda viib meeletehetele pikk seeria nurjumisi, Vene admiraliteet otsustab koostada uue merejõu kõigest sellest, mis jääb veel tema käsutusse; see laevastik peab siis nüüd admiral Roždestvenski juhatusel sõitma ümber Healooteuse-neeme ja jõudma Jaapani vetesse.

Ettevõtte on ohtlik. Vene laevastik ei saa etvida sellist seiklust ilma enesele kindlustamata toidustusbaase. Prantsuse valitsus võimaldab need Vene laevastikule suurima saladuse katte all. Varitseb küll oht, et tekib häireid Jaapaniga, kuid sama vähe soovitakse halvendada vahekordi Venega. Ja peale selle on asjal oma paarük: mida Prantsusmaa teeb Venemaa heaks, teeb sama salaja Inglismaa Jaapani kasuks.

Vene laevastiku selle suurmatka kestes juhtubki Dogger Banki hirmus eksimus, mis viis Vene otse sõjaservale Inglismaaga.

Vaadakem nüüd, kuidas kolmkümmend aastat hiljem „Revue des Deux Mondes'is“ avaldatud päevikus härra Maurice de Palioloque kirjeldab neid sündmusi.

Laupäeval, 5. oktoobril 1904.

II Vaikse-ookeani laevastik, mis koosneb 35 laevast, ja mida juhatab admiral Roždestvenski, on läbinud Liibavi väravad ja sõitnud ulgumerele.

Juba kolm päeva tagasi anti admiralilt poolt käsk sõiduvõtmiseks: see oli aga teostatud sellise vilumatusega, sellises segadikus, et oli tulnud uuesti asuda ankrukohtadele.

Salausalduse põhjal, mis mulle näib õnnetuks liiga tõeline, valitseb ohvitserkonnas väga haletsetav meeleolu: „Kunagi enam ei näe meie Venemaad. Oleme pühendatud kohutavaimale

ja tarbetuimale ohversurmale. Oleme võidetud juba ette... Ah! Tulgu ometi kord jaapanlased meid hävitama, ja võimalikult kiiresti!“ Ja seepärast igal õhtul enese uimastamiseks, et vabaneda kurbusest, et pageda surmaaimuste eest, juuakse ennast täis šampanjast ja vodkast.

Neljapäeval, 20. oktoobril 1904.

Vene „armaada“ läbis takistuse Sundi ja Kattegati. Lõuna paigu möödus ta Skageni kapist, mis on Jüütimaa põhjatipuks ja kust alates Skagerrak laub avaralt, et suubuda Põhjamerde.

Major de Freycinet tuleb minult küsima, kas olen suutnud lõppeks teada saada mõningaid andmeid tee kohta, mida admiral Roždestvenski kavatses sõita, niipea kui ta on möödunud Portugali kaldaist. On ta teekonnaks võtnud matka ümber Kap Horni?

— Ma ei tea sellest midagi, ütlen mina. Ja suursaadik Nelidov, keda küsitasin eile, ei tea samuti midagi.

— Ja kapten Japantšin, keda küsitasin täna hommikul, ei tea ka midagi rohkem!... Ka ütlesin mina talle kategooriliselt: „Kui meie hiljemalt kolme päeva jooksul — niihästi härra Palioloque kui mina — ei tea lõplikult admiralilt kavatsusi, siis ei jätka meie enam teile oma teeneid osutamast. Abinõusid, mis meil tulevad tarvitusele võtta, ei saa improviseerida. Teie viivitustel võivad olla teie laevastiku suhtes tohutud järelmused. Meie ei taha ennast koormata vastutusega kõige sündiva eest... Japantšin, kes oli küll jahmatanud, vastas mulle nagu talaliski: „Telegrafeerin Peterburi.“

Kõigest hoolimata teeme meie kohe täna kõik korraldused, et Vene laevastik võiks silduda kas Dakaris või Gabonis.

Pühapäeval, 23. oktoobril 1904.

21. ja 22. oktoobri vahelisel ööl admiral Roždestvenski laevastik, läbides Põhjamerd, on kohanud Dogger Banki juures rühma inglise

noodaveo-laevu. Usaldades valetateid, on ta pidanud neid süütuid paate jaapani torpeedopaatide luurelõksuks, ja on avanud otsekohe tule. Üks kalapaatidest on vajunud põhja; mõned teised said kas enam või vähem vigastada.

Pärast seda tulistamist vene laevastik on jätkanud oma teed.

Need esimesed, väga lüngalised teated andsid edasi Dogger Bankist 150 miili läänepool asetseva Hulli sadama võimud.

Esmaspäeval, 24. oktoobril 1904.

Dogger Banki kahetsetav tulistus on äratanud kogu Inglismaal ränga meelepaha.

Et mingi sõjalaevastik, möödudes öösel kõigi meremeeste poolt tuntud kalastuskehvlis, võiks näha noodaveo-paatide flotillisi vaenuliste torpeedopaatide valvet, liiati, et need noodaveopaadid kandsid kõik oma seaduslik korras nõutavaid tulesid, — selle kohta on inglise avalik arvamus hämmastuses. Mis aga teda pahandab kõrgeimal määral, see on, et admiral Roždestvenski pärast arusaamist oma eksimusest ja lakanud tulistamast — on jätkanud kõikumatult oma teed, mõtlemata surmahädas võitlevate kalurite aitamisele.

„Times“, väljendudes ainsana mõõdukal toonil, lõpetab väga õieti: „On olemas vaid üks vastuvõetav seletus; see oleks, et on olnud vene laevade pardal selline hullumine, mis pole enam auks ei ohvitseride külmverele ega meeskonna distsipliinile.“

Teisipäeval, 25. oktoobril 1904.

Inglise avalik arvamus on marulises ärevuses Venemaa vastu. Üksmeelselt nõuavad kõik tsaarivalitsuselt avalikku hüvitust: nõutakse isegi, et Roždestvenski laevastik peatuks silmapilkselt ja, et tarbekorral, briti laevastik sõidaks teda selleks sundima.

Eile kaeti Charing Cross'i jaamas Venemaa suursaadik Londonis krahv Benckendorff, kes saabus puhkusele ja ei teadnud veel sündmusi, vilistuste ja sõlmurahega. Politseil oli vaeva palju, et teda kaitsta.

Täna õhtul kõneles mulle Delcassé „tõsisest seisundist“, mida olevat loonud Dogger Banki eksimus Inglismaa ja Vene vahel.

— Ärrituse seisundis, milles näen praegu olevat inglise avalikku arvamust, nii ütles ta mulle, ei imestaks ma palju kui homme puhkeb sõda. Ja seepärast olen just praegu kõnelenud Nelidoviga kõige energilisemal, kõige tungivamal keelel: „On äärmise kiirusega tarvilik, et teie valitsus väljendaks rüütellike ja heldeid sõnu, mis veel ainuüksi on võimelised lahendama kriisi. Pole minutitki kaotada!... Mõtelge nimelt sellele, et võibolla juba homme antakse mõnele inglise laevastikule käsk minna teie laevu tulistama Vigo lähikonnas!...“ Õnnetuseks Nelidov arvab, et ka vene avalik arvamus on väga ärev, sest tema näeb inglise rahvas oma põlist vaenlast, palju rohkemini vihatavat vaenlast kui on seda jaapanlased; seepärast kardab ta, kas rahvuslik tunne, mida on juba niipalju alandanud Mandžuuria kaotused, ei eelista jooksmist konfliktile Inglismaaga selmet vabandada viisakalt ta ees. Seepeale hüüdsin mina: — „Aga see on ju lisapõhjus teie valitsusele, et ta ei viivitaks enam minutitki sõna lausumisega, mis võimas oleks veel kõik korraldama!“

Kesknädalal, 26. oktoobril 1904.

Paul Cambon telegrafeerib, et ta Vene kolleeg on kohkunud vooluse ägedusest, mis kannab inglise avalikku arvamust sõja poole: „Krahv Benckendorff palub seepärast konfidentsiaalselt, et Teie Ektsellents nõuaksite Peterburis, et antaks käsk admiral Roždestvenskile peatuda Vigo... Tsaari telegramm, mis avaldas kahetsust ja töötas hüvitust, pole rahustanud meeli. Püsitakse jonnakalt uurimise nõudmisel ja soovil, et lubatakse karistada süüdlasi ohvitseri. Publikut hingestab külm otsustavus, mis on ohtlikum kui ajakirjanduse ägedus.“

Saanud selle telegrammi, kutsub mind Delcassé oma juure, et kuulda saada neid informatsioone, mis minul võiksid olla Briti admiraliteedi ettevalmistuste kohta. Olen võimeline teda otsekohe informeerima:

— Kõigis inglise sadamais arendatakse surimat aktiivsust. „Home Flut“, mis pööris Šotimaa põhja, koondub la Manche'is, Portlandi juures, koos torpeedopaatide eskadrilliga. „Mediterranean Flut“, mis oli hajuvil Hommikumaa vetes, on tagasi kutsutud Maltasse. Lõppeks, „Channel Flut“, mis on koondatud Gibraltar admiral lord Beresfordi juhatusel, valmistub sõja vastu; meile kindeldatakse isegi, et sellele laevastikule on antud käsk sulustada Vene laevastik Vigo seniks, kuni Inglismaa on saanud Venemaalt rahulduse.

Kui olin lõpetanud selle loenduse, Delcassé silmalaud pilutlesid ja tõmblesid pisut, nagu püüaks ta tungida tulevikku. Siis ütles ta külmalt:

— Näen, et hädaoht on veelgi suurem Inglismaa kui Venemaa poolt.

Ja ta kutsus viivitamata enese juure inglise suursaadiku.

Neljapäeval, 27. oktoobril 1904.

Nagu seda võis juba arvata, Saint-James'i valitsus ei pane enam sugugi vastu rahva kirgedele puhkemisele. Tema teesi võiks järgmiselt resümeerida: „Pommitades inglise paate, on vene laevastik solvanud meie rahvuslippu. Pole sugugi vaja teada, kas rünnak oli ettekatsetatud; sest viimase oletuse puhul poleks Tema Majesteedi valitsus kõhelnud hetkegi tegemast, mis tal on teha. Kuid ilma selles kahtlemata, et oli tegu eksimusega vene laevastiku poolt, on solvang nii tõsine, et meie nõuame ühel hoobil tõendusi, vabandusi, hüvitusi, saadavate vastutuste täpset toetelu ja süüdlaste näidiskaristamist.“

Olles informeerinud Paul Camboni viisist, kuidas ta kõneleb Vene valitsusega, lisas Delcassé:

„Kas ei tunne briti valitsus oma poolt ennatlike deklaratsioonide hädaohtu? Mis vastutusega ta ennast koormab kui ütleb hüvitamatut sõna, mida mõni tund hiljem oleks võinud ära hoida paruslik vastus? Kes ei peaks säilitama külma verd siis, kui sõda kahe suure impeeriumi vahel oleneb tundide küsimusest?... Teie teate, kuidas käivad asjad Venemaal; teie teate, et keiser asub kümne miili kaugusel Peterburis, et tema ministrid kõhklevad teda kõnetamast igal kellaajal, võibolla isegi mainimast selgesti tõelisust ja peale käimast, et saada otsekohe otsust, mida see tõelisus nõuab... Lord Lansdowne tunneb seda kõike kahtlemata; aga teie leiaste kindlasti võimaluse, et seda talle

meenutada, jõu ja otsekoheusega, mida ei oma teie vene kolleeg.“

Admiral Roždestvenski laevastik on lõppeks saanud käsu oodata Vigos luba edasisõiduks.

Reedel, 28. oktoobril 1904.

Keiser Nikolai on telegrafeerinud Vigo lahes peatuva II laevastiku ülemjuhatajale:

„Olen kogu oma hinge ja kogu oma mõttega teiega ja oma kalli laevastikuga. Arusaamatus on peagi lahendatud. Kogu Venemaa vaatab teile täielise usu ja absoluutse usaldusega. — Nikolai.“

Admiral Roždestvenski on vastanud:

„Laevastik heidab ühise hingena Teie Majesteedi trooni ette. Mis ka Tsaar ei nõuaks, meie teostame. Hurra!... — Roždestvenski.“

Pühapäeval, 30. oktoobril 1904.

Oma tegeva ja osava vahendusega on Delcassé korraldanud õnnelikemal viisil vene-inglise tüliküsimuse. Admiralidest koostatav rahvusvaheline komisjon asub uurima Dogger Banki vahejuhtumist ja esitab tarvilikud sanktsioonid.

Neljapäeval, 10. novembril 1904.

Täna hommikul kell üksteistkümmend tuli Jaapani saadik Motono poliitiliste asjade direktori juure, et uuendada oma kaebusi „varustus-hõlpsuste asjus, mida admiral Roždestvenski laevastik leiab prantsuse vetes.“ Kuiva häälega seletas ta:

— Meie teame kindlasti, et ilma teie kaasabitada see laevastik ei võiks kunagi jõuda Hiina meredesse. Kui ta aga sinna jõuab, tuleb kogu meie sõjaliste operatsioonide plaan muuta. Sellega on see meie jaoks eluline küsimus... Teie kuulete mind hästi: „eluline küsimus“.

Georges Louis vastanud oma süütuima ilmega:

— Ma ei mõista ja ei küsigi, kust tuleb teie kindlus; aga ma kinnitan teile, et peame hoolikalt kinni oma kui erapooletu suurvõimu kohustest.

Motono lahkus sõnagi vastamata.

Kohtan teda täpselt hetkel, mil ta väljub direktori kabinetist. Vahetame paar viisakusfraasi; sest oma tavalises kanguses on ta viisakamaid mehi ja kohtab mind alati rohke lahkussega. Seesmiselt värisen ma aga mõtte juures, et ta väiksed teravad ja nuhkivad silmad võiksid näha seda, mis minul on portfellis: kolm pikka telegrammi, mis saadetud vene admiraliteedi poolt Roždestvenskile ja mida mina parajasti tahan talle edasi saata Dakari.

Laupäeval, 12. novembril 1904.

Dogger Banki intsident on lõplikult lahendatud. Aga niihästi inglise kui ka vene rahva hinges kohiseb endiselt viha.

Meie naabrite juures näib see viha siiski alanevat. Hakkavad uuesti nähtavale ilmuma rahvuslik flegma, külm mõistus, „self-control“.

Venemaal ei mingit rahunemist. Inglismaa karistamine vallutab kõigi meeled. Kahjatsetakse, et keiserlik valitsus pole talitanud suurema uhkusega naeruväärse „Dogger Banki asjas“ ja ei sallita ka just Prantsusmaad ta vahendava sobituse pärast. Tõsisedki lehed sõan-

davad kirjutada: „Meil pole hirmu seista vastamisi Inglismaaga; oleme küllalt jõulised selleks, et talle vastu panna ja purustada igaveseks ta parandatamatu uhkus...“

Kuid, mis on tõsisem kui need hoopused, on artikkel, mille avaldab „Svet“: „Kuna Dogger Banki vahejuhtum oleks võinud tuua sõja, siis oleme õigustatud eneselt küsima, mis oleks teinud Prantsusmaa siis, kui inglise laevastik tõesti oleks rünnanud Roždestvenski laevastikku. See küsimus on suurima tähtsusega. Miks hoidutakse temast kõnelemast? Miks näib, et tahetakse ta maha vaikida? ... Meie ütleme, meie, et kui Prantsusmaa oleks talitanud õige liitlasena, siis poleks Inglismaa kunagi mõtelnud meie laevastiku sulustamisele Vigos. Kuid julge hoiatuse asemel, mis oleks otsemaid pannud suukorvi inglise rahva, on prantsuse vabariik Londonis kuuldavale toonud vaid pehmeid sõnu ja ohtuid nõudamasi. Selles rahvuslikus kriisis polnud see mitte Prantsusmaa, kes aitas Venemaad; meile kinneldatakse, see olnud Saksamaa.“

Ja „Novoje Vremja“ läheb veelgi kaugemale: „Kas pole võimalik mõtelda mõnele teisele liidule kui seda on liit Prantsusmaaga, kontinentaalsele liidule? Kas pole olemas mõnda Napoleoni mõnest teisest rahvusest, kelle peas võiks idaneda see mõte?“

Kesknädalal, 21. detsembril 1904.

Dogger Banki loo selgitamisel oli venelaste jaoks kõige õrnemaks punktiks näidata, et avades tule rahulikele noodaveopaatidele, neil oli olemas tõsine põhjus pidada neid paate vaenlase torpeedopaatideks. Ei kahelda selles, et venelased talitasid oma eksimuses heas usus. Ometi tuleb neil näidata, et see eksimus polnud lihtsalt impulsiivne žest, hoolimatuse ja ennatlikkuse tohtu viga.

Admiral Roždestvenski piirdub aga ütlemisega, et salaandmed on talle teatanud jaapani torpeedopaatide viibimisest Põhjamerel: ta võis seepärast karta rünnakut ööl, kus ta väljub Skagerrakist. Aga kust tulid talle need salaandmed?... Selle kohta, ei sõnagi. Siin on kahtlemata mingi saladus, ja briti valitsus pole vähem ärritatud kui ta on intrigeeritud.

Meid pidades oma parimaiks advokaatideks rahvusvahelise uurimiskomisjoni ees, on vene delegaadid meid suurima konfidentsiaalsusega pühendanud sellesse mõistatusse.

20. oktoobri hommikul, kui parajasti II laevastik sõitis ümber Skageni-neeme Kattegati lõpul, sai admiral Roždestvenski oma luureteenistusel kummalise teate: „Neli jaapani torpeedopaati, mis ostetud Inglismaal erapooletu riigi nime varjul, kuid siis koduteelt fiktiivselt kõrvale juhitud ja kuski Norra lahes ära peidetud, varitsevad laevastiku saabumist Põhjamerde...“ Kahekordistatakse valvsust järgmisel öhtul, lähenedes Dogger Bankile; lõksu kartus hüpnoteeris, hallutsioneeris kõigi meeli. Nii juhtuski, et kella ühe paigu hommikul, „Suvorov“ ja „Kamtsatka“, nähes udus äkki küljepeal ähmast flotilli, mis näis tahtvat neile teed sulgeda, ei kõhelnud hetkegi tulistamast „vaenlast“. Kohe haaras paanika kogu laevastiku, ja kargatusid kõik kõnud.

Olen saanud teada, kelleni ulatub vastutus nende salaandmete kohta, mis kõnelesid nelja jaapani torpeedopaadi viibimisest Põhjamerel; nende autoriks on keegi väike politseinik, Michael

Karting, kes valmistas need andmed oma peast otsast lõpuni.

See indiviid, kelle õige nimi on Abraham Hakkelmann, oli vanasti revolutsioonilise partei liige ja nimelt pseudonüümi Arkadi Landeseni nime all. Ühel päeval, tüdinenuna pomme valmistamast ja komplotte sobitamast, astus ta keiserlikku politseisse, kus ta varsti on tuntud kui provokaator. Sel alal oli ta arendanud oma talente Berliinis, Stokholmis, Genfis, Zürichis, lõppeks Pariisis. Seal meeldisid ta viljakas vaim, ta ilusad salakavaluse ja mahhineerimise võimed sel määral, et temast sai Prantsusmaal asuva vene kaitsepolitsei juhi, hirmsa Ratškovski abi.

Möödunud septembris usaldati nimelt temale II laevastiku salaluure organiseerimine. Selles ametis uuris ta või tegi, nagu uuriks ta — Bergen ja Stavangeri fjarde, kus ta ei avastanud midagi kahtlast. Siis aga, et oma ülesannet õigustada... ja oma kuluarvet, lõi ta oma kunstliku romaani neljast jaapani torpeedopaadist, mis luuravad kushi Dogger Banki ümbruses. Ja kui vähe oli vaja, et oleks puhkenud — kaks kuud tagasi — sõda Venemaa ja Inglismaa vahel... Ühe viletsa politseiniku kelmusest oleks piisanud, et süüdata Euroopat neljast nurgast!

Sõjavägi ja korporatiivne riigikord.

(„Forze Armate e corporativismo — Idee su la tecnica e l'economia nella preparazione della guerra.” G. N. Serventi. „Esercito e Nazione”, mai 1934. a.)

Teatavasti Itaalias parlament on asendamisel „Rahvusliku korporatsioonide nõukoguga“ („Consiglio Nazionale delle Corporazioni“), milline koosneb korporatsioonidesse korraldatud elanikkonna kihtide esindajaist ja omab ülesandeks rahva töö ja elu juhtimise selle sõna laiemas mõttes. Selles riigikorras sõjavägi ei saa moodustada endast oma ette iseseisvat korporatsiooni, sest niisugusel korral peaks ka tema esindajad kuuluma eespool nimetatud rahvuslikku korporatsioonide nõukogusse, mis ei ole aga kooskõlas relvastatud jõudude organiseerimise põhimõttega, kus sõjaväelt nõutakse täielikku erapooletust poliitilise iseloomuga küsimustes. Seega sõjavägi paratamatult peab asuma väljaspool korporatsioone. Kuid siin tekib kohe küsimus, milline on sellisel juhul tema seisund ning vahekorrad teiste organisatsioonidega riigis, kus kõik elanikud — mõned üksikud grupid väljaarvatud — kuuluvad ühe või teise korporatsiooni koosseisu. Selle kohta avaldab üks itaalia sõjakirjanik kokkuvõtlikult järgmisi huviäratavaid mõtteid.

Kuigi tähtsamate Euroopa riikide sõjakirjanduses viimaste aastate vältusel on ela-

valt debateeritud elukutseliste ning arvuliselt väikeste sõjavägede asutamise küsimust, on siiski kaunis tõenäoline, et ka tulevikus sõjas saavad teotsema massilised armeed. Vähemalt praegusel ajal ei ole veel näha, et mõni riik tahaks tõsiselt vähendada oma relvastatud jõude; hoopis vastupidiselt: on märgata just püüdu neid võrreldes senisega veelgi suurendada, millist tendentsi mõnel pool loetakse täiesti normaalseks, kuna moodne lennukivi oma suure tegevusulatusga kaugemale vastase territooriumi sügavusse paratamatult kisub sõjategevusse kogu rahva, mispärast masside — sealhulgas ka naiste ja laste — ettevalmistamine võitluseks kallaletungiva vaenlase vastu oleval endastmõistetav ning tingimata tarvilik.

Elanikkonna masside treenerimine lahinguks üldiselt ei tekita möödapääsmatuid raskusi, kui sellega teha algust juba koolides, jätkata pärast kooli lõpetamist kuni sõjaväkke astumiseni ja viimistleda aja vahemikul, mil meeskodanikud viibivad tegelikult rahuaja sõjaväeteenistuses. Seda tehakse praegu juba paljudes riikides ja nagu näitavad senised kogemused — kaunis lootustandvate tagajärgedega.

Hoopis raskem küsimus on niiviisi sõjatehniliselt ettevalmistatud rahva masside varustamine tarvilise arvu relvadega sõjakoraks. Selle probleemi esialgsel ning pealiskaudsel vaatlemisel paistab, et nagu oleks kõige kasulik juba rahuajal soetada niisugused relvatagavarad, milledest jätkuks mitte ainult nende varustamiseks, kes mobiliseeritakse esimeses järjekorras, vaid ka kätteandmiseks nendele täiendustele, millised saavad voolama lahingutes hõredaks muutunud ridadesse. Sellisel juhul lahingutarvete produtseerimine sõja puhkedes, vähemalt esialgu, ei teeks suuremat muret ning avaneks võimalus koondada tähelepanu järgmisele küsimusele — varustamisele elutarvetega, mis on samuti väga tähtsaks probleemiks sõjapidamise alal.

Kuid tegelikult pole tähendatud probleem siiski nii lihtis, nagu ta võiks paista esimesel vaatlusel. Relvade valmistamine kõikide sõjaliselt ettevalmistatud kodanikkude tarvis nõuaks väga suuri rahalisi ressursse, mis ei ole aga jõukohane isegi majanduslikult kõige jõukamatele riikidele, eriti kui arvesse võtta, et tänapäeva sõjariistad on väga kallid ja juba ainult mõned üksikud relvavarustuse artiklid nagu lennuk, suurtükk jne. maksavad terveid varandusi. Teisest küljest jälle tagavaras olevad relvad, nii kui igasugused teisedki ilma tarvitamiseta ladudes hoitavad töövahendid, on surnud kapitaliks, mis ei tooda midagi, vaid

lasub raske koormana riigi majanduslikul kandepinnal. Lõpuks, relvad vananevad ning ühtlasi sellega väheneb ka nende kõlvulikkus lahinguks.

Kaasaja sõda baseerub peamiselt mehaanikal. Kuid mehaanika areneb vahetpidamata ja see, mis tänapäeval paistab meile sellel alal geniaalsena, juba homme võib olla vananenud ning ületatud senistest veelgi suuremate saavutistega. Ka relvad on mehaanilise produktsiooni saaduseks ning seepärast nad on seda mõjusamad mida värskemalt nad on valmistatud. Võiks seepärast öelda et: kõige tõhusamad on relvad, mis on valmistatud tarvitamise momendil („sono vramente efficienti le armi fabbricate al momento stesso dell'uso“).

Siit kerkib esile tööstuse domineeriv tähtsus ja tema suured ülesanded sõjakorral. Kujutame endale korraks ette, et Rahvasteliidu desarmeerimiskongressidel, kõikide igavese kui ka kestvama ajutise rahu teel ettetulevate takistuste kiuste, on korda läinud saavutada riikide täielikku desarmeerimist. Kuid relvade valmistamise võimalusi ei saaks niisugune otsus tegelikult siiski kõrvaldada ja mõne tõsisema konflikti puhul kahe või mitme riigi vahel asjaosalised asuksid uuesti võitlusvahendite valmistamisele, kusjuures järgnevatel lahingutes tugevamaks osutuks see riik, kes suudab neid toota küllaldaselt ja vastasest suuremal arvul. Kõigest sellest, mis öeldud eespool ilmneb, et: sõjaväe valmisolek võitluseks oleneb tööstuse korraldamisest riigis, mitte aga rahuajal tarvitusel olevate ja ladudes leiduvate relvade hulgast, kuna need — nagu kord juba varem oli lähendatud — on konstruktsioonilt vananenud ja ka puuduvad tegelikud võimalused neid hoida ladudes küllaldaselt määral.

Tööstust võib korraldada mitmesuguselt, võttes aluseks ühed või teised põhimõtted. Kui, näiteks, ühes riigis, kus valitsemas rohkem keskendatud riigikord, juba rahuajal on võimalik koostada ning maksma panna täpsed kavad sellekohta kuis mobilisatsiooni korral sõjavaruartiklite valmistamise peale üle minna ja tehastelt ning vabrikutelt nõuda, et nad aegsasti muretsksid selleks vajalikud sisseseeded ja soetaksid kohase tööliskaadri, siis samal ajal teises riigis, kus puudub niisugune tsentralisatsioon, võibolla üldse ei osutu võimalikuks töösturitele peale panna sellesisulisi kohustusi rahuajal. On loomulik, et sõjakorral niisugune riik paratamatult jääb esimesest nõrgemaks, sest et mobilisatsiooni algades ta peab oma sõjatööstuse alles orga-

niseerima ning seepärast ei suuda relvade valmistamise alal järele jõuda esimesele riigile, kellel kõik ettevalmistamistööd relvade produtseerimise alal olid ära tehtud juba rahuajal ja töö võib algada igal soovitalaval momendil. Siit järeldus, et: riigi vägevus (potenza) oleneb sellest, kui kiiresti ta suudab produtseerida relvi sõjakorral.

Harilikult sõjategevus ei saavuta oma maksimaalset pinget kohe pärast vaenulise tegevuse algust. Tavaliselt kõige enne sõlmuvad lahingud mõlemate poolte mobilisatsiooni katteosade vahel, milliste eesmärgiks on võita aega peajõudude sõjajalale seadmiseks ühes nende koondamisega rindele ja relvatehaste ning -vabrikute käimapanemiseks. Esimesest püssipaugust piiril kuni selle momendini, kus mobiliseeritud väeosi hakkab regulaarselt voolama rindele tekib seega teatav vaheaeg, mille otstarbekohases kasutamises — nii arvab autor — peitub võidu saladus (il segreto della vittoria).

See vaenulistest pooltest kes, tööstuslikult ettevalmistatud olles, suudab nimetatud aja vahemikus korraldada relvade produtseerimist nii kiire tempoga, et mobiliseeritavaid väeosi on võimalik juba rindele saatmisel varustada värskest valmistatud ning modernsete võitlusvahenditega, koondab oma kätte tugevamaid võidusansse võrreldes vastasega, kelle relvatööstus tuleb pärast sõja lahtipuhkemist alles korraldada ning uued relvad hakkaksid rindele jõudma alles pärast seda, kui pealahingud juba lõõdud või nad on parajasti käimas.

Eespooltoodust autor leiab võimalikuks järeldada, et:

- modern sõjavägi peab rahuajal omama tagavaraks nii suurel hulgal relvi kui parajasti tarvis läheb produtseeritud modernsete relvade jõudmiseni rindele;
- distsiplineeritud, tugev ja hästi organiseeritud riik vajab relvi minimaalsel arvul, kuid sellevastu peab omama tööstuse, milline suudaks võimalikult kiiresti üle minna relvade valmistamisele sõjakorral;
- mitmesugustel lahinguväljadel tegevusse astuvate jõudude allikaks on relvi valmistavad käitised sisemaal, milliste produktsiooni otstarbekohasest korraldusest suurel määral oleneb võitluste käik eesliinil.

Nii siis võiks öelda, et kaasajal sõjajõudude organiseerimise küsimus väga suurel

määral ripub sellest, kuidas tööstus on rahuajal ettevalmistatud säärase ülesande täitmiseks. Vahekordade kujunemine sõjaväe ja produtseerivate jõudude vahel omab seega erakorraliselt suure tähtsuse, kuna sellele tegelikult baseerub riigi sõjaline vägevus ning väline julgeolek.

Seda arvesse võttes juba rahuajal peab eksisteerima mingisugune tehnilise iseloomuga sõjaväe organ, kelle ülesandeks on tööstusega alalist kontakti hoida, kaasa aidates ettevõtetele ennast aegsasti kohandada sõjavarustuse valmistamiseks ja selleks kohase tööliskaadri soetamiseks, ilma et sealjuures saaks pidurdatud käitiste harilik rahuage töö või kannataksid nende majanduslikud huvid. Nimetatud organi tegevus omab seega põhjaneva tähtsuse riigikaitse küsimustes sedaenam, et peale ülesannete materjalosa ettevalmistamise suhtes käitistes, tema tegevuspiirkonda kuuluks veel tööandjate ja tööliskonna moraalne mõjutamine riigi sõjapolitilistele sihtjoontele soodsas vaimus.

Selleks organiks võiks olla ühendatud sõjaministeerium (maa-, mere- ja õhuministeeriumid ühe juhatuse all — nagu see praegu tegelikult on Itaalias) või jälle temalt selleks eriliselt moodustatud allorgan, milline teotseks ministeeriumilt saadud juhtnõuude järgi. Sealjuures autor ruttab kinnitama ja mitmekordselt allakriipsutama, et relvastatud jõudude ja tööstuse omavahelised suhted on puhtal kujul tehnilist laadi ja taotlevad rahuaja produktsiooni kiiret ja valuta ümberkujundamist sõjaaegseks, mispärast ka ühendatud sõjaministeerium on õieti tehniliseks ja majanduslikuks asutiseks ja ei või tegeleda poliitiliste küsimustega, millised kuuluvad täiel määral riigi juhi kompetensi, kelle käes relvastatud jõud on vaid abinõuks poliitiliste eesmärkide taotlemisel.

Et omandada õige ettekujutise relvastatud jõude ja tööstust ühendava organi tegevuse kohta, peab olema selge arusaamine kaasaja sõjaväelise organisatsiooni kui terviku funktsioonidest. Autori arvamuse järgi need funktsioonid suunduvad kahele alale, milledest üks tegeleb relvastatud jõudude ettevalmistamisega ja teine nende kasutamiseega sõjaliseks otstarbeks. Neist esimene on täiel määral tehniliseks probleemiks, puudutagu see siis relvade produtseerimist või meeskonna väljaõpetamist, kuna teine sellevastu kannab puht sõjalist iseloomu, käsitledes kindralstaabi strateegilist ettevalmistust kasutada olevate sõjaliste jõudude otstarbekohaseks utiliseerimiseks.

Rahva sõjaline ettevalmistus üldisemas mõttes koosneb kahest põhielemendist ja need on: a) inimesed ja b) relvad.

Mis puutub inimestesse, siis nad omakorda jagunevad kahte gruppi: 1. need kes võitlevad ja 2. need kes produtseerivad relvi ja muud sõjavarustust. Võitlejad vajavad üldsõjalist ja sõjatehnilist ettevalmistust, milledest esimene tavaliselt antakse mitmesugustes noorsooorganisatsioonides (Itaalias: Balilla, Avanguardia, Premilitari), kuna ettevalmistus teisel alal laiemas ulatuses tuleb alles korraldada.

Relvad sellevastu, esinedes täiel määral tehnilise iseloomuga küsimusena, jagunevad kaitserelvadeks ja pealetungirelvadeks. Esimese kategooria hulka kuuluvad: kõik sõjalisi eesmärke taotlevad ehitised, tööstusettevõtted, ühendusteel ja mõned relvad, mis on konstrueeritud ainult kaitseülesanneteks. Teise alla käivad kõik muud relvad, laevad ja lennukid. Küsimuse otsustamisel, millised ehitised, ettevõtted jne. on tähtsad sõjaliselt, autor jõuab otsusele, et näiteks, ka tsiviil-elanikkonna majad linnades peavad olema ehitatud kindla plaani kohaselt, et tarbekorral neid võiks hõlpsasti kohandada sõjaväe tarveteks.

Sellest väga lühidast sõjaväelise organisatsiooni funktsioonide ülevaatest nähtub, et relvastatud jõud on väga tihedalt seotud kõikide teiste riigi ja rahva tähtsamate eluavaldistega eriti aga produtseerivate jõududega. Seepärast korporatiivse riigikorra juures sõjavägi ei saa kuuluda ühessegi korporatsiooni; kuna ta ei saa ka moodustada iseseisvat korporatsiooni, nagu eespool juba oli tähendatud, siis tegelikult ta kujutab endast riigis mingi eriorganisatsiooni, nagu näiteks ülikoolid, teaduseakadeemiad jne. Oma vahekordi korporatiivsete organisatsioonidega sõjavägi korraldaks eriorgani kaudu, milleks oleks sõjaministeerium või sellelt moodustatud vastavate ülesannetega asutis. Selle eriorgani tegevuse raskuspunkt langeks suhete loomisele ja hoidmisele nende tööstusettevõtetega, millised sõjakorral peavad üle minema relvade ja teiste sõjavarustusartiklite tootmisele.

Kk.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÕDURIT”

Kui suured sõjalised jõud võiks koondada Kauge-Idasse N.-Venemaa.

Selle kohta esineb inglise sõjaajakirjas („The Army Quarterly“, juuli 1934. a., lk. 274—280) kindr.-ltm. N. Golovin, end. vene keiserl. sõjakaademia professor ja kindr. Brusilovi staabi kindral-kortermeister 1916. a., kaalutlustega, millised kokkuvõtlikult on järgmised.

Vene sõjalised jõud Kauge-Idas — Amuuri maal ja mereäärsetes provintsidest — tuleb varustada lahingu- ning elutarvetega väljaspoolt, ja selles seisabki kogu probleemi lahendus. Enne Maailmasõda, 1913. a., pidi vedama Siberist Kauge-Idasse ümmarguselt 15.000 tonni teravilja. Kahtlemata on see kvantum nüüd veelgi suurem, sest külvipind, tolleaegsena võrreldes, on vähenenud kuni 40%. Ka tööstus pole Kauge-Idas edenenud, kuna seal elutsevast 20.000 töölisest jätkub vast ainult mitmesuguste parandustöökodade tarvis. Seega siis mitte ainult toitaineid, vaid ka muu sõjaline varustus tuleb Kauge-Idasse sisse vedada Siberist või koguni Euroopa-Venemaalt.

Enne revolutsiooni see vedu toimus Amuuri, Ida-Hiina raudteel ja Amuuri jõge mööda, nüüd aga võib import sündida ainult Amuuri raudteed kaudu, kuna mõlemad teisi liiklemisteid venelased — ühenduses Ida-Hiinast loobumise — ei saa praegu enam endiselt kasutada. Seega Kauge-Ida sõjalised jõud sõltuvad kõigest ühest roopa-paarist, mille läbilaske võime on pealegi tunduvalt väiksem kui Ida-Hiina raudteel.

1904.—05. a. Vene-Jaapani sõjas vene armee alul koosnes 9 diviisist, milliste varustamine sündis Taga-Siberi raudteed mööda, läbilaske võimega 7—8 rongi päevas. Sõja vältusel liiklemist suudeti tõsta selliselt, et Mukdeni lahingu päevil, kus vene armee hulka kuulus juba 22 jalaväediviisi, iga päev saabus sõjategevuse piirkonda üks rong. Neist umbes 15% kulus täienduste veoks, jättes seega varustuse tarvis ümmarguselt 11 rongi, mis teeb välja ½ rongi diviisi peale. Selgus siiski, et sellest on vähe, sest osa lihast ja loomatoidust hangiti kohapeal ja väeosades tundus alaline puudus elu- ning lahingutarvetes 20—40% ulatuses. Jaapani kindralstaabi tolleaegsete arvutuste järele, arvesse võttes Siberi raudtee läbilaske võimeid, võis venelastel Kauge-Idas olla sõjalisi jõude kõige rohkem 300.000 meest ehk ümmarguselt 15 jalaväediviisi.

Pärast Vene-Jaapani sõda on sõjatehnika suuaresti arenenud ja seega lahingutarvete kvantum tolleaegsena võrreldes kõvasti tõusnud. Juba 1914. a., s. o. Maailmasõja alul, prantslased kalkuleerisid kuni 20 vagunit mitmesuguseid materjale ühele jalaväediviisile päevas, kuid sõja lõpu poole see arv tõusis 100 vagunini, siia juurde arvamata suured lahingutarvete kvantumid, mida vajavad modernsuurtükivägi, soomusväed, õhujõud, pionieriosad ja gaasikaitseüksused. Lahingute vaheegadel on varustuse juurdevedu küll vähem, kuid neil perioodidel tavaliselt toimetakse jälle elavjõudude ümberpaigutamisi.

Prantsuse ja saksa sõjakirjanikud, Maailmasõja tulemusi summeerides, on enam-vähem ühisele arvamusel jõudnud, et tulevikusõjas armee, mis koosneb 10 jalav. diviisist ja täidab teisejärgu ülesandeid, vajab päevas 27—31 rongitait varustust — diviisi peale à 2,7—3,1 rongi.

Selle vastu 14 jalav. diviisist koosnev ja pealöögi suunas teotsev armee ühes vastavate tehniliste üksustega vajaks juba 45—47 rongi päevas, või 3,2—3,3 rongi iga jalav. diviisi peale.

Punaarmee, autori arvates, tehniliselt ei ole veel jõudnud Lääne-Euroopa sõjavägede kõrgusele ja seepärast saaks läbi ka vähema arvu rongidega, nagu seda, näiteks, väidab ka tuntud vene sõjakirjanik M. Triandafillov, kelle arvamus järgi ühe paari roobaste peale võiks baseeruda kuni 3 laskurikorpus, kokku 9 jalav. diviisi, tingimusel, et need jõud on rakendatud mõne teisejärgulise ülesande täitmisele; sealjuures läheks vaja 10—13 rongi päevas, kuna 5 l.-korpussest koosnevad jõud vajaksid juba sellest kaks korda rohkem, või jälle raudteed kahe paari roobastega. See näitab, et sõja puhul Jaapaniga venelased loodavad läbi saada vähema sõjavarustuse kvantumiga, kui sellistel juhtudel harilikult loetakse tarvilikuks Lääne-Euroopas, — millist vaadet autor loeb ekslikuks, kuna Jaapan sõjatehniliselt olevat tublisti täienenud, eriti just viimastel aastatel, pärast Shanghai kogemusi, ning võib osutada väga tõsiseks vastaseks.

Amuuri raudtee läbilaske võime olevat praegu 4 paari rongi päevas, mis võimaldab varustada mitte üle 3 jalav. diviisi ja sedagi ainult rahuaja oludes (üks div. — Vladivostokis, teine — Nikolok-Ussuriiskis ja kolmas — Habarovsk-Blagoveštšenski piirkonnas). Kui venelastel peakski korda minema tõsta Amuuri raudtee läbilaskevõimet maksimumini, s. o. kuni 14 paari rongi päevas, siis ei suudaks see ikkagi päästa olukorda, sest umbes 1300 miili ulatuses Amuuri ja Ussuri raudtee jookseb kõigest kuni 70 miili kaugusel Mandžuuria piirist, olles seega alatasa vastase ähvarduse all, eriti kui veel arvesse võtta — väidab autor, — et kohalik elanikkond on meeletatud N.-Vene vastaselt ja seepärast partisaanisõda on alati võimalik. Seesugustes tingimustes on muidugi ilmaaegu oodata raudteelt maksimaalset täisproduktiivsust.

Kõike seda arvesse võttes, venelased ei suudaks Amuuri ääres ja mereäärsetes provintsidest koondada ja varustada rohkem kui 9 jalav. diviisi, ja needki ekipeeritud ainult teisejärguliste operatsioonide tarvis.

Nüüd tekib küsimus, kas venelased ei saaks oma Kauge-Ida vägesid toetada mõne Baikali piirkonnas koondunud armeega? Kuid niisugusel juhul mõlemad armeed oleksid eraldatud üksteisest umbes 760-miilise vahemaaga, mis looks jaapanlastele soodsad tingimused teotsemiseks seesmistel operatsiooniliinidel. Baikali piirkonnast Mandžuuriasse sisse tungiv vene armee peaks baseeruma üheroopalisel raudteel, mis ühendab Siberi ja Ida-Hiina raudteid. Jaapanlastel taandumise korral loomulikult purustaksid enda jälle Ida-Hiina raudtee, jättes niiviisi venelastele võimaluse ainult osaliselt baseeruda roobastel; ühenduses sellega piirduksid ka nende, s. o. venelaste jõud, milliseid võidakse rakendada sõjategevuseks selles suunas, ja nende jõudude varustamine sõjatehniliste vahenditega, mis omakorda ei jätaks avaldamata mõju operatsioonide käigule.

Suur-Hingani mäekitsustikuni on Baikali äärest 280 miili. See kaugus lubab jaapanlastele koondada oma jõud mereäärsetes provintsidest teotseva vene väe vastu ja selle purustada veel enne, kui vene Baikali armee jõuaks läbi murda jaapanlaste Hingani positsiooni, millist pealegi on võimalik kaitsta võrdlemisi soodsalt. Pärast ülalnimetatud operatsiooni läbiviimist ei tekitaks

jaapanlastele raskusi suurema osa jõudude viskamiseks Baikali armee vastu; kui viimane selleks ajaks oleks ka suutnud Hingani ületada, tuleks see jaapanlastele isegi kasuks, sest teedelt vaene mägiahelik halvaks tublisti venelaste varustuse juurdevedu, suurendades vastavalt jaapanlaste väljavaateid võidule vastase üle. Jaapanlaste kavatsus ehitada raudtee Taonini ja Soluni vahele, näitab, et nad tõsiselt arvestavad selliseid võimalusi.

Seega ühenduse ning juurdeveo võimalusi arvestades, on tõenäoline, et venelased ei saa koondada mereäärsetesse provintsidesse ja Baikali piirkonda rohkem kui 18 jalav. diviisi. Kuid selleks on tarvilik tõsta maksimaalse läbilaske võimendi mitte ainult Amuuri ja Ussuri raudteed (1500 miili), vaid ka Siberi raudtee läänepoolne osa (2150 miili). Praegu Siberi raudtee võimaldab kõigest 9 paari ronge päevas; juba see näitab, millist pingutust tuleks teha venelastel, kui nad tahaksid rongide arvu tõsta 28-ni päevas, mis on vajalikud 18 jalav. diviisi varustamiseks elu- ja lahingutarvetega.

Oma väidete tõenduseks autor toob mõned näited. Kui venelased tahaksid ette võtta õhujõudude retki Jaapanisse, siis see nõuaks vähemalt 100 pommitus-lennuki koondamist selleks otstarbeks, igaüks tegevusraadiusega 600 km. Niisugune pommitajate eskaader vajab enda teenimiseks vähemalt 20.000 meest, siia juurde arvatud ka üksused, kellede ülesandeks on tagada pommitajate julgeolekut, kui nad asuvad enne retki lennusaadamatel. Niisuguse õhuettevõttega seoses olevate varustusartiklite juurdeveoks kuluks veel täiendavalt 1—2 rongi päevas.

Jaapanlaste andmetel olevat venelastel Kauge-Idas kuni 300 tanki. Kindral Debenay arvutuse järgi iga kaheistmelise tanki teenimiseks on vaja ümmarguselt 46 meest rindel ja tagalas. Seega 300 tanki tarvis kuluks ümmarguselt 15.000 meest, kellede varustamine jällegi nõuab täiendavaid varustamisrõnge. See ainult tankide ja lennuväe suhtes, võtmata arvesse neid tuhandeid tonne, mida vajab iga täiendavalt väekoondisele või armeele juurde antud modernsuurtükiväeüksus.

Ülaltoodu põhjal venelaste jõud Kauge-Idas ja Baikali ei võiks ületada 15 jalav. diviisi. Isiklikult autor arvab, et see diviiside arv tegelikult ei tõuseks üle 12, kui sealjuures ka Siberi ja Kauge-Ida raudtee oleksid täielikult restaureeritud. Loomulikult venelased võiksid oma diviiside arvu Jaapani rindel suurendada ka 15-ni, kuid sellisel juhul poleks faktilist võimalust varustuse juurdeveoks küllaldasel määral, — ar-
vab autor. **Kk.**

Saksa sõjapolitika alused.

(Grundlagen einer deutschen Wehrpolitik.)

Autor Konstantin Hierl, praegune tööminister, väljendab oma raamatus rahvussotsialistliku Saksamaa vaated riigikaitse ning relvastamise küsimusele. Sõja tarviduse kohta sakslastele autor ütleb järgmist:

„Meie algasime Maailmasõda, et kindlustada elamisvõimalusi 20.000.000 sakslasele, kelledele Saksa riik oli jäänud kitsaks. Sakslastel ülesseatud sõja-eesmäärke ei saavutatud peamiselt seepärast, et need ei olnud küllalt selged

tolleaegsetele juhtidele ja ka mitte soovitava määral tajutud rahvahulkadelt. Ülesanne, millise seadis meie ette Maailmasõda, tuleb veel lahendada. Selle tänuväärt töö läbiviimine nõuab rahvalt, et ta oleks relvastatud ja valmis sõjaks..”

Raamat algab mõningate määrangutega: „Meie arvates sõjapolitika on üldise riigipolitika orgaaniliseks osaks.” „Rahvas ei ole mitte ainult need elanikud, kes elavad riigi piirides vaid terve rass, kes on ühendatud omavahel vere, keele, territooriumi ja ajalooga, mis ulatub tagasi vanadesse hallidesse aegadesse ja jätkab oma olemisolu kõige kaugemasse tulevikku.” Sõda piiritletakse Clausevitz'i sõnadega: „Sõda on vägivalda akt, mille ülesandeks on painutada vastast oma tahtmise alla ja selle jõu tarvitamisel ei või olla piire.”

Desarmeerimine pole võimalik. „Maailma ajaloo raudne vool pühib ära kõik rahu ennustused... Progress maailmas on võimalik ainult võitluse ja katastroofide läbi... Loodus ja ajalugu näitavad, et kes ei tahtnud võidelda oli maha jäetud teistest ja kaotas õiguse elamiseks maailmas... Desarmeerimise konverentsid ja igavese rahu mõtte esilekerkimine on alati ennustanud suurte sõdade lähenemist..”

„Modern sõja hävitustöö ning sellega kaasas käivate kannatuste ärahoidmiseks on ainukeseks abinõuks lühendada sõja vältust, mida saavutatakse tugeva relvastuse ja alatise valmisolekuga. Selliste relvastatud jõudude kujundamiseks on tarvis õiget sõjapolitikat. Sõda ei ole sihitud mitte ainult vastase relvastatud jõudude hävitamiseks, vaid ka rahva vastu, kust need jõud tulevad, s. o. töölise ning vabrikute ja kogu elanikkonna vastu kõigis tema eluavaldustes... Sõjale relvade abil seltsib majanduslik sõda, mille ülesandeks on hävitada vastase elutarbeid, niiviisi takistades nende voolamist rindele...“ Lõpuks peab kihutustöö abil laostama kõik, mis veel vastu jaksab panna.

Demokraatlikud valitsemisvormid pole kohased sõjapolitika ajamiseks; nagu sõjaväel, nii ka riigil peab olema üks pea, kellele on abiks kindralstaabi ülem, kes juhatab ja kontrollib kõike operatsiooni maal, merel ja õhus.

Uurinud naaberriikide sõjalisi süsteeme autor tuleb otsusele, et vabatahtlikkuse alusel pole võimalik mobiliseerida kõike rahva jõude, et sotsialism ja sunduslik teenistus omavad ühised alused ja et sõjaks tuleb ettevalmistada kõike mees- ja naiskodanikke, kes kehaliselt selleks on kõlvulised, v. a. täiesti vanad ja noored, sest mobilisatsioon praktiliselt tähendab kogu rahva sõjajalale seadmist. Noorte ettevalmistamine sõjaks peab algama juba 14 eluaastast. Mitte ainult kodanik ise, vaid ka tema varandus peab antama riigi käsutada, kui sõjaline otstarb seda nõuab.

Tööstuse mobilisatsioon on väga tähtsaks faktoriks, sest „ei ole võimalik hoida rahuajal valmis relvi sellisel määral, kui neid läheb tarvis kodanike masside varustamiseks sõjakorral... Pealegi uued võitlusvahendid, nagu tankid ja lennukid vananevad kiiresti. Jätkub selgest, kui hoitakse valmis toorained, masinad ja vabrikud massilise produktsiooni organiseerimiseks sõjakorral..”

Autori arvates tuleviku sõjas „jala- ja suurtükivägi endiselt moodustavad armeedes peamassi... Keemilised võitlusvahendid saavad

etendama suurt, kuigi mitte kõige tähtsat osa..." Miljoniliste armeede ajastu ei olevat veel möödunud, kuid kvaliteet omab kvantiteedist siiski suurema tähtsuse. Ideaaliks on muidugi mõlema elemendi kokkukõlastamine, s. o. kvantiteedi juures omada ka kvaliteeti.

Madalamate klasside revolutsioonilised ja kommunistlikud tendentsid, millised võivad saada hädaohlikuks Saksamaale endale, tulevat rakedada sellekohase mõjutamise abil Saksamaa „vabaduse“ kättevõitlemise tööle, sest tahtest sündivat tegu ja usust oma õiguste ja jõu sisse tulevat võit.

Lõpuks ei saa autor mööda minna ka juutidest, kes olevat patsifistid seepärast, et ainult rahuaja tingimustes see „Jumala äravalitud rahvas“ suutvat ekspluateerida teisi rahvaid.

Kk.

Laskuripataljoni tagala kaitselahingus.

(Tõl strelkovogo bataljona v oborone. J. Rusauk. „Vojennõi Vestnik“ nr. 5 — 1932.)

Kuna tagalateenistusse puutuvad küsimused on üldiselt väga tähtsad, siis ei ole üleliigne lähemalt peatuda küsimuse juures, kuidas korraldatakse tagalateenistuse uurimist pataljoni ešelonis N.-Venes. Selleks olgu toodud alljärgnev artikkel. Toimetus.

Autor tähendab, et tagalaõppuste organiseerimise ja läbiviimise alal pataljoni piirides leiduvat võrdlemisi vähe materjale N.-Vene ajakirjanduses. Seepärast loeb ta tarvilikuks avaldada ühe sellesisulise maastikul korraldatud õppuse.

Nimetatud õppus teostati rügemendi staabi ülema juhatusel. Oli koopteeritud juurde väeosa relvurohvitser, majanduseülem ja vanem-arst.

Teema: pataljoni varustamine kaitselahingus.

Meetod: ühepoolne tagala õppus maastikul ühes sidevahendite kasutamise ja tagala äramärgimisega.

Osavõtjad: pataljoniülem, pataljoni staabiülem (adjutant) ja tema abi, tagalaülem*), siderühm, kompaniülemad ja juhtimise rühma ülemad.

Teemade täitmisel kasutati 4 padrunikaarikut, 1 välikööki ja 1 sanitaarkaarikut.

Õppuse eesmärgiks oli saavutada õpiseid:

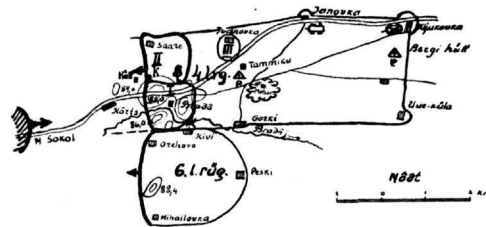
- pataljoni tagala organiseerimises kaitselahingus;
- pataljoni tagala juhtimise tehnikas ja
- pataljoni tagala töötehnikas.

Õppuse juhataja oma abilistega mängis ülesande läbi kaardil. Maastikule väljasõit ei olnud vajalik, sest mängurajooni maastik oli kõigile osavõtjatele hästi tuttav. Mängu juures kaardil õppuse juhataja märkis ära ja kriipsutas alla abilistele need küsimused, millelele mängu ajal tuleb pöörata erilist tähelepanu. Need olid järgmised:

*) Meie mõiste järgi pat. voorivanem — J.V.)

- osavõtjatele korralduste andmine tegevuse lähtealuse sissevõtmisel;
- vööri liikumise tehnikas ja moondamine;
- side organiseerimine pataljonis kaitselahingus; ametisikute asukohad ja töö (staabiülem, tagalaülem, kompülid ja juhtimiserühma ülemad*);
- pataljoni tagala töö laskemoonaga varustamiseks, haavatute evakueerimiseks. sooja toidu väljajagamiseks ja tagala kaitses;
- pataljoni tagala juhtimise tehnika, korralduste vormid ja korralduste edasiandmise viisid;
- dokumentide koostamine (tagala korraldamise skeem, tagala kaart, arvend laskemoonale, arvendid inimkoosseisude ja materjali kaotustele).

Olukord (vt. skeem nr. 1).

Skeem nr. 1.

1. 2. laskuridiv. katab II korp. koondamisrajooni kuni 0709 päikesetõusuni.
2. 4. laskurirüg. asub 0609 k. 1000 kaitsela Ostrov, kõrg. 86,0, Gorki, Ivanovka rajooni, eesmärgiga katta II korp. koondamisrajooni kuni 0709 päikesetõusuni.
3. I/4. l.-rüg. ülemal on teada, et vastane tungib peale kogu rindel. K. 0850, 0609 vastase eelosad vallutasid M. Sokol (13 km Ostrov'ist läänepool) ja surusid sealt välja 2. laskuridiv. ratsaeskadroni, kes toimetas luuret suurel maanteel lääne suunas.
4. I/4. l.-rüg. ülemal on käsk — võtta oma alla ja kaitsa rajoon „K“ (1 km Ostrov'ist lõunapool), kõrg. 86,0, nimeta kõrg. idapool Brodõ'st.
5. Paremäl asub kaitsel II/4. l.-rüg. ja vasakul — 6. lask.-rüg.**)
6. Rügül peab peale kantava ja veetava padrunite tagavara hoidma kaevikutes veel täiendavalt: igale vp.-le 160 pdr., kk-le — 200 pdr. ja rk-le — 3000 pdr.
Rügemendi laskemoonavoor — Jänovkas; veab juurde laskemoona ja lahinguvarustuse kuni Jänovka—Gorki jooneni.
7. K. 1000-ks Brodõ küla põhjaservale antakse kahehobuse veok välikindlustustööde tööriistadega.
8. Pataljoni SP organiseerimiseks I pat. on antud juurde 1 arst, 2 velskerit, 4 sanitari ja 2 sanitaarkaarikut.
SP avamise aeg ja koht patüli äränägemisel.
SP eelpunkt k. 1100 — Tammiku külas.

*) RKKA laskuripataljoni koosseis — vt.

T. Risti Nõukogude Venemaa ja tema sõjavägi.

**) See käsu punkt toodud lühendatud kujul.

9. Rügemendi vetlaatsaret — Bergis, eelpunkt Ivanovka külas.
10. II järgu voor — Kljukovkas. Vahetuspunkt pataljoni majandusjaoskonnaga — Metsav. ($\frac{1}{4}$ km Tammikust kagupool). Toiduainete ja keerdi üleandmine II järgu voorist k. 2000.

K. 1400-ks 0609 osavõtjail oli korraldus esitada rügistaapi pataljoni allüksuste paigutuse skeem, tagala korraldamise skeem ja tagala kaart.

Oli arvestatud, et I/4. l.-r. ülem staabiülemaga ja kompülidega asusid oma KP k. 0930. Oletati, et kompülid sõitsid ette kuulipilduja vankril, ja et maastiku luure oli juba lõpetatud. Komandopunkti valik oli jäetud patüliile. Pataljon liikus sel ajal mööda maanteed üle Janovka Brodõsse ja k. 0930 asus 1 km kagupool Brodõst. Pataljoni allüksused õppusel markeeriti kompanite juhtimiserühmadega. Kõõgid liikusid pataljoni järele. Patüli käskis tagala ülemal peatada kõõgid Metsav. maja rajoonis lõunapool Tammikut kuni edaspidise korralduseni.

Õppus algas patüli suulise korralduse andmisega.

I/4. l.-r. ülem käsk (suuline):

- Vastast oodatakse Kõrtsi poolt; tema esiosade ilmumist võib oodata umbes k. 1100-ks.
4. l.-rüg. kaitseb maa-ala Ostrov, kõrg. 86,0, Gorki, Ivanovka.
- I/4. l.-rüg. srtv.-ga kaitseb rajooni „K“ (v.a.), üksikpuu (v.a.), kõrg. 86,0 nimeta kõrg. (näitab kätte maastikul).
- Paremal II/4. l.-rüg. kaitseb rajooni Ostrov, „K“, üksikpuu; vahejoon II/4. l.-r.-ga — üksikpuu, „K“, Hütt (kõik I p. v.a.), vasakul 6. l.-rüg. kaitseb maa-ala Ostrov, Mihailovka, Peski; vahejoon 6. l.-r.-ga — Kivi, Prav. (I p. v.a.).
1. kompanil kaitsta rajooni „K“ (v.a.), kõrg. 88,6, Brodõ. Tulistamisribad: paremalt — Hütt; vasakult — Kõrts. Ühe rk tuli kõrg. 86,0 ette. Toetab 1/PA (rüg. srtv. 1 patarei).
2. kompanil kaitsta rajooni Brodõ, kõrg. 86,0, nimeta kõrg. läänepool Kivi. Tulistamisriba: paremalt — Kõrts, vasakult — Prav. Ühe rk flankeriv tuli — kõrg. 88,6 ette. Toetab 2/PA.
3. kompanil — valmistada kaitseks nimeta kõrg., millel meie asume; vasturünnaku suund — Brodõ, kõrg. 88,6 ja kõrg. 86,0.
- Kuulipildurikompanil valmistada ette:
 - ühe rühmaga toetustuld lahingepostidele nende taandumisel kõrg. 84,0;
 - tuld Hütt'i pihta, mis 1 km loodepool kõrg. 88,6;
 - tuled 3. kompani vasturünnaku toetamiseks kõrg. 88,6 ja kõrg. 88,0 suunas;
 - kahe rühmaga tõkettuld; 1. kompüli nõudmisel avada kõrg. 88,6 ette ja kompüli 2. nõudmisel — kõrg. 86,0 ette;
 - õhukaitse nimeta kõrgustikul, kus meie praegu asume.
- PA-I*) tõkestada vastase väljalugumist Kõrtsi juurest, kogumist Hütt ja Prav. rajoonidesse; tõkettuli Brodõ jõe orgu esiserva ette; tagada 3. kompani vasturünnakut kõrg. 88,6 ja 86,0 peale.
- BA**) ülemal organiseerida tankivastane kaitse lõigus, mille piirjooned: paremalt —

Hütt, vasakult — Kõrts; tulepositsioonide rajoon — kõrg. 86,0.

- Gaasialarmiks signaal — sagedad löõgid vastu srt. pdr. kesti ja tule signaalid kõrg. 88,6 ja kõrg. 86,0.
 - Välikindlustuse tööriistu võtta rügemendi aj. laost Brodõ küla põhjaserval.
 - Minu KP siin.
- Tagala suhtes oli patüliilt järgmisi korraldusi:

- Pataljoni LP — Tammikust lõunapool asetseva metsa põhja serval; kaevikutes hoida padrunite tagavara: vp. — 160 pdr., kk-le — 2000 pdr. ja rk-le — 3000 pdr. 1., 2. ja 3. kompanitel eraldada igal üks vabaksjäänud padrunikaarik pataljoni LP-sse tagala ülemal korraldusse.
- SP eelpunkt — Tammikus; SP k. 1100-st alates Brodõ küla lõunaserval.
- Sooja toitu jagada kompanitele mitte hiljem k. 1200; kompüliidel saata välja igast kompanist üks mees teeristile (1 km kirdepool Brodõ) köökidele vastu ning nende juhtijateks toidujagamise rajooni.

Pärast patüli suulisi korraldusi staabiülem nõudis kompüliidelt KP ja LP ning haavatute pesade märkimist. Seejärgi kompülid asusid oma KP-desse, kuhu selleks ajaks oli veetud telefoniside.

Kella 1000-ks (pärast kompülide laialimineku) ilmus staabiülemale käsul väljakutsutud tagalaülem. Viimane asetses selle ajani köökidega Metsav. maja rajoonis. Otstarbekohasem oleks olnud kutsuda tagalaülem välja ühes kompülidega maastiku luurele, seega oleks võimaldatud tutvuneda ühes kompülidega LP-dega ja juurdepääsu teedega. Õppusel seda ei tehtud, seepärast tuli korrata korraldusi, milliseid enim anti kompülidele. Peale selle tagala ülemal töö kompanite LP ja juurdepääsu teede selgitamise alal muutus palju keerukamaks.

Pataljoni staabiülemale juhtnõu re tagalaülemale (suuliselt):

- Pataljoni ülesanne, kompanite asetus, kompülide KP ja LP (vt. ülaltoodu).
- Rügemendi LP, kuhu paigutada pataljoni LP ja juurdeveoted (vt. ülaltoodu).
- Arstiabi eel- SP ja SP ning evakueerimise teed (vt. ülaltoodu).
- Kõõgid paigutada metsa, mis Tammiku külast lõunapool; köökide etteandmine kompanite kompülide nõudmisel. Teederistil, mis 1 km kirdepool Brodõ küla, kõõgid kohtavad kompanite virgatseid (saatjaid), kellede saatel liikuda toidujagamise rajoonidesse.
2. kompanile kompüli 2. nõusolekul on tarvis organiseerida toidu järeleviimist, kuna Brodõ jõe sild valmib alles 3—4 tunni pärast.
- II järgu voor Kljukovkas; vahetuspunkt — „Mets“ metsa põhjaserval, kuhu k. 2000-ks antakse järjekordne toidu- ja keerdi osa; tee, sukur ja leib jagada kompanitele välja hiljemalt k. 2100-ks.
- Selgitada koos kompülidega LP asukohad, haavatute pesad ja esitada KP-sse tagala korraldamise skeem.
- K. 1200 — alates iga kolme tunni järgi kanda ette telefoniteel laskemoonaga varustamise olukorrast ja haavatute evakueerimi-

*) PA — polkovaja art. — rüg. srtv.

**) BA — pataljoni srtv.

sest; juhul, kui teatavat liiki laskemoona on kulutatud üle 50%, kanda ette sellest otsekohe.

Tagalaülema töö.

Tagalaülem ühes kompülidega märkis ära LP asukohad, luuras padrunite juurdeveo teed ja k. 1120-ks jõudis tagasi köökide juurde metsatukka, mis Tammikust lõunapool, märkis ära pataljoni LP asukoha ja kohad välikööki-dele (150—200 m pdr. punktist).

Telefoniside pataljoni KP oli olemas. Staa- biülema abi teatas, et kompülid paluvad saata välja välikööke hommikueine väljaandmiseks ja et kompül 3. palub organiseerida toidu järele- viimist lahingeelpostidele.

Seejärgi tagalaülem saatis väliköögid teed mööda Brodõ küla suunas, tähendades, et tee- reidiitiil köögid kohtavad saatjaid. Lahingeel- postidele toidu järele viimist organiseeriti ämb- rite abil, kuid tegelikult toitu järele viia ei suu- detud, sest vastane asus pealetungile ja sundis lahingeelposte taanduma ennem, kui toit jõudis sinna. (Kööki-de jaotamise küsimust kompanite vahel õppusel ei arutatud).

Laskemoona arvendit soovitatakse pidada tabelikujuliselt alljärgneva vormi kohaselt.

Laskemoona arvend.

	Küsi- grammate	Püssi- grammate	Rakette	Suitsu pome- (küünl.)	Püssi- ja klp. padruneid	37 mm suurte mürskude
Ülejääk 08.06. . . .	40	50	25	60	100.000	40
09.06. kell 1000 antud välja:						
1. kompanile	20	20	10	—	40.000	—
2. "	10	20	10	—	40.000	—
3. "	10	10	5	—	10.000	—
Klp. "	—	—	—	—	10.000	—
Pat. srt. rühmale . .	—	—	—	—	—	40
On alal	—	—	—	60	—	—
Saadud rüg. lask. voo- rist k. 1300	100	200	50	—	250.000	80
On alal	100	200	50	60	250.000	80
Antud välja k. 1300						
1. kompanile	30	50	—	—	75.000	—
2. "	25	40	—	—	80.000	—
3. "	25	40	—	—	50.000	—
j. n. e.						

Märkus: Arvud on vabalt võetud.

Tagala korraldamise skeem, mida tagala- ülem esitas KP, on toodud skeem nr. 2.

Sellega lõppes mängu esimene periood — pataljoni tagala organiseerimine kaitselahingus.

Pataljoni tagala tegevusest lahingus.
(Skeem nr. 2.)

Mängu teine periood algas k. 1230, kus pa- taljoni ülem andis täiendavad andmed olukor- rast: vastase survele olid lahingeelpostid sun- nitud taanduma kõr. 84,0-lt; diviisi ratsaeska- ron taandus Ostrovo suunas. Kompülidelt hakkasid saabuma teadaanded vastase peale- tungist, inimkoosseisu ja lahingvarustuse ka- otusest.

Et selgitada tagala tööd lahingus, operatiiv- ajas tehti hüpe 3 tundi ette.

K. 1700-ks operatiivaja järgi KP-is oli teada järgmist: vastane ründas kaks korda vastu- panu positsiooni, teise rünnaku ajal temal läks korda sisse murda kõrg. 86,0, kuid 3. kompani vasturünnakuga ta löödi tagasi ja k. 1700-ks oli asetus järgmine: vastane tõmbus tagasi kõrg. 84,0 ja Kõrtsi idaservale, jättes kõrg. 36,0 ja kompani eelserva ette umbes 50 meest sur- nutena ja haavatutena.

Kompülid selleks ajaks kandsid ette:

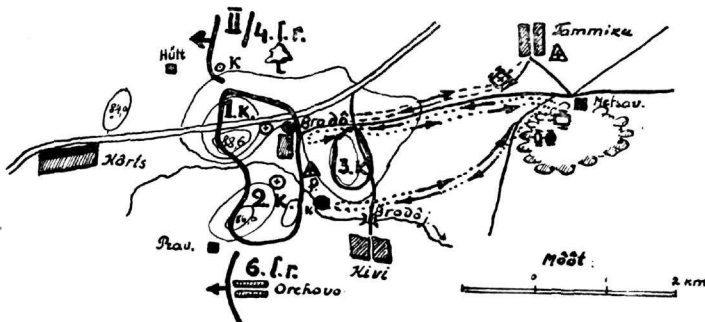
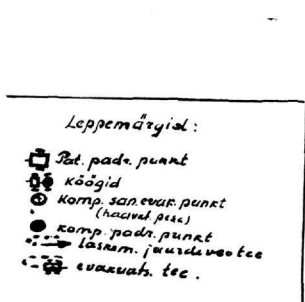
1. kompani: „vastane tõmbas tagasi end kõrg. 84,0 peale, jättes eelserva ette umbes 25 meest surnutena ja haavatutena. Kompani kaotused: 6 meest surnutena ja 13 raskelt ja 5 kergelt haavatutena; hävitatud 100 mm mürsu tabamise läbi 1 kk; kulutatud 90 pdr. vintpüssile, 1000 — kk-le ja 1300 — rk-le.“
2. kompani: „kompani kaotused 10 surnut, 19 haavatut; kulutatud 85 pdr. vp-le, 1200—kk-le ja 1500 — rk-le.“
3. kompani: „vasturünnakul kõrg. 86,0 peal võetud vangi 17 inimest 5. jal.-rüg. 3. ja 4. komp.; kompani kaotused: 2 meest surnute- na, 5 haavatutena; kulutatud 30 pdr. vp-le, 300 — kk-le ja 1000 — rk-le.“

Kuulipildurikompani: „vastase suurtükitelega viidud välja rivist 2 kuulipildujat, millised va- javad suuremat parandust; langenud 4 kuulipil- durit, haavatud 1 rühma ülem ja 8 kuulipildurit.“

Pataljoni suurtükirühm: „haavatud 2 meest, kulutatud 80 mürsku torule.“

SP arst kandis ette, et punkti on kogunud ca 25 inimest, kes vajavad evakueerimist.

Kõik ülaloetletud andmed kogus ja koondas ettekandmiseks staabiülemale stabüli abi. Vii- masele oli tehtud ülesandeks arvendite pidamine inim- ja materjalikoosseisu kaotuste üle.

Skeem nr. 2.

Patstabül oma ettekandes rügstaapi telefoni-teel palus anda laskemoona ja saata välja 8—9 sanitaarkaariikut haavatute evakueerimiseks lisasarstiabi punktist.

Kompülidele patstabül andis telefoniteel järgmise korralduse:

1. Vangid saata viivitamata rügstaapi.
2. Kogutud vaenlase püssid, haavatute ja surnute püssid ning samuti purustatud kuulipildujad saata pataljoni LP-sse.
3. Rivist väljalöödud kuulipildujate ülesanded jaotada ära korras- ja alalolevate kuulipildujate vahel.

Sellal, kui patstabül andis kompülidele korraldusi, saabus teatis rügüli abilt, et I pataljon võib k. 1830-ks arvestada järgmise laskemoona saamist: 40 pdr. vp-le, 500 — kk-le, 1000 — rk-le ja 40 mürsku 37 mm suurtükile.

Tagalaülemale andis patstabül järgmisi juhtnõure:

1. Surnute ja haavatute relvad, purustatud kuulipildujad, vaenlaselt saadud relvad saata II järgu voori rügemendi laskemoona veokitel, millised toovad k. 1830-ks pataljonile juurde laskemoona.
2. Laskemoona jaotada kompanite vahel alljärgnevalt:
 - 1 kompanile — 40 pdr. vintpüssile, 250 pdr. kk-le ja 1200 pdr. rk-le;
 - 2. kompanile — 45 pdr. vintpüssile, 450 pdr. kk-le ja 1300 pdr. rk-le;
 - 3. kompanile — 800 pdr. rk-le;
 - klp. kompanile — 1100 pdr. rk-le;
 - pat. srt. rühmale — anda välja kõik olemasolevad mürsud;
 - järelejäänud laskemoonast moodustada patüli laskemoona varu; nende väljaandmine erikorraldusel.

Sellega lõppes tagala õppus ja juhataja tegi arutluse.

Märgitakse ära veel, et õppuse lõppedes oli koostatud järgmised dokumendid: tagala kaart, tagala korraldamise skeem, ettekannet rügstaapi kaotuste kohta ja alalolevale koosseisule nii inimkoosseisu kui laskemoona alal, ööpäevane aruanne ja terve rida mitmesuguseid avaldusi ja nõudmisi.

J. V.

Mõtteid lennuväest.

(Melanges Aéronautiques, lennuväe-kol. R. Dessmet. „Bulletin Belge des Sciences Militaires“, juuni 1934.)

Lennuväe tähtsuse tõus.

Maaõhukaitse kujunes kaitseõjaks, kus jäi teostamata strateegiline läbimurre. Alles 1918. a. soomusmasinate ja lennuväe laiaulatuslik kasutamine võimaldas saavutada ootamatust võimsuse ja kiiruse kaudu. Viimased elemendid — võimsus ja kiirus — on pärast Maaõhukaitset eriti arenenud lennuväes, mis on kutsunud ellu integraalõhusõja teooria, mille autoriks itaalia kindral Douhet.*) Siinjuures peab tähendama, et igasugune rahuajal avastatud sõjaline doktriin saab eluõiguse alles pikkamööda, kuna tal puudub „tulega ristimine“. Teiselt poolt seisab eel-

nimetatud doktriini puudus selles, et ühe rahva saatuse määrajaks on õrn ja raskesti korrashoitav relvaliid, nagu seda on lennuvägi. Nii lennuväe mereväe lahing tähendab oma iseloomult tõelist kihlvedu.

Hoolimata sellest, et Douhet teooria ei ole vastuvõetav täies ulatuses kõigile rahvaille, baseerub ta siiski kindlail ja loogilisel alusel. Seda tõendab suurriikide poolt (Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia) lennuväele samasuur tähelepanu pööramine kui maa- ja mereväele. Üldiselt võib tähendada, et ükski kaasaja strateegiline kui ka taktikaline operatsioon ei ole mõeldav lennuväeta. Õhu-, maa- ja mereväe eduka kasutamise eeltingimuseks on aga nende tihe koostöö, mis nõuab selleks ühist ja rippumatut juhatust. Prantsus- ja Inglismaal ei ole see küsimus veel leidnud soovitatavat lahendust, küll aga Itaalias, kus Mussolini on koondanud oma kätte kõigi kolme nimetatud sõjalise jõu juhtimise.

Strateegia.

Londoni ülikooli sõjaasjanduse professor annab oma raamatus: „Inglise strateegia“ strateegia kohta järgmise definitsiooni: „Strateegia on kunst kasutada rahva võimsust sõjaliste eesmärkide taotlemiseks.“ Sõja puhul püütakse mõjutada peale sõjaliste operatsioonide veel vastase poliitilist, majanduslikku ja moraalselt seisukorda, milleks lennuvägi oma suure kiiruse, liikuvuse ja tegevuse ulatusega on võimsaim vahend.

Vaenuliste tegevuste alul on lennuväe ülesanne tähtsate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks ootamatult rünnata vastase lennuväe baase, mille järele tähtsamate keskuste pommitamisega takistada tema mobilisatsiooni ja maa- ja mereväe koondamisi. Samal ajal on lennuväe märkideks tööstuse rajoonid, raudtee sõlm-punktid, koondusjaamad, sadamad j. t.

Manöövriideed sellel perioodil võib väljendada järgmiselt: seejärele kui selgub vastase kavatsusi riigipiiri teatud osas, suunatakse lennuväe pommitustegevus vastase asukohtadesse. Kaugetegevuse lennuväe ülesanne sellel perioodil ei ole mitte niivõrd hävitada, kui takistada vastase lähenemist piirile; suureulatuslike massiliste kallaletungide asemel lennuvägi teostab pidevalt väiksemaid rünnakuid paljude märkide pihta, et desorganiseerida vastase koondamistegevust.

150—200 suure tõstejõuga ja 500—600 väiksema ja keskmise lennukiga võib vastase raudteede ja maanteed võrku vigastada mitmeks nädalaks, isegi mitmeks kuuks. Kui vaenlasel õhukaitse on küllalt tugev, siis teostatakse massilisi rünnakuid harvem, kuna aga pidevalt vastast hoitakse pingul alaliste väiksemate kallaletungidega. Kui aga olukord võimaldab, teostatakse esimeses järjekorras rünnakuid ka valitsuse, poliitiliste ja majanduslike keskuste pihta.

Mõjuvaim relv sellejuures on lennuki pomm (lõhke-, süüte- ja mürgkaasipomm). Katseist järgneb, et keskmise jaama purustamiseks on vaja 50 tn, suurema jaama ja sõjasadama purustamiseks aga 250 tn lõhkeainet.

Ikka rohkem ja rohkem leiab pooldamist lennuväe abil väikeste osade mahapanemise põhimõtte vastase tagalas. Need osad kas purustavad tähtsaid sõlmi või teostavad retki, millel on suur moraalne mõju.

*) Vaata „Sõdur“ nr. 18/19, s. a. lhk. 543.

Kuigi lennುವေး kasutamine kohe pärast sõja puhkemist ei anna otsustavaid tulemusi, aeglustab ta siiski vastase mobilisatsiooni ja koondamisi, ajades seega põhjalikult sassi esimeste operatsioonide plaani.

Maailmasõja õpiste järele on maavägi võimetu võidukaks tegevuseks, kui teda ei toeta suur hulk motoriseeritud osi, kusjuures lennುವေး ülesanne on saavutada ülekaalu õhus strateegilise manöövri edukaks kordaminekuks.

Nii Maailmasõja kogemuste kui ka lennುವေး autoriteetide arvamise järele on lennುವေး märgid maa peal, mitte aga õhus. Douhet õhusõja teooria vastaste peaarargument — lennುವေး ei suuda maaala oma käes hoida — ei pea paika, kuna nimetatud teooria peaide seisab selles, et lennುವေး kasutada vastase kogu vastupanujõu murdmiseks, mis võimaldab maa- ja merevæel vastase maaala vallutada väikese jõukuluga.

Lennುವေး kasutamisel tuleb meenutada veel jõudude koondamise põhimõtet, kuna võimatu ja ohtlik on koondada lennubaase väiksele maaalale.

Õhujõu koosseis.

Õhujõud peab sisaldama lennುವေး nii iseseisvaks teotsemiseks kui ka koostööks maa ja merevæega.

Peab tähendama, et Douhet, olles loonud ja propageerinud oma õhujõudude pealetungi strateegiat, on kergesti üle libisenud kergest lennುವေးst ja maapealsest õhukaitsesest. Pommituslennುವေး kui pealetungi elemendi kõrval on vajalik selle kaitses rünnakulennುವေး ja õhu-, maa- ja merejõudude juhatuste tarvis luurelennುವေး.

Iseseisva lennುವေး moodustab suure tegevuseraadiusega pommituslennುವေးgi. Pommituslennuki kasulikus kaalus (poid utile) varieeruvad pommide ja põletisaine raskused. Inglismaal tarvitusele võetud õised pommituslennukid võivad kaasa võtta 725 kuni 1425 kg pomme vastavalt 1480 kuni 640 km peale.

Pommituslennುವေး tegevuse kindlustamiseks on vajalik veel luurelennುವေး ja lahingulennುವေး, kuna rünnakulennುವေးgi on vajalik territooriumi tähtsamate punktide kaitses.

Koostöö lennುವေးgi maapealsete vägedega sisaldab eneses pommituslennುವေး, millel väiksem tegevuseraadius ja peale selle rünnaku- ja luurelennುವေး. Merelennುವေးgi sisaldab peale eelmainitute veel torpeedolennukeid. Osa merelennುವေး asetseb kaldal, osa laevadel.

Pimesi lend.

Suure tõstejõuga lennukite hea nähtavus nende suure kogu tõttu sunnib lendama kas suuril kõrgusel või maskeeritult, et vältida sattumist õhukaitsesuurtükivæe tule alla. Seda võimaldab pimesi lendamine kui ka lennukite automaatne ja raadio kaudu juhtimine. Nii näiteks lendasid marssal Balbo kahekordsel üleookeani lennul suured hüdroplaanid ravis sageli pilvedes.

Mis puutub lendamise suurel kõrgusel, siis soovitatakse juba alates 4000 m kaitsta end õhurõhumise ja hapniku vähenemise vastu. Hari-lik lahendus on siin hapniku aparaatide kasutamine, kusjuures tuleb aga arvestada tõrkeid nende töötamises.

Relvastis.

Lennukite areng on olnud palju intensiivsem kui lennuki relvade areng. Lennuki relvastuses võib märkida praegu kahte suunda: kas suurendada kuulipilduja võimsust ja paremdada tema omadusi või võtta tarvitusele väikesekaliibriline suurtükk, mis on asetatud paigalseisvale alusele ja mis on rünnakulennuki võimsuse suureks trumbiks. Viimane lahendus on eelistatavam, kuna see võimaldab võidelda ka tugevaehitusliste lennukitega. Nii on 20—30 mm mürsu auk lennuki tiivas alguses 10—25 ja lõpus 40—75 cm, mis kindlasti viib lennuki rivist välja. Teiseks on võimalik tuld avada suuremalt kauguselt. Muidugi ei kao suurtüki tarvituselevõtmisega kuulipilduja. Suurtükk omab suuremat laskekaugust ja purustamisvõimet, kuna kuulipilduja jääb eelistatuks lähedamaa relvaks.

Taktikalisesest küljest tuleb märkida, et rünnakulennukite suur kiirus on vajalik vaenlasega kontakti loomiseks kui ka enese sellest lahtikiskumiseks. Kiirust peab vähendama tulistamisel täpsuse suurendamiseks ja vigurlendude sooritamisel õnnetuste vältimiseks.

Tähtajaline sõda.

Lennುವေးgi võimaldab nii tehnilisel, taktikalisel kui strateegilisel alal suurimal määral ootamatust. Seega võib teatud riik, tuginedes lennುವေးle, ette valmistada tähtajalise sõjale, mis on otsustatud alata teatud momendil. Selleks on arendatud ja valmistatud ette meeskonda ja kogutud vajalisi tagavaru. Tööstuse mobilisatsioon on valmistatud ette sellisel, et alates mõni kuu enne sõja alustamist laialatuslikult sõjamaterjali valmistamist, see annab vaenlasega võrreldes suuri paremusi. Mis puutub meeskonna ettevalmistamisesse, siis on nõutav miinimum lennutunde aastas mõnede arvates 200, teiste arvates aga 120.

Materjal.

Üldiselt on püüe suurendada lennuki tonnaži, mille juures ei tohi aga alahinnata kiiruse, õhukütõusmise ja lae tähtsust, mis on oluline rünnakulennukil pealetungimiseks ja pommitajal enda kaitsmiseks. Lennuki tonnaži ja tema suurust on rahuajal raske täpselt kindlaks määrata.

Ühe- ja kaheistmeliste lennukite alal on katsetatud Prantsusmaal mootori asetamist lendurist tahapoole, mis ei ole aga veel vastuvõtavaks kujunenud. Mitmeistmelisist lennukist on eelistatavad kahe- ja neljamootorilised oma suure vaatlus- ja laskeala tõttu, kusjuures üks kuuli- ja pommipildur asetseb lennuki kere eesotsas.

Märkimist vajab veel autožiiri küsimus, mis eriti arendatud Inglismaal ja mis on tõeliseks konkurendiks seotavale õhupallile.

Maastik.

Et teha painduvaks lennುವေး manööverdumist, mis on tema peamadusi, on vaja juba rahuajal hulgaliselt ette valmistada maandumisvälju. Viimaste tähtsust kriipsutab teravalt alla prantsuse keskmise armeede grupi 1918. a. novembrikuu pealetung. Sama pealetung nõudis veel järgmiste tehniliste probleemide lahendamist: lennukid peavad suutma viibida mõni aeg õhus.

on vaja lühendada startimise ja maandumise pikkust, lennukite kaitseks on vaja kergeid varjendeid.

Lennuväe ohvitseride õppekavas peab olema maandumiskohtade valik ja organiseerimine.

Mis puutub side küsimusse, siis on lennuväes esmajärguliseks sidepidamisevahendiks raadio, avaldades olulist mõju õhusõja taktikale ja strateegiale.

Lennuväe juhtimine.

Peale ühe- ja kaheistmeliste masinate, kus lendur täidab esmajärgulisi funktsioone, on mitmekohalisel masinais meeskonna juhi, ohvitseri, ülesanne täita kõiki neid kohuseid, kus ta oma intellektuaalsete ja moraalsete võimetega võib kõige kasulikumalt kaasa aidata antud ülesande täitmiseks. Mis puutub suuremate (eskaader j. t.) üksuste juhtimisse, siis peab mõnede arvates juht asuma maa peal, kuna saksa major Heldersi j. t. arvates peab juht viibima õhus oma üksuse juures.

Hoolimata esimese lahenduse paremusist sidepidamise ja teadete üleandmise mõttes, tuleb pidada siiski teist lahendust oma moraalse mõju pärast meeskonnale otstarbekamaks.

Kokkuvõte.

See lühike ülevaade näitab lennuväe suurt tähtsust ja selle küsimuse keerukust. Ühed näevad lennuväes barbaarset vahendit, kuna teistele on lennuvägi kui uus ja võimas võitlusvahend. Hoolimata sellest, kas integraalsõda on võimalik või mitte, peab selleks siiski valmistama ette. Et saavutada võitu, selleks tuleb suuta vastu panna vastase lennuväe rünnakuile ja püüda saavutada ülekaalu õhus. J.

LEEDU.

„MÜSU ŽINYNAS“
Nr. 112 — juuli 1934. a.

Kindralstaabi kol.-lt. Karvelis — Jalaväe osa, omadused ja ülesanne lahingus. Kõik uued lahingueeskirjad hindavad ühtlaselt jalaväe osa: jalavägi on põhiväeliik. Ka leedu jalaväe rivimäärustiku kolm esimest paragrahvi määravad:

Peaväeliikide seas on jalavägi esimene; teised väed abistavad jalaväge, kuid millalgi ei suuda täielikult teda asendada, teostades lahingulisi ülesandeid (§ 1).

Ainult jalavägi võib purustada vaenlast liikumise ja tulega, suudab sõidada igal maastikul, igal ajal nii päeval kui öösi, igasugusel ilmastikul (§ 2).

Jalaväele esitatakse järgmised ülesanded: a) vallutada teatud territoorium oma vahenditega, või tankide, suurtükiväe, lennuväe jne. abil; b) hävitada või vangistada vaenlane, kes valdab teatud territooriumi, või sundida teda taganema, jälitada teda ning desorganiseerida; d) hoida oma käes vallutatud territoorium (§ 3).

Kõikjal pööratakse erilist tähelepanu jalaväe heale ettevalmistusele. Eriti armeedes, millised ei ole rikkad tehniliste vahendite ja teiste väeliikide, eriti suurtükiväe poolest.

Jalaväelasi tuleb täiendada maa paremast elemendist. Teenistust jalaväes tuleb lugeda kõige auväärsemaks.

Jalaväe põhiomadusist, millised on artiklis käsitletud õige põhjalikult, oleks märkida:

- Jalaväe organisatsioon on keerukas, tema kaader peab olema küllalt tugev ja hästi ettevalmistatud;
- Jalavägi vajab hästi organiseeritud tagalad, varustamist;
- Üksikvõitlejalt jalaväelasele nõutakse suurt iseseisvust, kiiret orienteerimise võimet, oma relva tundmist, füüsilist vastupidavust ja hingelist tasakaalu;
- Tulevaste jalaväelaste — noorsoo — ettevalmistusele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Sõjaväeline eelõppus peab seisma vajalikul kõrgusel.

Jalavägi täidab mitmesuguseid ülesandeid. Peaülesanded neist on teostatavad vaid jalaväelt: a) visa, tulega kokkukõlastatud edasitungiga kõrvaldada teelt kõik vastase tõkestused, läheneda vastasele silm-silma-vastu ning otsustava, täägi heitlusega lõplikult suruda maha vastase vastupanu ning hävitada tema elavjõud; b) vallutada, kindlustada ja vallata territoorium, lüües tagasi vastase kõik katsed territooriumi tagasi vallutamiseks.

Jalavägi peab teadma, et ta lahingus, olles toetatud teistelt väeliikidelt, peab teostama antud ülesanded oma jõududega, vaatamata kaotustele.

Kindralstaabi major Rapšys — Öölahing. Öölahing on sobivam nõrgemale poolele. Edu rajaneb ootamatusele. Ootamatust on kergem saavutada väiksema arvu, kuid selleks hästi ettevalmistatud võitlejatega. Leedu oludes on öölahing soodne; küla noorus on harjunud lapsepõlvest saadik pimedusega. See harjumus areneb eriti õitsetegevusega (hobuste karjatamine ööseti), külapidudega jne. Tuleb ainult osata kanda üle seda harjumust sõjalisele alale. Selles suhtes oleme ülekaalus läänepoolseist naabreist, kelle noorsugu on kasvanud üles pimestava elektri valguse juures.

Kindralstaabi major Dulksnys — Väljumine lahingust. Kõikumust valgustatakse näitega Maailmasõjast — 9. pr. armee korpuse taganemine 30.08.14. läänerringel. Sellele tõlkele (Üldtaktika näidetes) on autorilt lisatud märkusi:

1. Kogu suurtükiväge ei või jätta tulejärku vastasest lahtikiskuvate osade toetuseks. Osa suurtükiväge tuleb määrata järelväele. Suurtükivägi taandumisel järgestub sügavuti. Kontaktist loobuvate osade toetuseks jäetud suurtükivägi ja kuulipildujad tihti kannavad suuri kaotusi. Kuid need ohvrid võivad päästa terved kompanid ja pataljonid.
2. Lennuvägi orienteerib juhatus vastase kavatsustest. Pommide ja kuulipildujate tulega lennukid takistavad vastasele normaalset edasitungi.
3. Vahetu järelvägi organiseerub kriitilistel momentidel võimalikult lähemale tulejärele, et võimalikult tugevama tulega toetada lahtirebivaid osi.
4. Juhtide taandumise kord: Rügül taandub viimase pataljoniga, patil oma pataljoni viimase rühmaga jne. Nii toimitakse taktikalistel ja moraalsetel kaalutlustel.

Katteosadele tihti kästakse „panna vastu kuni korralduseni!“ Kes võib anda seda käsku paremini kui mitte rügül, kes viibib viimase pataljoni juures.

Moraalilt taandumine toob kaasa tavalisest meeleolu languse. Juht, kui hukkuva laeva kapten, hoolitseb temale alluvate elu eest.

Artikkel lõpeb näitliku skemaatilise käsuga pataljoni (kompaniile) lahingust väljumiseks.

Kolonel A c u s - A c u k a s kirjeldab järgmises kirjutises oma lahingumälestusi Maailmasõjast. Edasi refereeritakse „Tehnika i Voooruzhenie“ 1933. nr. 8-as esinevat A. Blagonravova kirjutist küsimusega: „Kas on täpne automaatsüsteem võimalik?“ Sellele järgneb artikkel, kus käsitletakse pr. kol. E. Pagazy mõtteid tema teosest „L'emploi du Canon de 75 comme canon d'accompagnement“ (Paris, Berger-Levrault, 1927).

Kindralstaabi kol.-lt. Gustaitis — Otsustav sõda. Mõõdunud aasta detsembris ilmus Itaalias kol. Viscontini sulest teos: „La guerra decisiva“ (Milano 1933). Autor kirjutab — otsustav sõda seisab pidevas tegevuses kogu sõja vältel. Võiduks on lootusi rohkem sellel riigil, kus noorsoo sõjaline ettevalmistus on tihedamalt seotud riigi teadliku politikaga.

Sõja puhkemisel ka hästi ettevalmistatud armee elab läbi esimestel päevadel raske kriisi. On raske oodata võitu sellelt armeelt, kes rahual ajal valmistus ette kaitse tegevusele, kuna sõjas maa politika nõuab armeelt pealetungi tegevust. Otsustav sõda peab baseeruma oma olemuselt pealetungi tegevusele, milline peab sündima peatumata, vaheaegadeta, kuni ei ole saavutatud võit ning alla kirjutatud maale kasulik rahu. Igasugused peatused ja viivitused võimaldavad vastasele ümberorganiseerimise ning vastupanule asumise. See võib täielikult segada sõjakäiku.

Bibliograafia osas refereeritakse teiste seas ka „Sõdurit“.

INGLISMAA.

„THE ARMY QUARTERLY“

Juuli 1934. a.

1. Toimetusest. Sõjapolitiline ülevaade mõõdunud veerandaastast. Midagi allakriipsutamiseväärset ei leidu. 2. Sõjakirjanduslik võistlustöö, milles kirjutise autor kapt. C. S. Haslam, kes sai oma töö eest esimese auhinna, käsitleb Inglismaa kui suure mereimpeeriumi (a great maritime empire) seisundit ning osa teiste maailma suurriikide hulgas. 3. Nivelle: Prantsuse ametliku Maailmasõja ajaloo V köite I osa (Les Armées françaises dans la grande guerre. Etat-Major de l'Armée. Service Historique. Paris. Imprimerie National. Tome V. Premier Volume). Raamatus käsitletakse sündmusi 1. nov. 1916. a. kuni 15. maini 1917. a. Raamatus olevat antud võrdlemisi palju ruumi mitmesuguste „projektide“ analüüsile ning hindamisele, millised aga tegelikult ei leidnud täitmist, kuna selle vastu jälle terve rida küllalt tähtsaid küsimusi ei olevat leidnud tarvilist valgustamist. Muidu aga andvat raamat tervikulise ülevaate nimetatud Maailmasõja perioodist, sisaldades 820 lk. teksti, hulk lisasid kahes köites, igaüks üle 1700 lk. ja kaks karbitäit kaarte. 4. Foch'i telg Marne'i lahingus 1914. a. Maroko diviisi operatsioonid (La Division du Maroc aux Marais de Saint-Gond, 5.—10. sept. 1914. a. konst. kol. Hurault de Ligny'lt, kindr.

Weygand'i eessõnaga. Paris, Charles Lavauzelle). Referendi arvates on prantslaste enda viga, et Maroko diviisi ei suutnud täita temale Joffre'ilt antud ülesannet. St.-Gond'i soo oli läbistatav ainult teatavates suundades. Purustanud sillad, ning hoides neid suurtükiväe tule all, takistades seega nende parandamist, oleks olnud võrdlemisi hõlbus kaitsta diviisi rinnet väheste jõududega, hoides diviisi pea jõud vasakul tiival valmis vasturünnakuteks, mitte aga jätta neid laialitõmmatult rindele heas lootuses, et õnnestub uuesti üle minna pealetungile. Maroko diviisi kaotas positsiooni, mis pidi olema kogu rinde pealetungi teljeks ja kui mitte sakslased ei oleks taandunud mõjutatud prantsuse viienda armee (Franchet d'Espérey) tegevusest, milline ületas Marne'i ja kiiluna tungis saksa esimese ja teise armee vahele, Marne'i lahing oleks teenitult lõppenud Foch'i armee purustamisega ühes kõikide sellest järgnevat ebameeldivate tagajärgedega. Nii arvab referent. Prantslaste enda arvates aga Maroko diviisi ebaedu olevat olnud tingitud „halvast ilmast ja meeste väsimusest...“ 5. Kindralmajor W. D. Bird, „Kes peab otsustama, kui doktorid ei ole nõus?“ Mõtisklusi sõjaajalooliste küsimuste üle. „Teie ei saa ilma karistamata hüljata printsipi...“ olevat öelnud Foch. Printsibiid põhjenevad mõõdunud sõdade ja lahingute uurimisel ja moodustavad endast nii öelda sõjapidamise grammatika või katekismuse, mille vastu eksimine tavaliselt karistatakse ebaeduga lahinguväljal. Kuid sõjaajalugu uurides leiame terve hulga juhtumeid, kus printsipiide hülgamine mitte ainult ei toonud endaga kaasa operatsioonide nurjumisi, vaid viis hiilgavale võidule. Seda väidet autor kinnitab rea näidetega Pompejuse, Marlborough, Friedrich Suure, Nelsoni, Napoleoni, Wellingtoni, lord Roberts'i ja Fochi elust. „Kui sõjakunst ei ole midagi muud kui kunst mitte riskeerida, vaid kõik täpselt reeglite järelle täita, siis kuulsus võiks langeda keskpäraste inimeste saagiks,“ olevat öelnud Napoleon. Ja tõesti, ajalugu näitab, et varem või hiljem sõjas või sõda ettevalmistades võib tekkida seisukord, kus edu saavutamiseks peab riskeerima. Sellisel juhtudel suurtel väejuhtidel oli oskust õieti hinnata olukorda, otsustada ja riskeerida. See pärast — arvab autor — printsibiid valmis reeglitenähtena ning vormidena ei saa asendada mõtlemist, vaid üksnes võivad olla sellele abiks ja teenäitajaks. Kui sõjaajalugu üldse tuleb uurida — autori arvates on see siiski tarvilik — siis mitte selleks, et teadusel olla kas Napoleon, Friedrich, Wellington või mõni teine tuntud väejuht, on ühel või teisel juhul talitanud nagu seda nõuavad sõjapidamise printsipiide katekismuse peatükid, vaid et iseseisvalt kujundada oma otsustamisvõimet ja arvamust. 6. Teisel pool mägesid. 25. aug. 1914. a. Landrecies all peetud öise lahingu vaatlusi. 7. Liddell-Hart. Vaadates ette ja tagasi. Selle ajakirja s. a. aprillikuu numbris ilmus artikkel kapt. E. H. Grant'ilt, milles autor manitseb ettevaatusele motoriseerimise ja mehhaniseerimise teostamisel, soovitades silmas pidada proportsionaalsuse põhimõtet motomehhaniseeritud jõudude arendamisel, ühtlasi väites, et motomehhaniseerimine on muuseas seotud suurte ja vähepaindivate vooridega. Kapten Liddell-Hart, kes on sõjakirjanduse läbi tuntud kui motomehhaniseerimise tuline pooldaja, vaidleb sellele

vastu. Ta arvab, et: 1 tonni transporteerimiseks hobustega 100 miili kaugusele on vaja 5 korda rohkem „kütteenäht“, kui siis kui vedu teostub mootorijõul; 1 tonn vedelkütteenäht võtab oma alla kõigest 48 ruumijalga, kuna 1 tonn pressitud heinu vajab 270 ruumijalga ja 1 tonn õlgi koguni 416 r.-jalga; loomatoiduks (forage) on vaja ruumilt 24 korda rohkem transportvahendeid kui vastava kvantumi vedela kütteenäht veoks, kusjuures — nagu näitavad sõjakogemused — hobusemoon on tavaliselt tonnaži poolest 4 korda suurem kui inimeste elutarbed. 1 tankibrigaad võrduvat lahingvõimeilt jalaväediviisile, kuid ta mahutab endas kõigest $\frac{1}{10}$ jalaväediviisi meestearvust ja $\frac{1}{12}$ temale vajalikust mootortranspordist säästes 5000 hobust ja 740 neilt veetavat sõidukit jalaväediviisis; sealjuures tarbekorral ta võib liikuda 100—150 miili hoopis ilma vooorit võttes kaasa ainult paarkümmend veoautot ühes kütteenähtega, mis lubab katta veel umbes samasuure vahemaa. Mis puutub proportsionaalsuse põhimõttesse motomehhaniseeritud üksuste vormeerimisel, siis ei võivat praegu ükski veel unistada mingisugusest kõiktanki armeest (all-tank Army), kuna tänapäev eksisteerub kõigest 6 tankipataljoni 136 jalaväepataljoni kõrval (Inglise sõjaväes). Praeguse jalaväediviisi suurtükivägi võiks tegelikult moodustada tuletõkke ainult ühe bataljoni rindel; proportsionaalsuse põhimõtet kinni pidades, tuleks seega suurtükiväge suurendada vähemalt 6-kordselt (div. 12 pat.). Kui selline suurtükiväe suurendamine ka teostuks, siis võiks see tuua ikkagi rohkem kahju, kui kasu, moodustades endast mingi hiigla, paindumatu massi, mis võtaks jafaväelt niigi juba kasina liikumisvõime. Lennukitel oleks selline mass igatahes heaks märgiks. Väljapääsuteeks on siin ainult massi, s. o. kogumi vähendamine ja liikumiskiiruse suurendamine ühes küllaldaselt tulejõuga. Ja see juhib meid paratamatult motomehhaniseerimise juurde. Nii arvab autor, kuigi ta samas ühtlasi avaldab kartust, et käesolevast inimpõlvest ei leidu tarviliselt määral ohvitseri, kes täiel määral oleksid võimelised juhtima motomehhaniseeritud väeüksusi. Paremaid väljavaateid selles mõttes annaks ehk ainult tulevased generatsioonid, kes on sündinud ja üleskasvanud juba täielikult mootori ajajärgus ja vaimus. Kuid ka niisugusel juhul peaks ikkagi rahuajal juba olema küllaldaselt määral motomehhaniseeritud väeüksusi — kaadri ettevalmistamiseks sõjaajaks. 8. I. Holland Rose. Napoleoni terviseline seisukord Waterloo lahingu ajal. Autor leiab, et selle lahingu ajal Napoleon oli füüsiliselt haige ja ka vaimselt kurnatud, mis muidugi ei jäänud mõjuta lahingu käigus. 9. Kol. ltn. C. R. Thackeray. Neli meest mäeharjal. Sündmusi 1858. a. sõjast Indias. 10. Kindr. ltn. N. Golovin. Millised jõud võib N. Venemaa koondada Kauge-Idasse. Analüüsinud Siberi ja Kauge-Ida raudteede läbilaskevõimeid, moodsa sõjaväe vajadusi, eluning lahingutarvetes ja arvestades ka 1904—05. Vene-Jaapani sõja kogemusi, autor leiab, et vene-lased võiksid koondada Kauge-Idasse ja Baikali piirkonda mitte üle 15 jalaväediviisi, tingimusel, et raudteede läbilaskevõime tõstetakse maksimumini. 11. Kol. ltn. G. R. Oakes. Eriaurad ja nende väljaandmise juhud: Ridu India armees väljaantavate medalite kohta. 12. B. Buckley. „Seda peab igatahes

meeles pidama...“ Mõtisklusi väljaõppe alal briti sõjaväe oludes. 13. Marnéi lahing 8. ja 9. sept. 1914. a. Mälestusi Hans Koeppenilt, kes olevat olnud kuulsaks saanud saksa kol. Hentschi saatjaks, kui see viimane Marnei lahingu ajal teostas oma saatuslikku ringreisu saksa armeede staapides. Kõikjal olevat valitsenud suurepärase meeleeolu ja kindel võidutahe. Ainult 2. armee juhatuses olnud asjad halvemad ning märgata teatavat meeleeolu langust, vastase edasiniikumise puhul lõhesse 1. ja 2. armeede vahel, seda enam, et olevat puudunud täpsemad andmed naabrite, eriti aga 1. armee tegevuse kohta. Autor, kes mõistnud juhtida autot ja tundnud hästi kohalikke teid, olevat pakkunud oma abi teadete muretsemiseks 1. armee kohta. Kuid seda ettepanekut polevat kol. Hentsch millegipärast vastu võtnud ning 2. armee edaspidise tegevuse kava otsustatud 9. sept. hommikul ära, ilma, et oleks öieti teatud, mis teeb ja mõtleb ette võtta 1. armee juhatus. Kui 2. armee, selle asemel, et asuda taandumisele, oleks jätkanud oma ülesande täitmist, vaatamata raskustele, siis ka 1. armee oleks suutnud läbi viia oma manöövri ja valmistanud prantslaste teise Sedani — arvab autor. Millisel määral kol. Hentsch siiski suutis mõjutada 1. ja 2. armeede juhatusete otsuseid, seda ei saa autor tõendada, kuna ta pole juures olnud, kui need otsused tehti. 14. Kindr.-polk. v. Einem. Nekroloog. 15. Saksa tankide rünnak 1918. a. Märkmeid lahingute kohta Villers-Bretonneaux (24. apr. 1918. a.), Reimsi (Fort Pompelle, 1. juun. 1918. a.) ja Matzi (9. juun. 1918. a.) juures. 16. Mesopotaamia operatsioon türklaste seisukohast vaadatud. Autor, kes võttis osa sellest operatsioonist bataljoniülemana kaebab, et sakslased kuus türgi paremat diviisi on kasutanud ära oma erihuvide sõdimiseks Ida rindel ja Rumeenias. Seega Mesopotaamias oli türklastel kasutada lahingvõimelt nõrgemad väeosad; pealegi tulnud peaaegu alati sõidida proportsioonis 1:7 ja isegi 1:10 — türklaste kahjuks. Siit ka türklaste ebaedu lahinguis. Saksa abi, samuti kui ka nende juhud, olevat toonud türklastele ainult kahju. 1921. a. sõjas kreeklastega olevat türklastel olnud edukad seepärast, et nad siin teotesid iseseisvalt, vabanedes oma Põhja-Saksa koolmeistrite (North-German schoolmasters) eestkostmise alt, kes neile olid toonud kaela ainult õnnetust ning kaotuse Maailmasõjas. Autor näitab ka inglastele kätte nende vead teotsemisel Mesopotaamias, millistest oli tähtsamaks nende liialt suur ettevaatlikkus isegi kartlikkus opererimisel türklaste nõrkade jõudude vastu.

Kk.

ROOTSI.

„NY MILITÄR TIDSKRIFT“

Nr. 17/18 — september 1933.

Kaitseministri vastutus. 2-sel aprillil käesoleval aastal iseloomustas välisminister Sandler nüüdset rahvusvahelist seisukorda muuseas järgmiselt: „Need, kes meil loodavad, et rahvusvaheline desarmeerimine vähendab meie kodumaa kaitsevahendite tarvidust, ärgu tehku endale illusioone. Kokkulepe, mis kohustaks Rootsimaad vähendama oma sõjaväge, on võimatu.“ 5-dal augustil avaldas välisminister veel pessimistlikumaid mõtteid ja ise-

loomustas rahvusvahelist seisukorda ütlusega: „Ainuke kindel nüüdisajal on kindlusetus.“

On loomulik oodata, et välisministri seisukohta nüüdis seisukorra tõsidusest jagaksid ka teised valitsuse liikmed. Kahjuks ei näi lugu olevat imelikul viisil niisugune kaitseministri suhtes. Valitsusel ei puudunud vastavad nõuanded, kes juhtisid tähelepanu seisukorrale. Nõnda oli kindralstaabi ülem esitanud juba 3-dal novembril 1933. aastal kava sõjaväe võitlusvõime suurendamiseks praegu maksvusel oleva väekorralduse raamides, kuid sellele esitusele ei antud mingit käiku. Kui kaitseministrilt päriti küsimuse kohta riigipäeval aru, siis tõi ta ette asjale mittekäigundmise põhjenduseks imelise väite, et kindralstaabi ülema kava saanud mitte õigel ajal. Kuid erakordsed olud nõuavad erakordseid abinõusid, ja ei ole sugugi kindel, et rahvusvaheliselt tähtsad sündmused juhtuvad ajal, mis on kohane Rootsi ametivõimudele. Šveitsi valitsus näiteks talitas ses suhtes hoopis teisiti ja suurendas varustuse krediiti 82 miljoni frangi võrra kui rahvusvaheline seisukord näis nõudvat rohkem tähelepanu riigikaitsele.

Edasi toob autor ette, milliseid vahendeid on sõjavõimud nõudnud riigikaitse tõhusamaks tegemiseks, — eeskätt Gotlandi kaitse kõvendamist, kohaliku õhukaitse suurendamist, meeskonna paremat ettevalmistamist, lennuväe täiendamist, kuna see on praegu eriti nõrk pommituslennukite poolest, ranna suurtükiväe kõvendamist jne. Sõjaväevõimud — kinnitab ajakiri — on oma kohut täitnud riigi eelarve ettevalmistamise suhtes. Nüüd on sõna kaitseministril ja valitsusel. Eriti on kaitseministri ülesandeks selgitada valitsusele, millisel määral sõjaväevõimude ettepanekud riigikaitse kõvendamise suhtes on põhjendatud. Kaitseministril tuleb pidada meeles, et ta ei ole eeskätt oma erakonna „komissariiks“ riigikaitse asjus, vaid kõigepealt riigikaitse eeskostjaks valitsuses. Nimelt tema on see, kes on kohustatud püüdma kõige oma huvi ja teadmistega sihikindlalt ja täie jõuga veenda oma kaasministreid selles, et sõjaväevõimude poolt esindatud nõuded riigikaitse tegevuse finantseerimiseks on täiesti põhjendatud. Ei jatku sellest kui kaitseminister avaldab vaid pidulikel juhtudel oma head tahet. Kaitseminister peab näitama ka tegudega, et ta tunneb oma vastutust.

Südametunnistuskahklused kaitseteenistuse suhtes. „Südametunnistushellade“ küsimus seisab Rootsis kogu aeg päevakorral ja seda küsimust käsitleb niihästi sõjaväe kui ka poliitiline ajakirjandus.

Nagu seletab Allmänna Försvarsföreningens ajakiri „Vårt Försvar“ nr. 2, 1934, anti 1920. a. seadus usuliselt südametunnistushellade kohta, mis võimaldas säärasele isikutele kõrvalejäämist sõjaväeteenistusest. Juba siis kahtlesid riigikaitse sõbrad, kas on õige loobuda põhimõttest, mille järgi kõik sõjateenistuseks kõlvulikum kodanikud on kohustatud osavõtma riigikaitse tööst. Kuid teiselt poolt leiti siiski, et selle seaduse läbi ei kannata Rootsi riigikaitse, sest et sääraseid inimesi, keda nende usk keelavast astuma sõjateenistusse, leidub Rootsis kaunis vähe, aastas keskmiselt 400—500 inimest. Oli pealegi otstarbekohane vabaneda sellistest „usukannatajatest“, kes äratasid oma protsessidega asjata liiga suurt tähelepanu. Teatud haritlaste rühma mõjul laiendati 1920.

aasta seadust ses mõttes, et erandmäärused pandi maksma ka nõndanimet. „eetiliste südametunnistushellade“ kohta. See määrus tekitas rahutust riigikaitse sõprade vahel. Oma „eetilise südametunnistushelluse“ toetudes võib ju nõuda sõjaväeteenistusest vabastamist igatüki. Et sellised kartused ei olnud põhjendamatad, selgus peagi. Riigikaitse vaenuline ja pseudopatsifistlik agitatsioon on pääsenud Rootsis tugevasti liikuma. Asjaolu, et võivad töötada ühingu liikmed, mis kohustavad oma liikmeid osavõtma riigikaitsest, tunnistab, et olukord on täiesti loomuvastane. Käesolevas küsimuses kirjutab K. E. Beskov „Ny Militär Tidskriftis“, et „südametunnistushellust“ kasutatakse ilma ühegi kahtluseta juba õige laias ulatuses kurjasti ja et seaduse muutmise, mis kõrvaldab „eetilised südametunnistushellad“, on tingimata vajalik. Kuna aga teadmata on, millal see sünnib, tuleb püüda kanda juba nüüd hoolt, et eespool tähendatud põhimõtet ei saadaks tarvitada kurjasti liiga suures ulatuses. Artikli autor toob ette terve rea vahendeid selle halbuse vastu võitlemiseks ja avaldab muuseas küsimuste nimekirja, mis tuleksid esitada sõjaväe teenistusse astujaile ja mille peale vastamine sünnib neid ilmutama oma tõsise ilmavaate ja arusaamise kohustusest isamaa kaitsmise vastu.

Ettepanek tulekava vormi asjus. Gerhart Qvennerstedt seletab, et määrustiku järele tuleb vastase positsiooni ründamiseks valmistada ühtlane tulekava jalaväe kui ka suurtükiväe tulele. 1932. kuni 1934. a. valmistatud tulekadavad vastavaid nõudeid ainult teataval määral ja jätavad terve rea küsimusi valgustamata, millise puuduse parandamiseks autor esitab oma tulekava vormi.

Käskkonna üldised kohustused varustusteenistuse suhtes ja varustusasjanduse õpetamine jalaväerügemendis. Ake of Winklerfelt leiab, et varustustöö, millel on niihästi rahuajal kui sõjas väeosa käskkonna kohta suur tähendus, ei ole kaugeltki tarvilisel määral selge asjaosalistele. Põhjusi selleks võib olla palju, kuid tähtsamaks põhjuseks on kahtlemata puudulik väljaõpe. Niihästi sõjakoolis kui ka allõhvitseride koolis õpetatakse küll ainet „sõjaväeline valitsus“, aga kuna sellega hiljem tehakse praktikas õige vähe tegemist, siis unustatakse varsti peaaegu kõik, mis on ses asjas õpitud.

On väga tähtis, et iga käskkondlane tunneks mitte ainult oma enda, vaid ka teiste käskkondade kohustusi varustusteenistuse suhtes. Asja lähemalt valgustuseks on autor valinud jalaväerügemendi ja näitab siis lähemalt, missugused kohustused on siin varustuse alal olemas, ühelt poolt rahuajal ja teiselt poolt sõjaajal. Ühtlasi nõuab ta, et korraldataks kavakindel käskkonna väljaõpe varustuse alal, milleks ta esitab omalt poolt loengute kava. Väeosade juures tuleks korraldada järjekindlalt võimalikult igaaastased loengud peamiselt rügemendi intendandi poolt ja tema juhatusel, milles õpetatakse õhvitserisid ja allohvitserisid korralikule majapidamisele. Õige tähtis on ka, et reservpersonaal saaks ühenduses sõjaväeliste harjutustega vastava õpetuse varustuse alal, eeskätt kooskõlas mobiliseerimise kavadega.

Prantsuse 1917. aasta kevadpealengu kulisid taga. Hj. Öhrstedt avaldab väljavõtte Rolf Bathe raamatust „Frank-

reichs schwerste Stunde“, millest näha, et tähendatud pealetungi eel oli käimas tugev võitlus ühelt poolt sõjaminister Painlevé ja kindral Petain'i ning teiselt poolt ülemjuhataja kindral Nivelles'i vahel. Kuna viimane oli kindlasti seisukohal, et pealetung peab õnnestuma ja viima prantslased suurele võidule, kahtles Petain selles kõvasti ja soovitas ära oodata Ameerika abi vägesid. Kuigi sõjaminister ühines Petaini vaadetega, õnnestus Nivelles'il siiski oma tahtmist läbi suruda, ning 16-dal aprillil algas rünnak, mille äpardumine selgus peagi. Sellele sündmussele järgnes varsti kindral Nivelles'i lahkumine oma kohalt ja Petaini asemele astumine.

Moodne viievõistlus. Erik Drakenberg kõneleb Rootsi sõjaväelise spordiühingu 25-da aasta juubeli puhul, et püüid arendada sõjaväelist sporti riigikaitse huvides on annud häid tulemusi.

Juubeli pidustustele augustikuu lõpul osavõtma olid kutsutud peale muu ka paljude maade moodsa viievõistluse mehed. Kahjuks jäid paljud, kes lubanud tulla, ilmumata, nii et maavõistlus sündis lõplikult ainult Soome, Saksa, Ungari ja Rootsi meeskondade vahel, kus rootslased said esimese, sakslased teise, ungarlased kolmanda ja soomlased neljanda koha. Tulemus annab rootslastele lootusi pääseda võidule ka Berliinis 1936. aastal. Võistlus tuleb seal tingimata väga terav, kuid rootslaste lootused ei ole halvad, kui nad jätkavad tööd senises vaimus. Moodne viievõistlus nõuab vahest enam, kui ükski teine spordiharu kindlat võidutahet ja häid närve. Tuleb ju siin koondada viie päeva kestes kogu oma tahtejõud, ilma et võistluse pinevus nõrgendaks närve. Rootslaste senised head tulemused põhjenevad asjaolule, et paljud noored rootsi ohvitserid omavad vajalised kehalised eeldused ja küllalt väsimatut tööjõudu. Teatavasti seisab sport Rootsi kaitseväes üldiselt võrdlemisi kõrgel järjel. Viievõistlus ei ole ju iseandast mingi otstarb, vaid ta annab tunnistust mitmekülgsest sportlikust osavusest ohvitseride keskel. Alus sellele osavõtule pannakse sõjakoolis, teda arendatakse vahetpidamatult väeteenistuses olles ja edendatakse komandeerimiste kaudu väljaõppe asutustesse Stokholmis, ning katsetatakse igat laadi võistlustel rügementides ja sõjaväelistes spordiringkondades.

Sageli küsitakse, milline tähendus on viievõistlusel, niihästi rahvuslikul kui ka rahvusvahelisel, Rootsi riigikaitsele? Võistluseks vajaline osavus leiab ju muidugi sõjaväeliselt rakendamist, eriti ratsastamises ja jooksmises, aga treenimise läbi saadud spetsialiseerumine, mida nõutakse võistlusest tagajärjekalt osavõtuks ei näi andvat sõjaväeliselt midagi erilist. Kuid tuleb pidada silmas, et sõjaväeliselt ei ole sugugi nii tähtis see osavus, mille omandab viievõistleja harjutuste läbi, vaid v a i m, mille ta omandab. Kes tahab pääseda viievõistluses edasi, peab aastate jooksul kannatlikult töötama enda kallal, püüdes parandada oma nõrkusi niihästi kehalisi kui vaimlisi, katsudes eeskätt saada võitu oma loomuliku mugavusetundest. Endadistsipliin ja vastupidavus, mille annab treeningu töö, samuti koondusvõime, mida nõuab võistlus, kuuluvad ilma ühegi kahtluseta sõjamehe parimate omaduste hulka.

UNGARI.

„MAGYAR KATONAI SZEMLE“

Nr. 8 — 1934.

Kapten Kornél Gyertyánfy: „Tulevikusõja üllatuste vahendeid.“ — Autor käsitleb teemat tulevikusõja seisukohast, läinud suure sõja kogemuste najal. Vaenulised riigid võivad üksteisele valmistada ootamatusi peamiselt sõjatehnika kiire arenemise tõttu. Suureks abiks sõjateadusele kahtlemata on ka teadusi teeniv tsiviilühiskond. Suurema sõja puhul tulevikus riik on sunnitud sõjavarustuste vabrikuid eraisikute kätest võtma üle enda kätte. Igas riigis töötavad õpetlased riigi ülesandel ja toetusel leiutiste kallal, mis hoitakse saladuses, et nendega sõja puhul vaenlast ootamatult üllatada. Õhujõud ei võitle seevõrra enam frondil, kui teotsevad just tagamaal, vaenlase territooriumil. Kuid lennuga on autori arvates võimeline siiski üksnes teatud ajal ja kohas. Pikem sõda õpetab sel alal kogemusi. Võita võib lõpuks küll see pool, kel õhus ülevõim, kuid ainult ajutiselt. Suuremaid üllatusi aga võivad vaenuliste riikide õhujõud üksteisele tekitada koguni ja peamiselt just mobilisatsiooni eel ning sellest võib oleneda mobilisatsiooni kordaminek või äpardumine. Vastase riigi tagamaal, moonaladudes ja relvatehases tekitatud õhupommituse kahju ning sellele järgnev moraalne meeleolu langus on kahtlemata masendav. Keemia ala pakub tulevikusõjas kindlasti suuremaid üllatusi kui möödunud suures sõjas. Gaasisõjast on tulevikus riigikodanik huvitatud mitte üksnes frondil, vaid koguni veel enam oma kodus. Ka gaasisõda omab eeldusi kujuneda tagamaasõjaks. Samuti võib saada ohtlikuks relvaks bakterioloogia. Püütakse infitseerida vaenulisi sõjaväge frondil kui ka fronditagust ala. Viimase ülesande sooritab muidugi lennuk. Kuid taudipisilaste külvamisel kui vahendil autori arvates on edu siiski vähe, see annab visalt tulemusi ning võib ka oma riigile saada hädaohtlikuks. Elekter, kui sõjatehniline vahend on kaugema tuleviku küsimus. Nagu söeajajärk möödus ühes maailmasõjaga ja nagu bensiinajajärgus elame praegu, nõnda arvatavasti algab elektriajajärk ühes tulevase sõjaga ning areneb välja järgnevate sõdade kestel. Algab vastaste jõudude intensiivne tasakaalustamine või ületrumpamine. Väikesi sõdu on tulevikus vaevalt ja suured tekiavad õige pikkade vaheaegade järele. Elektriajajärk tulevikusõja seisukohast on tänapäevasele inimesele veel ebaselgelt kujuteldav, kuid ei ole kahtlust, et see toob suuri üllatusi. Riik, kes teist sel alal suudab ennendada, osutub võitjaks pooleks. Kuid lahinguvahendid ainult elektrijõul, ilma inimkäte abita on väärtusetud. Elektriabil juhitavad relvad maal, merel ja õhus ei suuda täita neid ülesandeid, mis neile ihatakse panna. Sellepärast peavad riigid ka tulevikus suuri sõjavägesid. Tulevikusõja eesmärk on: hävitada mitte üksnes vastase sõjaväelisi jõude, vaid halvata ka kogu riigielu, teadusi, tehnikat ning kodanikkonna heaolu. Sõjaõnn lõpuks kaldub selle riigi poole, kes oma sõjapidamishahendeid suudab kasutada rabavamalt ning üllatusrohkemalt. — Kolonelleitnant Béla Bábolnay: „Trupiratsaväe kasutamisest.“ — Väeõpet ja sõjatehnikat käsitlev artikkel Ungaris nii tähtsa väeligi, ratsaväe kohta. — Kolonel Miklós Major: „Lahing Kaluzi all 1917. a. juulis.“ — Taktikat ja strateegilist olukorda käsitlev pikem kirjutus. Nüüd juba aja-

loolisest seisukohast vaadeldav Stanislavi ja Kaluzsi lahing on toodud eeskujuks, kuidas tulevikus peaks välditama strateegilisi ja ebakohaste korralduste läbi tekkinud vigu. — Kolonelleitnant vitéz Lajos Szakonyi: „Keiserlik-kuningliku 8. ungari husarirügemendi viimane relvatoõ.“ — Ülevaade Maailmasõja lõpul Lõuna-Tirolis jalarivis toimunud husarite vasturünnakust. Kirjutises näidatakse, kuidas sõja lõpu eel keskriikide vägedes algava laostumise- ning revolutsioonide tõttu demoraliseeritud õhkkonna kiuste üks Ungari husarirügement suutis säilitada distsipliini ja kindla korra. — Major László Kéler: „Ajakohased jalaväe raskrelvad ja nende tule juhtimine.“ — Teoreetiline ülevaade relvatehnikast ja moodsate relvade otstarbekohasem käsitamine. Autor loetleb ja näitab ühtlasi missugused relvad on moodsa jalaväe lahingtegevuses hädavajalised ja milliseil juhtudel ning kuidas neid tuleks tarvitada. Üksikasjalise vaatluse alla on võetud kergkuulipilduja, jalaväe müüser, miinipilduja, tankitõrjekahur ja raskkuulipilduja. Kirjutis on varustatud mitme vajalise tabeliga ja relvade omaduste ja tegevusvõime kohta. — Major vitéz Ferenc Szentnémedy: „Prantsusmaa õhujõud.“ — Ajalooline ja tänapäeva seisundit käsitlev süstemaatiline ülevaade prantsuse õhuasjandusest. Kirjutises antakse üldine hinnang prantsuse lennuväe kohta ning tutvustatakse õhumajanduslike aladega Prantsusmaal. Autor näitab tabelite varal, kuidas Prantsusmaa õhuasjandus pärast pikka rasket kriisi aega, mis järgnes Maailmasõjale, on tõusnud jälle kindlale järjele, tänu nelja mehe energiale, kes innuga on andunud oma kodumaa õhuasjanduse arendamisele: need on Dafadier, õhuminister Cot ja kindral Denain ning kolonel Jauneand. Kokkuvõttes autor väidab, et Prantsusmaa õhulaevastik on oma masinate koostise ja organiseerimise juures juba säärane suur relvastatud jõud, mis valitseb kogu Kesk- ja Lääne-Euroopat ning sunnib oma naabreid, Itaaliat ja Inglismaad pinevale relvavõistlusele samal alal. — Inserter István Gyulay: „Lennutehnika ning uurimuste uusimaid tagajärgi.“ — Pikema artikli neljas järgnenud osa, milles käsitletakse peamiselt pisikalibriilist lennukisuurtükki, ning selle sobimust lennukiga. Mainitakse prantsuse, itaalia ja inglise sedalaadi relva ja antakse kirjeldus prantsuse lennukisuurtükist. Artikkel annab lühida ülevaate ka muist, peamiselt Ameerikas tehtud uuendusist lennukirelvade alal. — Leitnant Rezső Jakobos: „Mootori, propelleri ja kandeseadise koostise lendumisel.“ — Pikem eriteaduslik artikkel ühes matemaatiliste valemitega. — Major vitéz Antál Elekes: „Tankide lähirünnak kergpatareidele.“ — Enamjalot välismaade sõjaväeliste eriteadlaste kirjutisist ammutatud näidete varal autor katsub selgitada peamiselt seda, kuidas ja milliste tagajärgedega võib kergkahuripatareist paraliüüsid tankide lähirünnakut. Näidatakse vahendeid, kuidas patareid tulistusvõimet saab suurendada olemasoleva laskematerjali varal. Nende näpunäidete põhjal on patareid ülemal võimalik tulistamist reguleerida ja kõiki võimalusi väärtuslikult ära kasutada. — Kapt. József Mustos: „Vaatluste ümberhindamine.“ — Tulejuhtimise vaatluste täpsustamiseks tarvitataivate meetodite rõhutamine ja selgitamine tabelite ning valemite varal. — Kapten Dr. Emil Gurszki: „Pädevuskatted sideväeosades.“ — Artikli autor tahab siin näidete ja tabelite abil väita, millise eelhariduse ning missuguse ametiga noormeeste seast tuleks värvata sõdureid sidekompanitesse. Edasi on

artikli eesmärk uurida ja esildada neid eksamineerimise ja katsete viise, mis läbi on võimalik määrata kindlaks pädevust, mida eriti nõutakse just telegrafistidelt. See katsete viis põhineb siin psühhotehnikal, mis oluliselt ei ole muud, kui psüühiliste vahendite kasutamine praktiliste eesmärkide saavutamiseks. Psühhotehnika ideaalne eesmärk on, et iga isik olgu paigutatud oma erialale vastavalt tema vaimuomadustele. See süsteem on tänapäev juba läbi viidudki peaaegu igas moodsas sõjaväes. U.S.A. on sel alal saavutanud häid tagajärgi juba möödunud Maailmasõjas. Artikkel käsitleb muidugi peamiselt Ungari olustikus ja sealse seltskonna seisukohast kujuteldavaid katsetuste tulemusi. — Ülemleitnant Barnabos Gerö: „Sõjakeemiline meteoroloogia.“ — Artikli käsitletakse lühidalt asjaolusid, meteoroloogilisi nähteid, millised soodustavad, või takistavad lahingu puhul tarvitatavat kunstlikku suitsukatet, või millest on olnud gaasirünnaku kordaminek või äpardumine. — Sõjaväe allkomissar Egon Kémery: „Prantsusmaa majanduslik-administratiivne teenistus rahuajal.“ — Sõjamajandust käsitlev artikkel. Kuna Maailmasõjas tuli ilmsiks puudusi sõjaväelise moonamuretemise alal rindel ning entendantuurides, siis autor soovib tutvuda välisriikide rahuagsete sõjamajanduslike oludega, kusjuures ta esitab ülevaate Prantsusmaa sõjaväelise majandusliku korraldusist ning valitsemisest. — Major István Molnár: „Rakendatava veolki tähtsusest meie majanduselus.“ — Autor püüab näidata, kui suur tähtsus eriti Ungaris on hobustega veetaval moonavankril, kui odaval ning lihtsal veovahendil, vaatamata jõumasinade kiirele arenemisele ning enam ja enam tarvitusele võtmisele. Kirjutises tuuakse ülevaade peamiselt Rootsi- ja Saksamaal tehtud katsetusist. — I. järgu ülem-staabiarst Dr. Rich. Frank: „Välja-sanitaarteenistuse ajakohane suund.“ — Sõjaväelist tervishoidu ja selle korraldamist käsitlev artikkel. Tulevikusõda oma moodsate hävitusvahenditega paneb ka sõjaväe sanitaarosakonna õlgadele rasked kohustused. Üks tähtsamaid vasturelvi moodsas sõjas on sõduri kehalise vigastuse kiire kõrvaldamine, isegi võimalik hoidmine selle eest. Moodsa tervishoiu rakendamine sõjateenistusse kuulub nõnda kogu riigi arstikonna kohustuste hulka, kuna tulevikusõda vajab suurt arstide väge. On vajaline iga arsti tutvustamine moodsa sanitaartehnikaga, seega moodustub suur arstide reserv tulevase sõja puhuks. — Dr. Gábor Incze: „Katkeid väljajutlusist 1916. a.“ — Ülevaade ühe ajaloolise ungari sõjajutluste raamatu kohta Ferenc Rákóczi' ajast. — Honvedite (Ungari maakaitse) ülem-loomaarst Dr. vitéz Ede Nikolényi: „Veterinaarteenistuse moodsas sõjapidamises.“ Veterinaar-sõjamajanduslik artikkel. — Sõjaväe loomaarst Dr. Imre Székely: „Trakehnen, Ida-Preisi riiklik täkujaam.“ — Artikkel tõu-ratsahobuste arendamise häist tulemusist Preisimaal. — Kolonelleitnant vitéz Somogyi: „Käesoleva aasta sõjaväelise spordiala hindamine.“ — Kriitilis-ülevaatlik kirjutis Ungari honvedite kehakultuuri suursündmuste kohta 24. juul. — 1. aug. s. a. — Kolonelleitnant Gyula Móczár: „Rütm, takt ja tempo.“ — Spordifilosoofiline artikkel. — Sõjaväelisi teateid välismailt. — Sõnumeid ja ülevaateid sõjatehniliste uuenduste alalt. — Kirjandusl. ringvaade. — Toimetuste teateid.

Kaitseväe elu.

Major Gustav Utuste 50-aastane.

25. juulil s. a. sai 50 aastat vanaks inseneriväe inspektuuris käskudetäitja ohvitserina teeniv major Gustav Utuste.

Major G. Utuste.

Juubilar sündis 25. juulil 1884. a. Võrumaal karjamõisa rentniku pojana. Ekstermina sooritas katsed Peterburis kadetikorpusse juures ja õppis mäeinstituudis. 1905.—1907. a. teenis ajateenijana vene inseneriväes. 1915. a. aprillis astus vabatahtlikult sõjaväkke ja määrati teenistusse inseneriväkke. 1. 10. 15. ülendati lipnikuks pärast inseneriväe lipnikkude kooli lõpetamist. Inseneriväe ohvitserina viibis lääne- ja looderindel positsiooni kindlustustöödel. 1917. a. võttis agaralt osa eesti sõjaväelaste organiseerimisest ja rahvusväeosade loomisest. Oli märtsis asutatud „Viiburi Eesti Sõjaväelaste Seltsi“ juhatuse liikmeks ja valiti I eesti sõjaväelaste kongressi poolt „Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee“ liikmeks. Vene sõjaväest lahkus 30. oktoobril 1917. a., mis ajast end täiesti pühendas tööle Ülemkomitees.

Eesti kaitseväkke astus juubilar 18. nov. 1918. a. Võttis lahingutest osa Tallinna kaitsepataljoni koosseisus jaanuarist kuni märtsini 1919. a. Samal aastal 9. mail määrati ta teenistusse inseneriväe valitssusse. 1. oktoobril 1920. a. viidi ta inseneriväe inspektori juurde käskudetäitjaks ohvitseriks, kus teenib käesoleva ajani.

Juubilari tööst ja tegevusest tuleb veel alla kriipsutada tema tegevust poliitilisel alal (aktiivne osavõtt 1905. a. revolutsioonilisest liikumisest, samuti tegevus Maailmasõja ajal Eesti iseseisvuse idee õhutamiseks) ja kaastööd paljudes seltsides ja muus rahvusliikudes organisatsioonides ja üritustes, näiteks: alates 1923. a. ÜENÜ keskjuhatusse liige, rahvusliku usundi arendamise agaram tegelane j. m. Peale selle on juubilar aastate kestel kaastööd teinud ajakirjandusele ja on ka „Sõduri“ kaastööliseks algpäevist peale.

Teadaanne.

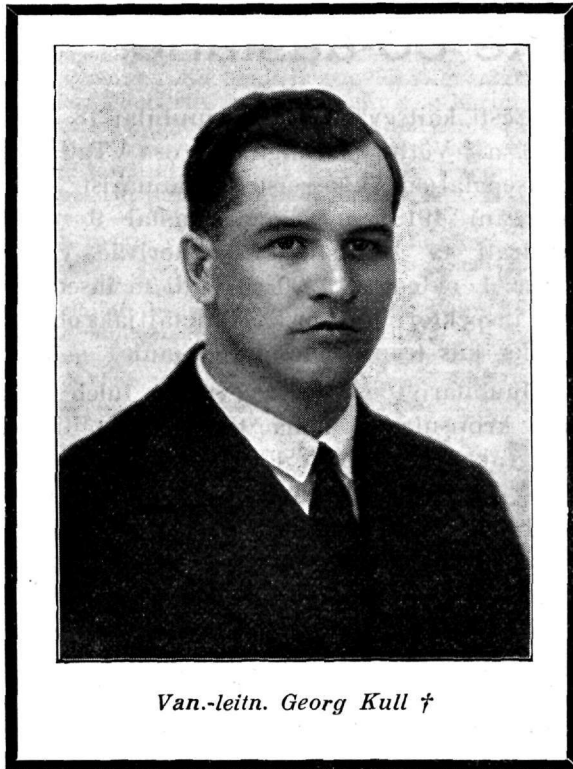
Mereväe reserv-ohvitseride sektiiooni juhatus teatab, et:

1. iga kuu esimesel neljapäeval kell 1930 peetakse järjekorraline referaat;
2. kooskäimise päevadeks on endiselt iga neljapäev kella 1900—2300;
3. juhatus palub k. a. liikmemaksu tingimata äraõiendada oktoobrikuul.

Õiendus.

„Sõduri“ nr. 37/38 lhk. 990 alt 13. rida on trükitud: „3. suurtükiväegrupp — 0 punkti,“ peab aga olema „3. suurtükiväegrupp ei võtnud võistlusest osa ning ei saavutanud ühtegi punkti.“

Ins. meh. van.-leitnant Georg Kull †

Van.-leitn. Georg Kull †

23. sept. s. a. lahkus ootamatult meie keskelt südamerikke tagajärjel Merelaevastiku divisjoni ins. meh. van.-leitnant Georg Kull.

G. Kull sündis 5. nov. 1901. a. Peterburis, õppis Peterburi ja Tallinna reaalkoolides. Okupatsiooni ajal tuli ta jala üle Pihkva oma kodukohta Viljandi, ja elas lühikest aega Loodis. Sügisel 1920. a. astus ta Mereväe Kadettide Kooli mehaanika jaoskonda, õppides erialal Tallinna Tehnikumis, mereinsener-mehaanika osakonnas, millise lõpetas Mereinseneride Seltsi auhinna 23. sept. 1923. a. Samal ajal ülendati ta esimesse auastmesse ja määrati teenima mereväkke. Vanemleitnant 24. veebruarist 1932. a.

Vabadussõjast võttis van.-leitn. G. Kull osa 1919. a. Viljandi kooliõpilaste pataljoni ja omab Vabadussõja mälestusmärgi. 1923. a. peale teenis ta Merelaevastiku divisjonis. Oli alaline lektor ja õpetaja Mereväe õppekompanis.

V.-ltn. Kull oli tagasihoidlik ohvitser ja armastatud ning lugupeetud sõber kaitsevällaste peres.

Teda saatma viimsele teekonnale 26. sept. s. a. oli kogunud väga suur kaasteenijate pere, koolivennad, sõbrad ja sugulased. Maa mulda sängitati ta Rahumäele oma venna kõrvale.

Leinama jäi noor abikaasa, kahe väikese pojaga, ja ema ning isa, kes sängitasid mulda oma viimase lapse, kes oli ilusamas elueas ja tubli töömees.

Olgu sulle kerge kodumaa muld!

—el.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRJAD KAITSEVÄGEDELE

Nr. 45.

26. septembril 1934. a.

Ülendan Soome meresõjakooli õppekursuse lõpetanud kadetid Leopold Looduse ja Arnold Naela nooremleitnantideks kaadriohvitseri õigustega, arvates 15. septembrist s. a., vanusega samast kuupäevast.

Alus: O.T.S. §§ 25 ja 29.

Nr. 46.

26. septembril 1934. a.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest vanaduse tõttu kolonel Karl Tallo kaitseväge

staabi juure kuuluvast juhtide reservist, arvates 1. oktoobrist s. a.

Alus: O.T.S. § 188 p. 1 ja § 191.

Nr. 47.

27. septembril 1934. a.

Määrän teenistuse huvides piirivalve Peipsi jaoskonna ülema major Oskar Särevi kaitseliidu Saaremaa maleva pealikuks, arvates 1. oktoobrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Nr. 48.

27. septembril 1934. a.

Määrän teenistuse huvides kaitseväge staabi I osakonna ülema kolonelleitnant Herbert Freibergi kaitseväge esindajaks Poolamaale, arvates 1. oktoobrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

K. Päts,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,
Kindralleitnant,
Kaitseväge Ülemjuhataja.

P. Lill,
Kindralmajor,
Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD.

Nr. 222.

Tallinnas, 2. oktoobril 1934. a.

(Kaitsevägede staap.)

Viin üle teenistuse huvides leitnant Otto Petersoni Kalevi üksikust jalaväepataljonist — kaitseväge ühendatud õppeasutistesse, arvates 5. oktoobrist s. a.

Alus: OTS § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 1416.

Nr. 223.

Tallinnas, 2. oktoobril 1934. a.

(Kaitsevägede staap.)

Kustutada kv. ametnikkude nimekirjast surma puhul sõjaaegne kaitseväge ametnik Julius Trumm tagavaraväest, arvates 10. juulist s. a.

Alus: Kvt. seadus § 192 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 1531.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Sport kaitseväes.

Sport 3. diviisis.

4. ja 5. septembril s. a. korraldati 3. diviisi spordikomisjoni poolt Tallinnas järjekorralised diviisi suvised spordivõistlused. Võistlustel oli esindatud kõik diviisi väeosad, kokku 202 osavõtjaga. Võistlused algasid 4. septembril kell 0900 20 km rakmes jalgrattasõiduga Raudalu maanteel, lähtega Järvel. Samal päeval kell 1400 toimus võistluste ametlik avamine Kadriorus E.S.K. staadionil.

Esimene võistluspäev algas rekordide purustamisega. Purustati senine diviisi rekord 20 km rakmes jalgrattasõidus, odaviskes, teivashüppes, 1500 m jooksus ja 5×1000 m teatejooksus. Huvitavam ala esimesel võistluspäeval oli 5×1000 m teatejooks, kus pinevas võistluses tuli esimesele kohale Auto-tanki rüg. meeskond. Väeosadest pääseb esimesel päeval juhtima Auto-tankide rügement, järgnevad 10. ja Sidepataljonid.

Teine võistluspäev algas kell 0900 Pirital E.S.S. „Kalevi“ ujulas 100 ja 400 m vabaujumisega. Ujumisvõistlustel osutus ülekaalukaks Sidepataljon, kes omandas peaaegu kõik kohad mõlemal alal ja pääses seega väeosadest juhtimisele. Kell 1400 jätkusid võistlused E.S.K. staadionil. Teisel võistluspäeval püstitati veel kaks uut diviisi rekordi, nimelt kõrgushüppes ja kettaheites; kõrgushüppes saavutatud Sidepat. rms Kuuse tagajärg 183,5 sm on ühtlasi uueks kaitseväge rekordiks. Paremateks diviisi sportlasteks kahe päeva jooksul osutusid ltn. Kurvits 10. üks. jal.-pat., n.a. Kadak ja rms Sams Auto-tankide rügementist, ning rms Öunap Sakala pataljonist. Kahel päeval peetud võistlused andsid järgmised tagajärjed:

100 m jooks.

1. N. a. o. Kadak, Hilmar — Auto-tanki rüg. — aeg 11,9. 2. V. a. o. Grepp, Oskar — Sidepataljon — aeg 12,1. 3. Ream. Kulmann, Edgar — Auto-tanki rüg. — aeg 12,1. 4. V. a. o. Gustavson, Al-der — Auto-tanki rüg. 5. Noor Muido, Leonid — Sidepataljon.

400 m jooks.

1. N. a. o. Kadak, Hilmar — Auto-tanki rüg. — aeg 53,0. 2. V. a. o. Grepp, Oskar — Sidepat. — aeg 53,8. 3. Veltv. Kesküll, Reinhold — Pioneripat. — aeg 55,6. 4. V. a. o. Gustavson, Al-der — Auto-tanki rüg. 5. N. a. o. Ohensee, Julius — Sidepataljon.

1500 m jooks.

1. Ream. Sams, Roman — Auto-tanki rüg. — aeg 4:20,8. (Uus div. rek.). 2. N. a. o. Järve, August — Sidepat. — aeg 4:21,0. 3. Noor Petrovõch, Vlad. — 10. üks. jal.-pat. — aeg 4:26,0. 4. N. a. o. Kaskema, Osvald — Auto-tanki rüg. 5. Kapr. Johani, Feliks — Sidepat. 6. Noor Kotsermin, Nikolai — Auto-tanki rügement.

5000 m jooks.

1. Ream. Sams, Roman — Auto-tanki rüg. — aeg 16:39,3. 2. N. a. o. Kaskema, Osvald — Auto-tanki rüg. — aeg 16:52,5. 3. N. a. o. Järve, August — Sidepat. — aeg 17:33,4. 4. Noor Rägastik, Arthur — 10. üks. jal.-pat. 5. Kapr. Kaup, Theodor — Pioneripat. 6. Ream. Saart, Johannes — T. garn. komando.

110 m tõkkejooks.

1. Noor Mutso, Ado — Sidepat. — aeg 18,7. 2. Noor Muido, Leonid — Sidepat. — aeg 19,3. 3. N. a. o. Kadak, Hilmar — Auto-tanki rüg. — aeg 20,0. 4. Noor Allikas, Leonid — 5. srt. gr. 5. Noor Touart, Voldemar — Kalevi ü. j.-pat. 6. N. a. o. Siinor, Sergei — 10. üks. jal.-pat.

5 × 1000 m teatejooks.

1. Auto-tanki rügemendi meeskond — aeg 14:15,4 (Uus div. rek.); koosseis: ream. Kulmann, Edgar, n. a. o. Kaskema, Osvald, ream. Sams, Roman, rms Mölder, Julius, noor Kotsermin, Nikolai. 2. Sidepataljon. 3. Tall. garn. vahipataljon. 4. Sakala üks. jal.-pat. 5. 10. üks. jalaväepataljon.

Kaugushüpe.

1. Ltn. Kurvits, Otto — 10. üks. jal.-pat. — tag. 6,46. 2. Rms Reinbach, Harry — Sakala üks. j.-pat. — tag. 6,09. 3. Rms Mölder, Julius — Auto-tanki rüg. — tag. 6,00. 4. Rms Öunap, Hildeberg — Sakala üks. jal.-pat. — tag. 5,95. 5. N. a. o. Kadak, Hilmar — Auto-tanki rüg. — tag. 5,88. 6. V. a. o. Grepp, Oskar — Sidepataljon — tagajärg 5,87.

Kõrgushüpe.

1. Rms Kuuse, Aksel — Sidepat. — tagajärg 183,5 sm. (Uus kv. rek., ühtlasi div.). 2. Noor Perman, Hans — 6. üks. jal.-pat. — tagajärg 165,0 sm. 3. Noor Tammer, Joh. — Kal. ü. j.-p. — tag. 160,0 sm. 4. Noor Rebane, Georg — 9. üks. j.-pat. — tag. 160 sm. 5. Rms Reinbach, Harry — Sakala ü. jal.-pat. — tag. 155,0 sm. 6. N. a. o. Loorberg, Nikolai — Pioneripat. — tagajärg 155,0 sm.

Teivashüpe.

1. Noor Lindel, Herbert — Kalevi üks. jal.-pat. — tag. 3,20 m (Uus div. rck.). 2. Noor Paalberg, Eino — Kal. ü. j.-p. — tag. 3,00 m. 3. Rms Vinogradov, G. — 10. ü. j.-p. — tag. 3,00 m. 4. Rms Rebane, Georg — 9. üks. j.-pat.

— tag. 2,80 m. 5. Rms Leinberg, Heinr. — T. garn. komandant. — tag. 2,70 m. 6. Noor Juhvelt, Erich — Sidepataljon — tag. 2,70 meetrit.

Kuulitõuge.

1. Leitn. Kurvits, Otto — 10. ü. j.-p. — tag. 13,03 m. 2. Rms. Õunap, Hildegard — Sakala ü. j.-p. — tag. 12,38 m. 3. Rms. Türkson, Evald — Sidepat. — tag. 12,32 m. 4. Rms. Kess, Ottomar — Sidepat. — tag. 12,17 m. 5. Rms. Allikas, Leonid — 5. srt. gr. — tag. 11,70 m. 6. V. a. o. Mõtlik, August — 10. üks. j.-pat. — tag. 11,65 meetrit.

Kettaheide.

1. Leitn. Kurvits, Otto — 10. üks. jal.-p. — tag. 40,57 m. (Uus div. rek.). 2. Rms. Türkson, Evald — Sidepat. — tag. 37,21 m. 3. V. a. o. Kukk, Hans — Auto-tanki r. — tag. 36,16 m. 4. Rms. Epner, Karl — Sidepat. — tag. 36,11 m. 5. Rms. Kalnin, Gothard — T. g. komand. — tag. 34,19 m. 6. Rms. Reier, Elmar — 9. ü. j.-p. — tag. 33,21 m.

Odavise.

1. Rms. Õunap, Hildeberg — Sakala ü. j.-p. — tag. 56,64 m. (Uus div. rek.). 2. Noor Eskusson, Vladim. — 10. ü. j.-p. — tag. 50,49 m. 3. V. a. o. Vaher, Harry — Auto-tanki rüg. — tag. 50,16 m. 4. Noor Pull, Elmar — Sidepat. — tag. 47,84 m. 5. Rms. Klinker, Asa — Auto-tanki rüg. — tag. 45,98 m. 6. Leitn. Tammemägi, Rich. — Auto-tanki rüg. — tag. 45,90 m.

Granaadivise.

1. V. a. o. Grepp, Oskar — Sidepat. — tag. 77,32 m. 2. Noor Varik, Heimar — 6. ü. j.-p. — tag. 76,34 m. 3. Rms. Epner, Karl — Sidepat. — tag. 73,77 m. 4. Rms. Õunap, Hildeberg — Sakala ü. j.-p. — tag. 71,13 m. 5. V. a. o. Vaher, Harry — Auto-tanki rüg. — 69,94 m. 6. Leitn. Tammemägi, Rich. — Auto-tanki rüg. — 68,75 m.

100 m vabaujumine.

1. Noor Muido, Leonid — Sidepat. — aeg 1:17,4. 2. Noor Neumann, Roman — Sidepat. — aeg 1:22,4. 3. Noor Ustal, Reinhold — Sidepat. — aeg 1:36,8. 4. Kaasik, Raimond — Sidepat. — aeg 1:39,5. 5. Noor Asu, Egon — Auto-tanki rüg. — aeg 1:41,2. 5. Rms. Saar, Arnold — Pioneripat. — aeg 1:43,4.

400 m vabaujumine.

1. Noor Muido, Leonid — Sidepat. — aeg 6:50,5. 2. Noor Neumann, Roman — Sidepat. — aeg 7:39,7. 3. Noor Kaasik, Raimond — Sidepat. — aeg 8:10,4. 4. Noor Raudsepp, Kirill — 10. ü. j.-p. — aeg 8:12,8. 5. N. a. o. Põdrang, Rudolf — Sidepat. — aeg 8:57,6. 6. Noor Ustal, Reinhold — Sidepat. — aeg 9:01,0.

20 km jalgrattasõit, rakmeis.

1. Noor Stamberg, Vold. — Auto-tanki rüg. — aeg 37:28,2. (Uus div. rek.). 2. Rms. Einmann, Albert — Tall. Komand. — aeg. 37:28,6. 3. Noor Kivisild, Oskar — 5. srt. gr. — aeg 37:31,1. 4. Rms. Reitel, Edmund — Sidepat. — aeg 37:32,2. 5. Rms. Rudissar, Evald — 5. srt. gr. — aeg 37:37,0. 6. N. a. o. Laissar, August — Tall. g. komand. — aeg 38:08,0.

Peale kergejõustiku võistluste lõppu ilmusid väljale 10. ja Sidepataljoni jalgpalli meeskonnad, diviisi 1934. a. meistri selgitamiseks. Võistlus kujunes alul võrdlemisi tasavägiseks, kuid peagi hakkas selguma Sidepat. tunduv pa-

remus. Võistlus lõppes Sidepat. tugeva ülekaaluga, saavutades tagajärje 7:0.

Auhinnad jagas välja divül kindral Jonson. Auhindu anti 1., 2. ja 3. kohale tulijatele, kuna 4, 5 ja 6 said diplomid. Rändauhinna, kindral Unt'i poolt väljapandud hõbe kapa, paremale väeosale diviisist võitis Sidepat. jäädavalt, 5×1000 m teatejooksu karika võitis Auto-tank. rüg. esimest korda. Jalgpallivõistlusteks kindral Jonson'i poolt välja pandud suure karika võitis Sidepat. esimest korda. Nimetatud auhinda tuleb võita 3 korda järjesti ehk 5 korda vaheldumisi. Võistlused kujunesid tugevateks jõukatsumisteks diviisi väeosade vahel. Esimesel päeval juhtinud Auto-tank. rüg. pidi alistuma Sidepat., peamiselt ujumisel saadud kohtade tõttu. Võistlustel selgus, et väeosad on teinud spordialal edusamme, eriti võib seda märkida Auto-tank. rüg. kaadri kohta, kus on tehtud tublit tööd. Üldiselt võib lugeda diviisi võistlusi väga hästi kordaläinuks.

Sport Tallinna garnisonis.

Garnisoni spordikomisjoni korraldusel toimusid 30. augustist alates ohvitseride ja üleajateenijate tennisvõistlused. Võistlused peeti ühemüüsu süsteemis. Võistlusist võttis osa: ohvitseride üksikmängust A klassis 7 ja B klassis 7; üleajateenijate üksikmängust 8. Ohvitseride kogude vahelises paarismängus võistlesid: Tallinna lennuväe ohvitseride kogu ja Kv. ühend. õppeasutiste ohvitseride kogu.

Kohtadele tulid:

Ohvitseride üksikmängus A klassis.

1. Ltn. A. Nõmmik — Üks. lennuv. div. nr. 3; 2. kpt. A. Arro — Lennukool; 3. kpt. J. Langel — Kv. ühend. õppeasutis.

Ohvitseride üksikmängus B klassis.

1. kpt. H. Stunde — Ohuk. srtv. grupp; 2. major H. Janson — Lennukool; 3. n.-ltn. J. Kadever — Sidepataljon.

Üleajateenijate üksikmängus.

1. n. a. o. E. Apri — Üks. lennuv. div. nr. 3; 2. veltv. A. Olm — Lennukool; 3. v. a. o. J. Mihkelson — Sidepataljon.

Ohv. kogude vahelises paarismängus.

1. Tallinna lennuväe ohv. kogu (mängijad: kpt. A. Arro ja ltn. A. Nõmmik); 2. Kv. ühend. õppeasutiste ohv. kogu.

*

11. septembril korraldas garnisoni spordikomisjon E. S. Keskliidu staadionil Kadriorus garnisoni ohvitseride kergejõustiku võistlused. Võistlused peeti kahes klassis ja etteandmisega. A klassi kuulusid ohvitserid, kes 1933. ja 1934. a. võistlusil olid saavutanud spordikomisjoni poolt väljatöötatud tagajärjed. Etteandmine teostus eluaastate järgi. Nii sai ette: 100 m jooksus 30- kuni 35-aastane 1,5 m, 35- kuni 40-aastane 2,5 m, 40-aastane ja vanem 4 m; kaugushüppes 30- kuni 35-aastane 15 sm, 35- kuni 40-aastane 25 sm, ja 40-aastane ja vanem 50 sm.

Võistlusist võttis osa 23 ohvitseri. Kohtadele tulid:

100 m jooks.**A klass:**

1. ltn. O. Kurvits — 10 üks. jal.-pat. — 11,6 sek.; 2. ltn. R. Israel — Naissaare kom. — 12,4 sek.

B klass:

1. ltn. A. Herm — Kv. üh. õppeasut. — 12,2 sek.; 2. van.-ltn. F. Neumann — Mereväe õppekomp. — 12,3 sek.; 3. ltn. A. Luha — 10. üks. jal.-pat. — 12,8 sek.

400 m jooks.**A klass:**

1. ltn. A. Herm — Kv. üh. õppeasut. — 56,9 sek.; 2. ltn. R. Israel — Naissaare kom. — 58,4 sek.

B klass:

1. ltn. M. Lossmann — 3. div. õppekomp. — 59,8 sek.; 2. ltn. K. Kuika — 10. üks. jal.-pat. — 1.04,7 sek.

1500 m jooks.**A klass:**

1. n.-ltn. V. Kümnik — Kv. üh. õppeasut. — 4.48,7 sek.

B klass:

1. kpt. O. Reinfeldt — Sidepat. — 4.54,4 sek.; 2. kol.-ltn. O. Mullas — Harju kaitseringk. st. — 4.56,2 sek.

4×100 m teatejooks:

1. K. ü. õp. meeskond — 50,4 sek.; 2. 10. üks. jal.-pat. meeskond — 51,4 sek.

Kaugushüpe.**A klass:**

1. ltn. O. Kurvits — 10. üks. jal.-pat. — 6,52 m; 2. ltn. A. Herm — Kv. üh. õppeasut. — 5,94 m; 3. van.-ltn. F. Neumann — Mereväe õppekomp. — 5,63 sek.

B klass:

1. major A. Jögi — Kaitsevägedestaap — 5,64 m; 2. ltn. A. Luha — 10. üks. jal.-pat. — 5,47 m; 3. ltn. R. Israel — Naissaare kom. — 5,29 sek.

Kõrgushüpe.**A klass:**

1. ltn. R. Laas — Sidepat. — 1,60 m; 2. ltn. A. Herm — Kv. üh. õppeasut. — 1,55 m; 3. ltn. A. Luha — 10. üks. jal.-pat.

B klass:

1. major A. Jögi — Kaitsevägedestaap — 1,60 m; 2. kpt. O. Reinfeldt — Sidepat. — 1,45 m; 3. n.-ltn. V. Kümnik — Kv. üh. õppeasut. — 1,40 m.

Kuulitõuge.**A klass:**

1. ltn. O. Kurvits — 10. üks. jal.-pat. — 15,84 m; 2. van.-ltn. F. Neumann — Mereväe õppekomp. — 13,88 m; 3. ltn. R. Laas — Sidepat. — 13,72 m.

B klass:

1. n.-ltn. V. Kümnik — Kv. üh. õppeasut. — 12,32 m; 2. kpt. A. Nõmm — Kavstaap. — 12,20 m; 3. kpt. J. Langel — Kv. üh. õppeasut. — 12,14 m.

Granaadivise.**A klass:**

1. ltn. R. Tammemägi — Auto-tanki rüg. — 66,85 m; 2. ltn. A. Herm — Kv. üh. õppeasut. — 65,86 m.

B klass:

1. major A. Jögi — Kavstaap — 60,50 m; 2. ltn. M. Kask — 10. üks. jal.-pat. — 49,85 m; 3. ltn. V. Martinson — Kv. üh. õppeasut. — 48,47 m.

12. septembril järgnesid garnisoni üleajateenijate vahelised kergejõustiku võistlused. Võistlused peeti samuti E. S. Keskliidu staadionil Kadriorus ja analoogiliselt ohvitseride võistlusele — kahes klassis ja etteandmisega.

Võistlusist võttis osa üle 50 üleajateenija. Kohtadele tulid:

100 m jooks.**A klass:**

1. n. a. o. H. Kadak — Auto-tankirüg. — 11,2 sek.; 2. v. a. o. O. Grepp — Sidepat. — 11,6 sek.; 3. v. a. o. H. Takk — Kv. üh. õppeasut. — 11,6 sek.

B klass:

1. v. a. o. A. Trauberg — Merevägi — 11,6 sek.; 2. v. a. o. J. Mihkelson — Sidepat. — 12,0 sek.; 3. n. a. o. J. Hohensee — Sidepat. — 12,0 sek.

400 m jooks.**A klass:**

1. n. a. o. H. Kadak — Auto-tankirüg. — 53,0 sek.; 2. v. a. o. O. Grepp — Sidepat. — 53,8 sek.; 3. v. a. o. A. Gustavson — Auto-tankirüg. — 56,8 sek.

B klass:

1. v. a. o. H. Takk — Kv. üh. õppeasut. — 55,2 sek.; 2. v. a. o. M. Lorenz — 10. üks. jal.-pat. — 56,0 sek.; 3. v. a. o. A. Trauberg — Merevägi — 56,1 sek.

1500 m jooks.**A klass:**

1. v. a. o. O. Kasemaa — Auto-tankirüg. — 4.31,8 sek.; 2. n. a. o. J. Aab — Auto-tankirüg. — 4.42,2 sek.; 3. v. a. o. J. Mihkelson — Sidepat. — 4.59,0 sek.

B klass:

1. n. a. o. J. Luigaleht — 10. üks. jal.-pat. — 4.35,5 sek.; 2. n. a. o. A. Korp — Kv. üh. õppeasut. — 4.42,7 sek.; 3. veltv. J. Tuulik — Merevägi — 4.52,3 sek.

Teatejooks 800+400+200+100 m.

1. Auto-tankirüg. meeskond — 3.46,5 sek.; 2. Merevägi — 4.01,8 sek.; 3. Auto-tankirüg. II meeskond — 4.04,5 sek.

Kaugushüpe.**A klass:**

1. v. a. o. O. Hendrikson — Merevägi — 6,24 m; 2. n. a. o. H. Kadak — Auto-tankirüg. — 6,22 m; 3. v. a. o. O. Grepp — Sidepat. — 5,88 m.

B klass:

1. v. a. o. A. Gustavson — Auto-tankirüg. — 6,01 m; 2. v. a. o. A. Peterson — Kv. üh. õppeasut. — 5,76 m; 3. n. a. o. A. Eichenbaum — Kv. üh. õppeasut. — 5,74 m.

Kõrgushüpe.**A klass:**

1. v. a. o. O. Hendrikson — Merev. — 1,65 m; 2. n. a. o. A. Peterson — Kv. üh. õppeasut. — 1,60 m; 3. v. a. o. O. Raudsepp — Merevägi — 1,55 m.

B klass:

1. v. a. o. J. Mihkelson — Sidepat. — 1,50 m;
2. v. a. o. E. Karjatse — Auto-tankirüg. — 1,50 m;
3. v. a. o. A. Tramborg — Merevägi — 1,50 m.

Kuulitõuge.

A klass:

1. n. a. o. K. Oole — Merevägi — 15,15 m;
2. n. a. o. R. Anupõld — Kv. üh. õppeasut. — 14,99 m;
3. v. a. o. O. Grepp — Sidepat. — 14,49 m.

B klass:

1. v. a. o. O. Raudsepp — Merevägi — 13,14 m;
2. n. a. o. A. Nieländer — Auto-tankirüg. — 12,41 m;
3. n. a. o. H. Kadak — Auto-tankirüg. — 12,40 m.

Granaadivise.

A klass:

1. v. a. o. O. Grepp — Sidepat. — 79,14 m;
2. n. a. o. R. Anupõld — Kv. üh. õppeasut. — 71,79 m;
3. v. a. o. H. Vaher — Auto-tankirüg. — 69,03 m.

B klass:

1. n. a. o. K. Oole — Merevägi — 69,33 m;
2. spetsialist A. Ivasko — Merevägi — 69,33 m;
3. poosm. Mund — Merevägi — 66,46 m.

*

15. septembril 1934. a. peeti garnisoni spordikomisjonis korraldusel 25 km jalgrattur-laskurijao rännakvõistlused ühes vintpüssist laskmisega 200 m peale.

Võistlusest võttis osa 2 meeskonda.

Võistluste tehnilised tagajärjed olid järgmised:

Kohit	Väeosa nimetus	Jalgrattasõit		Laskmine		Kokku omandatud punkte
		Aeg ühes laskmisega	Omandatud punktid	Silmade summa	Omandatud punktid	
I	10. üks. j. pat.	1 t. 4 m. 17,2 s.	100	278	75	175
II	Vahipataljon	1 t. 7 m. 52,4 s.	94,7	166	44,4	139,1

Laskmisel löödi välja silmi:

Ringide nr. nr.	10. üks. jal-pat.		Vahipataljon	
	Tabavusi	Silmade summa	Tabavusi	Silmade summa
10	2	20	0	0
9	4	36	4	36
8	10	80	2	16
7	11	77	3	21
6	6	36	7	42
5	4	20	3	15
4	1	4	6	24
3	1	3	2	6
2	1	2	1	2
1	0	0	4	4
	40	278	32	166
	laskjaid — 9		laskjaid — 10	

Tallinna linnavalitsuselt väljapandud rändauhinna omandas kolmandat korda ja seega jäädavalt 10. üksik. jalaväepataljon.

10. üksik jalaväepataljoni jao koosseisu kuulsid:

1. Int. O. Russmann, 2. Int. A. Matverk, 3. v. a. o. P. Pulver, 4. v. a. o. M. Lorentz, 5. n. a. o. S. Siinor, 6. n. a. o. J. Luigaleht, 7. n. a. o. J. Mihkelson, 8. n. a. o. H. Mets, 9. v. a. o. O. Kivi, 10. v. a. o. E. Tõnts. M.

PEREKONDLIKE TEATEID.

Sünde:

Piirivalve Vanaküla rajooni valvur kapral Karl Leer'il ja tema abikaasal Alide-Vilhelminel — poeg Valdor.

Alatskivi rajooni kordoniülemal van. allohv. Jaan Kokk'al ja tema abikaasal Amandal — tütar Aime.

Plüssa rajooni valvur kapral Karl Kihleveldil ja tema abikaasal Sinaidal — poeg Peet.

4. üksiku jalaväepataljoni velv. Albert Karpini ja tema abikaasal Rosaliel — poeg Ülo.

N. a. o. Karl Hoffmannil ja tema abikaasal Meeril — poeg Jaak.

Üks. Lennuväedivisjon nr. 1 lendur kapten Felix Robinsonil ja tema abikaasal Marthal — tütar Maris.

Kv. üh. õppeas. leitnant Johannes Terasel ja abikaasal Meeri-Marial — tütar Taimi.

Abiellumisi:

Piirivalve Vanaküla rajooni valvur kapral Albert Pihu, 25 a. v., abiellus Hilda Salliga, 22. a. v., pärit Narvast.

Mehikoorma rajooni valvur n. a. o. Ernst Nuust, 25 a. v., abiellus Alide-Marie Laasiga, 31 a. v., pärit Tartumaalt Pangodi vallast.

Tallinna 1-se rajooni kordoniülem velv. Anton Oidram, 31 a. v., abiellus Lisanna-Marete Kobega, 21 a. v., pärit Virumaalt Kunda-Malla vallast.

Mägiste rajooni valvur kapral August Tamm, 25 a. v., abiellus Linda-Rosalie Jüngeriga, 24 a. v., pärit Tartumaalt Kirepi vallast.

Mustvee rajooni valvur reamees Arnold Vask, 31 a. v., abiellus Salme Puusepaga, 24 a. v., pärit Tartumaalt Lohusuu vallast.

Peipsi jaoskonna mootorrattajuht kapral Alfred Kiishäid, 24 a. vana, abiellus Erika Pajoga, 23 a. v., pärit Viljandimaalt Uue-Põltsamaa vallast.

Peipsi jaoskonna ülema k. t. major Johan Labidas, 37 a. v., abiellus Rosalie Tarasega, 24 a. v., pärit Haimre vallast.

Kv. üh. õppeas. v. a. o. Voldemar Jaanson, 32 a. v., abiellus Linda-Helene Peedoga, 25 a. v.

Ltn. Ernst-Ferdinand Öunapuu, 25 a. v., abiellus Linda Rosenvaldiga al. Rosenfeldtiga, 24 a. v.

Ltn. August Ots, 27 a. v., abiellus Ellen Traurigiga, 26 a. v.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Remmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

Sport K. Ü. Öppeasutistes.

13. ja 14. septembril toimusid KÜÖ kergejõustiku võistlused Tondi-staadionil.

Osavõtta soovijate rohkuse tõttu tuli piirata võistlejate arvu. Nii võis iga allüksus panna välja üksikule võistlusalale 5 õpilast ja kaadrit piiramatu. Sellele vaatamata võttis võistlustest osa 95 kaitsevälalast.

Võistluste tulemused kujunesid üksikute alade järele järgmisteks:

Jooksud.

a) 100 m jooks:

1. asp. Talts, Johannes — 2. asp. komp., aeg 12,0 (eeljooks 11,8); 2. v.a.o. Takk, Hans — Öppekomp. aeg 12,6; 3. asp. Bruus, Arved — sk. r. klp. komp., — 12,8; 4. asp. Villard, Endel — 2. asp. komp., — 12,8; 5. asp. Lasting, Valter — 1. asp. komp., — 12,9; 6. asp. Klausson, Ilmar — sk. patarei — 13,0.

b) 1000 m jooks:

1. v.a.o. Koidu, August — Öppepatarei, aeg 2,47,2; 2. asp. Silberg, Evald — 2. asp. komp. — 2,48,2; 3. asp. Possul, Eduard — 2. asp. komp. — 2,51,2; 4. asp. Siitam, Jüri — 2. asp. komp. — 2,52,2; 5. asp. n.a.o. Korp, Arseni — sk. r. klp. komp.; 6. asp. Loorberg, Lembit — 1. asp. komp.

d) 3000 m jooks:

1. v.a.o. Koidu, August — öppepatarei, aeg 9,35,6; 2. asp. Silberg, Evald — 2. asp. komp. — 9,59,2; 3. asp. Vesikrold, Uno — sk. r. kl. komp. — 10,12,8; 4. asp. Riisenberg, Jaan — 1. asp. komp.; 5. asp. Pavel, Roman — ins. k-do; 6. asp. Sepp, Leonhard — 1. asp. komp.

e) 5×1000 m teatejooks:

1. 2. asp. komp., aeg 14,51,2. Meeskond: asp. Siitam, Jüri; asp. Pöder, Meeme; asp. Ando, August; asp. Meissner, Roman; asp. Possul, Eduard. 2. sk. r. klp. komp. meeskond, aeg 15,04,0; 3. sk. patarei meeskond, aeg 15,07,0; 4. 1. asp. komp. meeskond, aeg 15,09,0; 5. ins. asp. k-do meeskond.

Hüpped.

a) Kaugushüpe:

1. asp. Talts, Johannes — 2. asp. komp. — 6,27 m; 2. ltn. Herm, Adolf — 1. asp. komp. — 6,20 m; 3. asp. Jervson, Elmar — 2. asp. komp. — 6,12 m; 4. n.a.o. Puna, Peeter — öppepatarei — 6,10 m; 5. asp. Bruus, Arved — sk. r. klp. komp. — 5,92 m; 6. asp. Öunap, Hildebert — 1. asp. komp. — 5,89 m.

b) Kõrgushüpe:

1. asp. Jervson, Elmar — 2. asp. komp. — 165 sm.; 2. asp. Kärk, Vladimir — ins. asp. k-do — 155 sm.; 3. asp. Talts, Johannes — 2. asp. komp. — 155 sm.; 4. veltv. Illak, Johannes — Öppepatarei — 155 sm.; 5. asp. Bruus, Arved — sk. r. klp. komp. — 155 sm.; 6. asp. Öunap, Hildebert — 1. asp. komp. — 150 sm.

Visked, heited, tõuked.

a) granaadivise:

1. asp. Jervson, Elmar — 2. asp. komp. — 77,40 m; 2. asp. Tõnisson, Ernst — 2. asp. komp. — 74,70 m; 3. asp. Veisbach, Arnold — Sk. patarei — 74,35 m; 4. asp. Öunap, Hildebert — 1. asp. komp. — 73,40 m; 5. asp. Rääga, Louis — sk. r. klp. komp. — 73,20 m; 6. v.a.o. Koidu, August — Öppepatarei — 71,60 m.

b) Kettaheide:

1. kpr. Gentalen, Julius — staap — 37,60 m; 2. asp. Bruus, Arved — sk. r. klp. komp. — 35,78 m; 3. n.a.o. Puna, Peeter — Öppepatarei — 34,94 m; 4. asp. Öunap, Hildebert — 1. asp. komp. — 34,54 m; 5. n.a.o. Anupõld, Robert — Öppekomp. — 32,42 m; 6. asp. Kõks, Jaan — sk. r. klp. komp. — 30,87 m.

d) Kuulitõuge (5,44):

1. n.a.o. Puna, Peeter — Öppepatarei — 16,40 m; 2. asp. Öunap, Hildebert — 1. asp. komp. — 15,20 m; 3. asp. Kess, Ottomar — 2. asp. komp. — 14,57 m; 4. asp. Jervson, Elmar — 2. asp. komp. — 14,21 m; 5. asp. Bruus, Arved — sk. r. klp. komp. — 13,53 m; 6. asp. Kõks, Jaan — sk. r. klp. komp. — 13,44.

Käesoleval aastal KÜ Öppeasutiste ülema poolt väljapandud rändauhinna, hõbekarika, öppeasutiste allüksuste vahelistel 5×1000 m teatejooksus, omandas esmakordselt 2. aspirantide kompani.

Individuaal-auhindu (väertuslikke) igalealale oli määratud kolme esimesele ja diplome kolme viimasele sportlasele.

Võistluste tulemused näitavad, et keskkoolides on kergejõustiku alal tubli samm paremusele rühitud.

Eriti märkida tuleks ka granaadiviske saavutisi, mis kõigil lõppvõistlustele pääsnutel ületas 70 m piiri. Aasta-aastalt on märgata granaadiviske savutiste tõusu, mida tuleb kindlasti panna sõjaliste õppuste arvele keskkoolides. J. L.

Male.

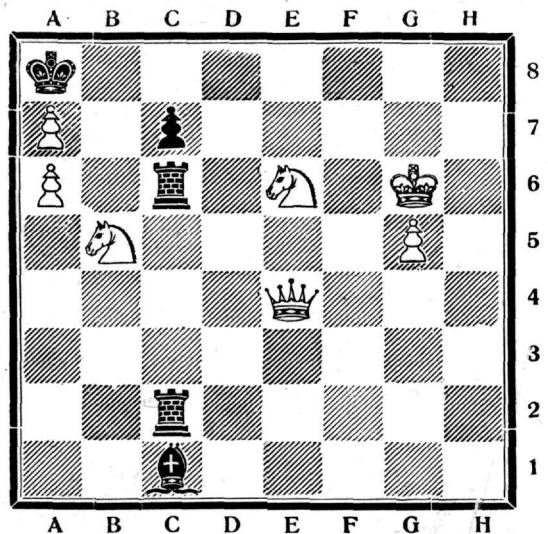
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud J. Möller.

Mustad.

Valged.

Valged: Kg6, Le4, Rb5 ja e6, Ea6, a7 ja g5. Mustad: Ka8, Vc2 ja c6, Ocl, Ec7.

Valged algavad ja annavad matt kolme käiguga.

"Sõduri" toimetuses müügil olevate raamatute nimekiri.

	Hind.		Hind.
4. SUURTÜKIVÄE EESKIRJAD JA KÄSIRAAMATUD.		Buxhoevden: Lõhkeained III osa.	
Suurtükiväe eeskiri I osa. Kerge suurtükivägi. Suurtüki korrad ja meeskond. Üksik-õppus. Suurtüki-õppus. Patareioõppus	—75	(Kivitrükk)	1.60
Suurtükiväe eeskiri II osa. Raske suurtükivägi. Üksikõppus. Suurtükiõppus. Patareioõppus	—85	Buxhoevden: Sõjagaas	3.50
Suurtükiväe eeskiri V osa. Laske-eeskiri. Mürskude lend ja tegevus. Laske-ettevalmistus, vaatlus ja eellaskmine. Laskmine	1.25	Juhendid gaasikaitse torbikute käsitlemiseks	—40
Inglise 18-n kiirlaske suurtükk. Materjalosa. 1903. a. algupära	—65	J. Lutsar: Lahing tankide toetusel	1.50
Prantsuse 76,2 mm kahur. Materjalosa ja hooldamine. Kivitrükk	1.20	J. Lutsar: Soomusmasinate kasutamine lahingus	—60
R. Ustal: Suurtükiväe topograafia	2.80	J. Lutsar: Soomusautod ja nende kasutamine lahingus	1.20
3" Vene 1902. a. kahuri materjalosa kirjeldus ja hooldamine	1.25	J. Aksel: Betoonasjandus sõjaväes. Sideained. Batoon. Betoneerimine. Vormid. Lihtsamad ehitused. Raudbetoon. Sõjaväe betoonehitused	2.50
45" Inglise haubitsa materjalosa kirjeldus ja hooldamine	1.—	Kaitseväe jalgratta käsiraamat. Ajutine juhend kv. jalgratta kasutamiseks ja korrashoidmiseks	—20
Bussoolid. Materjalosa. Hooldamine. Kontrollimine	—35	Ratsasõidu õpetus. Ratsasõidu reeglid. Juhtnõrid hobustega ümberkäimiseks. Pügivõitlus. (1922. a. väljaanne)	—50
G. Leets: Nurgamõõtja, bussooli ja stereotoru tarvitamine. Vene ja inglise suurtükkide jaoks. Laske-märkide kättejhatatus	—65	Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks	—65
Lühike kahur- ja tõkkesõidu õpetamise juhend. Üksik ratsasõit. Sõit paariga. Sõit rakendis. Sõit kahuriga tõkkel	—30	Eeskiri soomusrongidele	—50
Pollügonomeetria tabelid (tuhandikudes)	—85	Saksa välikindlustamise eeskiri. I — kasutamine; II — täideviimine	1.60
5. TEHNILISTE VÄELIHKIDE EESKIRJAD JA KÄSIRAAMATUD. RATSAVÄGI. SOOMUSVÄGI.		6. KEHALINE KASVATUS.	
Side-eeskiri I osa. Side üksuste erialaline ettevalmistamine	—75	Kergejõustik. (1925. a. väljaanne.) Jooks. Hüpped. Visked	—30
Side-eeskiri II osa. Side lahing-tegevusel	—85	Määrused spordivõistluste korraldamiseks kaitseväes	—45
Pioneri-eeskiri I. Välikindlustamine	1.25	Kehalise kasvatus eeskiri I. Võimlemine. Kergejõustik. Mängud	1.10
Pioneri-eeskiri III. Sillad	2.—	Kehalise kasvatus eeskiri II. Käsitsivõitlus relvata. Käsitsivõitlus relvata. Ujumine ja uppuja päästmine	1.10
A. Parv: Maastiku organiseerimine I. Kindlustatud positsiooni elemendid	2.—	Kehalise kasvatus eeskiri III. Suusatamine	—50
A. Parv: Maastiku organiseerimine II	2.—	J. Luks: Moodne suusasport	—05
Sildade ehitamine I jagu. Võitlus jõgede pärast. Tõlge saksa keelest	—95	Käsi-palli mängude määrused. Meestele: korvpall, võrkpall, pesapall, soome pesapall, väravpall. Naistele: korvpall, võrkpall ja väravpall	1.25
Sildade ehitamine IV jagu. Kiirsillad. Tõlge saksa keelest	—55	Käsi-palli mängude määrused. Meestele	1.—
N. Riiberg: Perspektiivvisand. Ettevalmistus joonistamiseks ja joonistamine. Perspektiivvisandi valmistamine	—50	H. Niiler: Korv- ja võrkpalli õpetus. Korvpalli ajalugu, võistluste korraldus. Mängu tehnika, pealetung, kaitse, harjutamine. Korvpalli õpetaja seisukohalt. Mängu juhtimine. Mängu väärtused. Võrkpall. Isiklik mäng. Meeskonna mäng. Mängu eelharjutused	1.50
		II kv. spordikalender. 1932. a.	1.—
		E. Limberg: Kõnd	—20